

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄС: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*Матеріали круглого столу до Дня Європи в Україні
(Київ, 9 травня 2024 р.)*

*За загальною редакцією
Л. Г. Комахи, М. С. Орлів, Ю. Г. Рубана*

Київ – 2024

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 13 від 15 травня 2024 р.)

Україна на шляху до ЄС: виклики та перспективи : матеріали круглого столу до Дня Європи в Україні (Київ, 9 трав. 2024 р.) : / за заг. ред. Л. Г. Комахи, М. С. Орлів, Ю. Г. Рубана. Київ: ННІ ПУДС КНУ, 2024. 112 с.

У матеріалах круглого столу до Дня Європи в Україні висвітлено актуальні питання, що стосуються викликів та завдань для нашої держави на шляху до Європейського Союзу, розбудови діалогу та початку офіційних переговорів про вступ, а також розвитку державного управління України у контексті її європейської інтеграції.

Збірник розрахований на наукових, науково-педагогічних працівників, теоретиків і практиків публічного управління та адміністрування, громадських діячів, студентів та інших заінтересованих осіб.

УДК 341.17:327.7:061.1ЄС:(477)](06)

*Матеріали круглого столу друкуються в авторській редакції, мовою оригіналу.
Відповідальність за фактичні помилки, достовірність і точність інформації, автентичність цитат, плагіат,
правильність фактів та посилань несуть автори.*

ЗМІСТ

Глона АРАТОВСЬКА. РОЛЬ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ ДЕРЖАВИ У ВИЗНАЧЕННІ СТРАТЕГІЧНОГО ВИБОРУ ЇЇ РОЗВИТКУ	5
Андрій БАГМЕТ. АСПЕКТИ ЗМІЦНЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДЯНСЬКИМ СУСПІЛЬСТВОМ	7
Олександр БОГДАНЕЦЬ. ВИКЛИКИ ДЛЯ СТОРІН ВІД ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄС	9
Валерія БОГДАНОВА. СТРУКТУРА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ, ЙОГО ФУНКЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАБІЛЬНОСТІ В ЄВРОПІ.....	11
Ірина БУРКОВСЬКА. МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ	14
Аліна ГАЛІМОВА. УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	16
Володимир ГОНТАР. ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ: ЧИННИК РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ	17
Дарина ДЕМЧУК. ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО СТАНДАРТІВ ЄС.....	19
Ірина ДИННИК. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ	21
Анна ДРОКОПЧУК. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЩОДО НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ	24
Аліса ДОРОХІНА. СТАНДАРТИ ОБСР У КОРПОРАТИВНОМУ УПРАВЛІННІ УКРАЇНСЬКИМИ ДЕРЖАВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ: ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ	26
Анна ДРОКОПЧУК. ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	28
Ярослав ЖАЛІЛО. ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНОГО ПІДґРУНТЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ	30
Анастасія ІЛЬІНА. ПРОБЛЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....	32
Нікіта КАЛИНА. ПЕРЕГОВОРНА РАМКА ПРО ВСТУП УКРАЇНИ ДО ЄС: ВАЖЛИВІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СХВАЛЕННЯ ДОКУМЕНТА	35
Роман КОБЕЦЬ. ДЕРЖАВНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ.....	37
Микита КОВАЛЕНКО. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ШЛЯХ УКРАЇНИ: РОЛЬ АІ.....	39
Оксана КОГУТ. ВПЛИВ БЕЗПЕКОВОЇ СИТУАЦІЇ НА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНУ ПОЛІТИКУ УКРАЇНИ.....	41
Андрій КОЗЛЕНКО. ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УКРАЇНІ	43
Юлія КОЛОДКА. РОЛЬ РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ ОПЕРАТИВНОЇ ЛАНКИ УПРАВЛІННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ У НАБУТТІ ЇХ ВЗАЄМОСУМІСНОСТІ ЗІ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	45
Сергій КОРОТЯНЕЦЬ. ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК КАТАЛІЗАТОР МОДЕРНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ	47
Богдана КРИШТАЛЬ. ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	49
Роман КРУСЯН. УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В РАМКАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....	52
Анна КУДРЯКОВА. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПУБЛІЧНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ.....	54
Нікіта КАЛИНА. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ ЯК БЕЗПЕКОВИЙ ГРАВЕЦЬ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ	56
Віолета ЛАБАЗЮК. ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ДИНАМІКИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС	59
Едуард ЛАПТЄВ. РЕФОРМА УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЮ ВЛАСНІСТЮ В УКРАЇНІ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	61

Оксана ЛЕВЧУК. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ДЕРЖАВАХ-УЧАСНИЦЯХ ЄС: КОНСТИТУЦІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ Й ОРГАНІЗАЦІЙНІ МОДЕЛІ	63
Оксана ЛИТОВЧЕНКО. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС.....	66
Богдан МАЛЕНКО. ВІДКАТ ЯК ПРОЯВ ФОРМИ КОРУПЦІЇ	68
Анжеліка МАРУЩЕНКО. ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ ЧЕРЕЗ ІНСТИТУТ ВИКРИВАЧІВ В УКРАЇНІ	70
Михайло МЕЛЬНИК. НОВА СИСТЕМА ПУБЛІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ – КОНЦЕПЦІЯ КОМПЛЕКСНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ.....	73
Павло МИХАЙЛЮК. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ СВІДОМОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ.....	75
Євген МОТОЛИЖЕНКО. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ.....	77
Павло ОГРЕБЧУК. ІНСТИТУЦІЙНА СТРУКТУРА ЛЕГІТИМНОСТІ ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	79
Петро ОПАНАЩУК. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЯК ЧИННИК РЕАЛІЗАЦІЇ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	82
Мар'яна ОРЛІВ. РОЗВИТОК КОМПЕТЕНТІСНОЇ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ	84
Вікторія ПЕЧЕРИЦЯ. РЕГІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В УКРАЇНІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР	86
Катерина ПОГРЕБНЯК. РОЛЬ ЛІДЕРСТВА В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ЄС.....	89
Анатолій РАЧИНСЬКИЙ. НАБЛИЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ПРАВА ЄС	91
Ніна САНДУЛЯК, Дмитро ЯКИМЕНКО. КОМАНДНИЙ ЛІДЕР: ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	93
В'ячеслав САПРИКІН. ПЛАН ДЛЯ UKRAINE FACILITY 2024-2027: ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	96
Дар'я ТВЕРДОХЛІБ. ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ ТА ПРИНЦИПИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	98
Радомир ШАСТАЛО. УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄС: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	100
Андрій ЮВЧИК. ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ ЩОДО ОТРИМАННЯ ЧЛЕНСТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: УМОВИ, ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ.....	102
Вікторія ГУРА, Олександр ЮР'ЄВ. ЕКОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ	104
Володимир ЄМЧУРА. ЕВОЛЮЦІЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	106
Тимур СЛОБОДЕНЮК. МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ У РАМКАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНЦЕПЦІЇ СЕРВІСНОЇ ДЕРЖАВИ	108
Ірина ШЕКЕРА. ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРИНЦИПИ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЙ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....	110

Ілона АРАТОВСЬКА,

студентка 1-го року навчання, освітня програма «Парламентаризм та парламентська діяльність», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Валентина ГОШОВСЬКА,** доктор політичних наук, професор, доктор суспільних наук, завідувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЛЬ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ ДЕРЖАВИ У ВИЗНАЧЕННІ СТРАТЕГІЧНОГО ВИБОРУ ЇЇ РОЗВИТКУ

Актуальність політичних інститутів полягає в їхній здатності забезпечувати стабільність, порядок, демократію та ефективну реалізацію державної політики. Вони є невід'ємною частиною суспільного розвитку і відіграють ключову роль у реагуванні на сучасні виклики та підтримку економічного зростання.

Стойко О.М. виділяє два основних підходи до розуміння політичних інститутів:

1) Інститути – це сукупність норм, правил, установок та традицій, що вкорінені в суспільстві і визначають, упорядковують та регулюють взаємовідносини між людьми, а також їх поведінку. Це – звід установлень і правил, що забезпечують правильну і передбачувану поведінку.

2) Інститути – це суспільні об'єднання, організації, установи та їх сукупність, які формулюють і втілюють в життя колективні цілі суспільства або існуючих в ньому груп [1, с.17].

Політичні інститути держави мають комплекс особливостей, що визначають їхню структуру, функції та вплив на суспільство. Вони діють на основі правових норм, мають чітку спеціалізацію, взаємодіють між собою та з громадянським суспільством, підзвітні і прозорі, інклюзивні та здатні до адаптації. Ці особливості забезпечують їхню ефективність і стабільність у політичному процесі [3].

Прикладом може слугувати народне представництво. Народне представництво зазвичай визначається, як система влади народу через виборних представників. Якщо розглядати народне представництво як інститут, то вона втілюється через представницькі органи влади [7].

Сучасну представницьку владу можна назвати соціально-політичним феноменом та явищем, яка здійснювана не лише через виборних представників влади народу, а й містить у собі низку ознак, що розкривають її сутність і зміст [6].

Також, політичні інститути держави відіграють ключову роль у визначенні стратегічного вибору її розвитку. Ця роль проявляється через декілька основних аспектів:

1. Формування стратегії розвитку.

Політичні інститути, такі як парламент, уряд та президентська адміністрація, безпосередньо залучені у процес формування державної стратегії розвитку. Вони розробляють довгострокові програми, законодавчі акти та політики, що спрямовані на досягнення визначених стратегічних цілей. Наприклад, уряд може створювати плани економічного розвитку, що включають інвестиції в інфраструктуру, освіту та технології.

2. Встановлення пріоритетів.

Політичні інститути визначають пріоритетні напрямки розвитку держави. Це може включати вирішення таких питань, як економічне зростання, соціальний захист, екологічна стійкість та національна безпека. Пріоритети часто відображаються в бюджетному процесі, де розподіл ресурсів здійснюється відповідно до стратегічних цілей.

3. Взаємодія з громадянським суспільством.

Політичні інститути сприяють залученню громадянського суспільства до процесу прийняття стратегічних рішень. Це може включати громадські обговорення, консультації та референдуми, вибори, що дозволяють врахувати думку населення та забезпечити легітимність прийнятих рішень.

Відповідно до ст. 25 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, визначено, що кожен громадянин повинен мати без будь-якої дискримінації і без необґрунтованих обмежень право або можливість брати участь у веденні державних справ як безпосередньо, так і за посередництвом вільно обраних представників, голосувати і бути обраним на справжніх періодичних виборах, допускатися у своїй країні на загальних умовах до державної служби [4].

4. Забезпечення стабільності та послідовності.

Стабільність політичних інститутів важлива для послідовного виконання стратегічних планів. Відсутність частих змін у складі уряду чи політичних криз сприяє реалізації довгострокових програм без значних перешкод.

5. Міжнародне співробітництво та інтеграція.

Політичні інститути також визначають зовнішньополітичний курс держави, що впливає на її стратегічний вибір. Інтеграція у міжнародні організації, підписання міжнародних договорів та участь у глобальних ініціативах можуть значно впливати на напрямок розвитку країни.

Сьогодні Україна перебуває в умовах реформування в усіх без виключення сфер нашого життя. Таким чином, за останній час у широкому міжнародному спілкуванні – офіційному, діловому, культурно-гуманітарному – Україна досягла значних успіхів. Як результат, вплив та імідж нашої держави зростають, та зміцнюються міжнародні та регіональні позиції України, з підвищеною увагою до неї з боку світової спільноти. Також, поява викликів, пов'язаних з міжнародними глобалізаційними процесами, ставить перед Україною нові завдання, основними з яких є підвищення рівня участі нашої держави в міжнародних організаціях, поступова інтеграція до ЄС та активізація всебічного співробітництва з країнами членами ЄС, забезпечення співробітництва за НАТО [5].

6. Роль судової влади.

Судові інститути забезпечують правову основу для реалізації стратегічних рішень, вирішуючи конфлікти та гарантують дотримання законів і правил. Це сприяє створенню стабільного правового середовища, необхідного для довгострокового розвитку [2, с.45-48].

Таким чином, політичні інститути держави відіграють центральну роль у визначенні та реалізації стратегічного вибору розвитку через формування політик, встановлення пріоритетів, взаємодію з громадянським суспільством, забезпечення стабільності та міжнародне співробітництво. Ефективність і стабільність політичних інститутів є ключовими факторами, що визначають успішність розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Стойко О.М. Трансформація політичних інститутів у сучасних перехідних суспільствах: монографія. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; «Логос», 2016. 416 с.
2. Ханстантинов В.О. Політичні інститути і процеси: курс лекцій/ В.О. Ханстантинов. – Миколаїв: МНАУ, 2017. – 144с.
3. Особливості функціонування політичних інститутів в умовах формування інформаційного суспільства [Електронний ресурс]. Режим доступу: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://app.nuoua.od.ua/archive/41_2011/21.pdf
4. Парламентаризм як особлива система публічного управління: навч. посіб. / В. А. Гошовська, Л. І. Даниленко, І. Д. Дудко та ін.; за заг. ред. В. А. Гошовської. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2023. – 239 с.
5. Дудко І.Д. Зовнішньополітичний профіль України періоду незалежності. Україна в Європі: контекст міжнародних відносин. Колективна монографія /керівник авторського колективу і науковий редактор доктор історичних наук, професор Кудряченко А.І. Інститут європейських досліджень НАН УкраїниК.:Фенікс, 2011. С. 342-355
6. Даниленко Л.І. Участь громадян у політичних процесах шляхом звернення та петицій до органів влади. Політична участь як показник рівня політичної культури суспільства: практичний посібник /авт. кол.: В.А Гошовська [та ін.]: за ред. В.А. Гошовської. Київ : НАДУ, 2021. 130 с., авторські – С. 95 – 112.
7. Монографія «Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього» авт.кол. Л.Г. Комаха, І.В, Алексеєнко, В.А., В.А. Гошовська та ін.; за заг. Ред. Л.Г. Комахи. К : ВПЦ «Київський університет», 2022-976 с.

Андрій БАГМЕТ,

студент 2-ого року магістратури ОП «Публічне управління та адміністрування», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

*Науковий керівник: **Наталія ЛІКАРЧУК**, доктор політичних наук, професор, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

АСПЕКТИ ЗМІЦНЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДЯНСЬКИМ СУСПІЛЬСТВОМ

Взаємодія між органами державної влади та громадянським суспільством є однією з основних складових успішного функціонування демократичного суспільства. Відповідно до принципів демократії, державна влада знаходиться під контролем громадян та має працювати на благо суспільства в цілому [3, с. 770]. У цьому контексті, важливою є не лише ефективна робота органів влади, але й активна участь громадян у прийнятті рішень та контролі за їх реалізацією. Один зі способів взаємодії між органами влади та громадянським суспільством полягає в системі представництва. Обрані представники народу у парламенті або інших законодавчих органах повинні відображати інтереси та погляди різних соціальних груп [5 с. 115]. Крім того, існує практика консультацій з громадськістю при формуванні та реалізації законодавчих ініціатив й відповідне забезпечення доступу громадян до інформації та участі в прийнятті рішень. На нашу думку, відкритість та прозорість діяльності органів влади дозволяють громадянам бути в курсі подій і впливати на прийняття важливих рішень через різноманітні механізми, такі як громадські слухання, петиції та громадські обговорення.

Крім того, активна участь суспільства сприяє розвитку ефективних механізмів контролю за діяльністю органів влади, включаючи механізми нагляду, обговорення та оцінки роботи владних структур, тому невід'ємною частиною взаємодії є функціонування механізмів правозахисту та захисту прав людини. На наш погляд, це стимулює розвиток демократичного суспільства, де кожен громадянин має право на свободу слова.

Сучасні науковці зауважують, що зміцнення взаємодії між органами державної влади та громадянським суспільством має можливість бути досягнутим за допомогою різноманітних заходів та підходів, а саме:

- створення відкритих механізмів комунікації, – забезпечення можливості для вільного обміну інформацією між органами влади та громадянами є ключовим аспектом зміцнення взаємодії, своєю чергою це містить проведення громадських слухань, консультації з громадськістю, регулярні зустрічі та форуми для обговорення важливих питань;

- розвиток механізмів участі громадян, – сприяти активній участі громадян в процесах прийняття рішень, приміром, через засоби прямої демократії, такі як референдуми або громадські голосування, може підвищити рівень легітимності та підтримки владних рішень;

- важливою складовою є розвиток партнерських відносин між органами влади та представниками громадянського суспільства, тобто це спільні проекти, програми та ініціативи, які спрямовані на досягнення спільних цілей та вирішення проблем суспільства;

- забезпечення можливостей для розвитку та підтримки громадських ініціатив та організацій допомагає активній участі громадян у суспільному житті та впливає на процеси управління;

- важливою складовою взаємодії є забезпечення належного зворотного зв'язку між органами влади та громадянами, тобто це системи зворотного зв'язку, які дозволяють громадянам висловлювати свої погляди, скарги та пропозиції, а також отримувати відповіді та реакцію владних структур на них;

- недоторканість прав людини та гарантія громадянських свобод є основою для будь-якого справжнього демократичного суспільства, адже забезпечення їх захисту та дотримання сприяє розвитку взаємодії між органами влади та громадянським суспільством на основі взаємовідносин поваги та довіри [1, с. 39-41].

Варто зауважити, що взаємодія між органами державної влади та громадянським суспільством є невід'ємною складовою будь-якої демократичної системи й така взаємодія ґрунтується на кількох ключових принципах, серед яких особливо важливими є: принципи демократії, правової держави та громадянського суспільства. Перш за все, демократія передбачає активну участь громадян у прийнятті рішень та контролі за владою, адже органи державної влади повинні бути

обрані народом та відображати інтереси та потреби суспільства. Громадянське суспільство, у свою чергу, забезпечує цю участь через активну громадянську діяльність, включаючи участь у виборчих процесах, громадянських акціях та зверненнях до влади. А приміром, правова держава гарантує, що взаємодія між владою та громадянами відбувається в межах закону та з урахуванням прав та свобод кожного громадянина, – закони повинні бути прозорими, справедливими та застосовуватися рівно для всіх. Тому дослідники прийшли до висновку, що громадянське суспільство виступає важливим посередником між громадянами та владою, представляючи їхні інтереси та допомагаючи в реалізації прав. Його роль полягає у моніторингу діяльності влади, пропозиціях щодо політичних рішень та наданні конструктивної критики у випадку порушень прав громадян [2, с. 126].

Ніколь Боллейєр, професор Мюнхенського Інституту політичних наук Geschwister Scholl, кафедри порівняльної політології, відзначає, що взаємодія між органами державної влади та громадянським суспільством ґрунтується на принципах демократії, правової держави та громадянського суспільства, а саме:

– принцип конституційної легітимності, тобто органи влади повинні діяти в межах, встановлених Конституцією, і мати легітимний мандат від громадян, – це передбачає владу, яка впливає з волі народу;

– принцип законності та правової держави, тобто органи влади повинні діяти відповідно до закону, захищати права та свободи громадян, а також забезпечувати здійснення їхніх законних інтересів;

– прозорість і відкритість, тобто владні структури повинні бути відкриті для громадянського контролю, інформувати громадян про свою діяльність, приймати участь у громадських обговореннях та консультаціях;

– партнерство та співпраця, тобто органи влади та громадянське суспільство мають співпрацювати на рівних засадах, шукати спільні рішення та розв’язувати проблеми;

– участь та представництво, тобто громадяни мають право на участь у прийнятті рішень, що стосуються суспільного життя, через свої представницькі органи та участь у громадських обговореннях;

– захист прав та свобод громадян, тобто органи влади повинні захищати права та свободи громадян від будь-яких порушень, в тому числі від дій самої держави;

– розвиток громадянського суспільства, тобто державні інституції повинні стимулювати розвиток громадянського суспільства, сприяти формуванню активної громадянської позиції та громадської активності [4, с. 76-83].

Отже, зміцнення взаємодії між органами державної влади та громадянським суспільством є ключовим аспектом для розвитку сучасного суспільства. По-перше, це сприяє збільшенню ефективності управління, оскільки громадяни мають можливість активно впливати на прийняття рішень через різноманітні механізми зворотного зв’язку з владою. По-друге, це допомагає збільшенню легітимності владних структур, оскільки залучення громадських організацій і громадян до процесів прийняття рішень робить їх більш представницькими та відкритими. По-третє, це сприяє створенню сприятливого середовища для розвитку громадянського суспільства, оскільки активна участь громадян у владних процесах стимулює їхню зацікавленість у долі своєї країни та розвитку її інститутів. Зміцнення взаємодії між владними органами та громадянським суспільством сприяє не лише покращенню управління, але й зміцненню демократичних цінностей та забезпеченню стабільності суспільства.

Взаємодія між органами державної влади та громадянським суспільством забезпечує реалізацію принципів демократії, правової держави та захист прав та свобод громадян, така взаємодія визначає стабільність та розвиток суспільства, сприяючи побудові справедливого та демократичного суспільства.

Список використаних джерел

1. Benedict M. *The Civil Society Playbook: A Commonsense Plan for a Return to Civility*. Independently published, 2024. 144 p.
2. Bolleyer N. *Civil Society’s Democratic Potential: Organizational Trade-offs between Participation and Representation*. OUP Oxford, 2024. 493 p.
3. Likarchuk N., Velychko Z., Andrieieva O., Lenda R., & Vusyk H. Manipulation as an element of the political process in social networks. *Cuestiones Políticas*, 2023. № 41(76). P. 769-779.
4. Natil I. *Public Diplomacy and Civil Society Organisations*. Routledge, 2023. 122 p.
5. Oudiane P. *Governance without parties, civil society in power: Political society versus civil society*. Our Knowledge Publishing, 2023. 280 p.

Олександр БОГДАНЕЦЬ,

студент 1-го року навчання, ОП «Європейські студії для публічних управлінців», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: Тетяна ПАЛАМАРЧУК, кандидат наук з державного управління, заступник директора з наукової роботи, доцент кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВИКЛИКИ ДЛЯ СТОРІН ВІД ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄС

Процес вступу України до Європейського Союзу досягнув своєї кульмінації в безпрецедентних умовах повномасштабного збройного вторгнення Російської Федерації в Україну та пов'язаних з цим вторгненням збитків і людських втрат. ЄС продемонстрував свою рішучість інтегрувати постраждалу від війни країну шляхом винятково швидкого схвалення заявки України на членство та надання їй статусу кандидата в червні 2022 року. Згодом, у грудні 2023 року, Європейська Рада вирішила розпочати переговори про вступ з Україною, але після того, як Україна завершить подальші реформи, зокрема, у сферах боротьби з корупцією, удосконалення антиолігархічного законодавства та законодавства щодо національних меншин (спільнот).

У цілому, Україна демонструє успішність у виконанні як основних 7 Рекомендації Європейської Комісії, так і 4 додаткових Рекомендацій, що дає право очікувати на позитивну оцінку Європейської Комісії щодо виконання нашою державною додаткових вимог у рамках рекомендацій ЄК щодо заявки України на членство [1].

Водночас, досягти спроможності виконувати критерії членства в ЄС буде важко для України. Навіть напередодні війни ефективність державного управління в Україні була гіршою, ніж у більшості інших країн Центральної та Східної Європи. У 2023 році Україна мала низький рейтинг за показниками державного управління, вона отримала гірші результати, ніж будь-яка держава-член ЄС. Більше того, її результати у порівнянні з нинішніми десятима країнами-кандидатами і потенційними кандидатами на вступ до ЄС були також достатньо низькими [2, ст. 105].

Таким чином, Україна стикається з необхідністю впровадження під час війни глибоких інституційних змін, зокрема, у сферах державного управління, судової системи, верховенства права, децентралізації, зменшення олігархічного впливу на суспільно-політичне життя та боротьби з корупцією. Інтеграція до ЄС є потужним інструментом для подальшого впровадження таких змін, що приносить користь як країні-кандидату, так і ЄС. Процес проведення переговорів про вступ України, ймовірно, збігатиметься з відбудовою після війни, посилюючи вплив ЄС на інституційний розвиток України та забезпечуючи могутні стимули для дотримання критеріїв членства.

Водночас, для успішної інтеграції України самому Європейському Союзу також знадобиться провести цілий ряд внутрішніх реформ. Інституційна структура ЄС повинна бути спроможна прийняти одного або навіть кількох нових членів.

Існують два основні варіанти для покращення спроможності ЄС боротися з порушеннями верховенства права та інших цінностей.

По-перше, якщо виявиться можливим реформувати договори ЄС у середньостроковій перспективі, зміни повинні включати реформу статті 7 Договору про Європейський Союз і поширення вимоги дотримання верховенства права на можливість користуватися усіма фондами ЄС. Європейський Союз міг би також створити нові інституції, такі як Спільна палата вищих судів і трибуналів країн-членів ЄС для усунення загроз незалежності національних судових систем, а також нова установа для забезпечення прозорості, підзвітності та боротьби з корупцією. Однак внесення змін до ДЄС може виявитися неможливим у процесі їх узгодження 27 урядами чи в рамках національних процесів ратифікації таких змін, як це сталося, коли Конституційний договір було відхилено на національних референдумах у Франції та Нідерландах у 2005 році [3].

Альтернативним шляхом впровадження інституційних реформ для захисту верховенства права та запобігання нецільовому використанню коштів ЄС може стати включення відповідних умов до Договору про приєднання, який Україна підпише з ЄС. Договори про приєднання є міжурядовими угодами, які мають силу первинного права в ЄС, тому їх можна використовувати

для інституціоналізації важливих змін. Це був би швидший і менш політично складний процес, ніж повторне реформування Договорів ЄС.

Однак будь-який договір про приєднання має бути погоджений одногосно всіма діючими членами, а потім ратифікований всіма національними парламентами, а також Європейським парламентом. Це означає, що деякі країни, які можуть заперечувати проти використання механізму обумовленості верховенства права до моменту завершення переговорів про вступ, також повинні будуть дати свою згоду. Таким чином, політична життєздатність цього методу залежатиме від того, які партії будуть при владі в країнах ЄС, коли Європейський Союз завершить переговори про вступ з Україною, і чи зможуть їхні уряди та парламенти одноставно погодитися на такі заходи у той момент.

Отже, перспектива членства в ЄС дала вирішальний поштовх складним економічним та інституційним перетворенням України. Відкрилися великі можливості для розширення торговельних та інвестиційних відносин з ЄС, що принесе користь обом сторонам.

Водночас, значною проблемою інтеграції України для ЄС є його внутрішня процедура прийняття рішень у сферах, які вимагають одноставності. Найбільшим ризиком може стати погіршення у сфері застосування законів і стандартів ЄС. Цей ризик можна пом'якшити, включивши до нового договору про приєднання інструменти відповідності після вступу, такі як ефективні методи призупинення прав голосу та потоку коштів ЄС у разі недотримання фундаментальних цінностей. Інші часто згадувані виклики, такі як функціонування інституцій ЄС і вплив на бюджет, можна було б вирішити через перехідні періоди та внутрішні реформи самого Європейського Союзу під час переговорів про вступ.

Список використаних джерел

1. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2023 рік [Електронний ресурс]. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/zvit-pro-vykonannia-ua-za-2023_UA_2.pdf.

2. Transition Report 2023-24 [Електронний ресурс] // European Bank for Reconstruction and Development. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ebrd.com/publications/transition-report-202324>.

3. Sailing on High Seas: Reforming and Enlarging the EU for the 21st Century [Електронний ресурс] / [O. Costa, D. Schwarzer, P. Verès та ін.] // Franco-German Working Group on EU Institutional Reform. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://institutdelors.eu/wp-content/uploads/2023/12/20230919-Group-of-Twelve-REPORT.pdf>.

Валерія БОГДАНОВА,

здобувачка наукового ступеня доктора філософії, кафедра парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
<https://orcid.org/0009-0009-6639-9601>

Науковий керівник: **Валентина ГОШОВСЬКА**, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СТРУКТУРА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ, ЙОГО ФУНКЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАБІЛЬНОСТІ В ЄВРОПІ

Європейський Парламент є єдиним наднаціональним інститутом Європейського Союзу (далі – ЄС), члени якого демократично обираються громадянами ЄС на основі прямого загального виборчого права, що надає йому безпосередньої демократичної легітимності, виражає демократичну волю всіх громадян ЄС (понад 448 млн осіб станом на 1 січня 2020 року) та представляє їхні інтереси у відносинах з іншими інституціями ЄС [1, с. 49]. Розглянемо структуру Європейського парламенту та його функції у забезпеченні стабільності в Європі.

Парламентські комітети. Члени Європарламенту готуються до пленарних засідань, працюючи в 27 спеціалізованих постійних комітетах, які складаються з 25-81 депутата. Кожен євродепутат має право брати участь у роботі комітету в якості повноправного члена або його заступника. Комітет створюється за пропозицією Конференції президентів, а його повноваження викладені в додатку до Регламенту Європейського Парламенту. Комітет очолюється головою і має бюро та секретаріат [1, с. 84].

Члени Комісії обираються на початку першого пленарного засідання новообраного парламенту строком на два з половиною роки, після чого вони перепризначаються.

Керівництво парламенту розподіляє місця в комітетах між політичними групами відповідно до їхньої ваги в системі пропорційного представництва. Комітети збираються один або два рази на місяць у Брюсселі для розгляду та прийняття законодавчих пропозицій від Комісії та Ради, внесення до них поправок у разі необхідності, підготовки звітів для розгляду на пленарному засіданні та іншої законодавчої роботи [1, с. 85].

Обговорення в комітетах є публічними, тобто відкритими для громадськості. Голови комітетів координують роботу комітетів у рамках Конференції голів комітетів

Парламент може створювати підкомітети та спеціальні тимчасові комітети в будь-який час для розгляду та роботи над важливими питаннями.

У своїй наглядовій ролі Парламент також має право створювати офіційні слідчі комітети для розслідування звинувачень у недотриманні або неправильному застосуванні законодавства ЄС. Повноваження слідчих комітетів ґрунтуються на Рішенні Європейського Парламенту, Ради та Комісії від 19 квітня 1995 року про детальні положення, що регулюють здійснення права Європейського Парламенту на проведення розслідування [1, с. 86].

Делегації. Делегації Європейського Парламенту створюються для підтримання зв'язків та обміну інформацією з парламентами третіх країн. Делегації допомагають Парламенту представляти ЄС на міжнародній арені та просувати цінності Союзу – принципи свободи, демократії, поваги до прав людини та основних свобод і верховенства права – в третіх країнах [1, с. 86].

Наразі Європейський Парламент створив 44 делегації, кількість членів яких варіюється від 12 до 70 (під час участі у багатосторонніх парламентських асамблеях) [1, с. 86; 2].

Робота делегації координується її головою в рамках Конференції голів делегацій. Міжпарламентські делегації зустрічаються один або два рази на рік, по чергово в одному з місць розташування Європейського парламенту (Страсбург або Брюссель) та в місці, обраному парламентом-партнером третьої країни.

Спільні парламентські комітети створюються з парламентами країн, які уклали угоди про асоціацію з Європейським Союзом або розпочали переговори про вступ. На засіданнях комітетів члени двох делегацій (делегації Європарламенту та парламентської делегації третьої країни) інформують одна одну про свої пріоритети та стан імплементації угоди про асоціацію. Спільні

парламентські комітети можуть надавати рекомендації як парламенту країни-кандидата, так і Європейському парламенту [1, с. 87].

Делегації до багатосторонніх парламентських асамблей. Наразі існує чотири спільні парламентські асамблеї, в яких беруть участь депутати Європарламенту:

Спільна парламентська асамблея ЄС-Африка, Карибський басейн і Тихоокеанський регіон (АКТ-ЄС);

Парламентська асамблея ЄС-Середземноморський Союз (РА-UfM);

Парламентська асамблея Євро-Латинської Америки (EUROLAT);

Парламентська асамблея Євронест (Euronest).

Міжпартійні об'єднання. У Європарламенті також можуть створюватися міжпартійні об'єднання, до яких можуть входити члени будь-якої політичної групи та комітету, з метою встановлення та підтримки неформального обміну думками з конкретних питань та налагодження зв'язків з громадянським суспільством. Водночас, міжпартійні об'єднання не є парламентськими органами і тому не можуть виражати погляди Парламенту, використовувати назву та логотип Парламенту та його політичних груп, або будь-яку назву, яка може призвести до плутанини з офіційними органами Європейського Парламенту.

Міжгрупові об'єднання Європейського Парламенту діють на основі внутрішніх правил, встановлених Конференцією президентів 16 грудня 1999 року, відповідно до яких ці об'єднання можуть бути створені (перереєстровані) на початку нового парламентського терміну щонайменше трьома політичними групами.

. Керівники міжпартійних об'єднань зобов'язані декларувати будь-яку підтримку, яку вони отримують у грошовій або натуральній формі, відповідно до тих же критеріїв, що і члени об'єднання як фізичні особи. Декларації повинні поновлюватися щорічно і подаватися до публічного реєстру, який ведеться Квесторами.

Відносини між Європейським Парламентом та національними парламентами. Європейський Парламент надає великого значення підтримці тісних зв'язків з національними парламентами держав-членів шляхом проведення регулярних зустрічей. Ці зустрічі стали особливо важливими після набуття чинності Лісабонського договору, який значно посилив роль національних парламентів у політиці ЄС і поставив Європарламент у центр законодавчого процесу Союзу. З цієї причини Лісабонський договір часто називають «Договором про парламенти».

Конференція президентів відповідає за відносини Європейського парламенту з національними парламентами. У грудні 2009р. Конференція вирішила створити Керівну групу зі зв'язків з національними парламентами держав-членів з метою імплементації положень Лісабонського договору, що стосуються національних парламентів, та сприяння внутрішній координації зусиль Парламенту в цій сфері, а також з метою розробки та пропозиції постійної робочої програми.

Європейський Парламент інформує національні парламенти про зміст і напрямки своєї діяльності, а його комітети регулярно запрошують членів національних парламентів на свої засідання для обговорення різних питань, у тому числі нових законодавчих пропозицій від Європейської Комісії.

Разом з державами-членами, які головуєть у Раді ЄС, Європейський парламент кожні півроку проводить спільні парламентські засідання для обговорення важливих політичних питань порядку денного ЄС.

Лісабонський договір став першим договором ЄС, який містить детальні положення про роль національних парламентів (14 посилань у 12 статтях і 2 протоколах). Договір надає національним парламентам значні права, включаючи право заперечувати проти законодавчих пропозицій Комісії, які, на думку національних парламентів, порушують принцип субсидіарності.

Конференція парламентських комітетів з європейських справ (COSAC). До складу входять комітети національних парламентів, які займаються європейськими справами, а також представники Європейського Парламенту.

Засідання COSAC проводяться два рази на рік. У цих засіданнях беруть участь по шість представників національних парламентів від кожної держави-члена і шість членів Європейського Парламенту, у тому числі заступники Голови Парламенту, які відповідають за відносини з національними парламентами.

Формат відносин Європейського Парламенту з парламентами держав-членів з часом зазнав суттєвих змін. Створена в 1989 р. головами парламентів держав-членів ЄС як форум для обміну інформацією, COSAC з часом стала визнаним органом, що представляє національні парламенти на рівні ЄС і може, зокрема, подати на розгляд Європейського Парламенту, Ради та Комісії на будь-яке питання, яке, на його думку, варте уваги цих інститутів.

Європейський центр парламентських досліджень та документації (ECPRD) – це мережа з 70 парламентських асамблей, 40 з яких розташовані в країнах-членах ЄС. Мережа є спільною ініціативою Європейського Парламенту та Парламентської Асамблеї Ради Європи, які призначили двох співдиректорів Центру. Європейський Парламент керує секретаріатом і підтримує веб-сайт.

Основними цілями (ECPRD) є:

– сприяти обміну інформацією, ідеями та досвідом з питань, що становлять спільний інтерес для Європейського парламенту та національних парламентів

– зміцнення існуючої тісної співпраці між дослідницькими та документальними підрозділами національних парламентів у всіх сферах інформації, а також досліджень, обміну та розповсюдження.

Європейський міжпарламентський обмін інформацією (IREX). Для полегшення обміну інформацією національні парламенти у співпраці з Європейським парламентом створили власну базу даних і веб-сайт.

IREX містить документи парламентського контролю та інформацію про Європейський Союз. Основними елементами бази даних IREX є парламентські документи, завантажені кожним національним парламентом. Ці документи організовані відповідно до конкретних документів ЄС, яких вони стосуються.

З листопада 2009 року домен IREX належить Європейському парламенту. У 2010 році він зазнав значних змін, щоб зробити його більш зручним для користувачів.

Таким чином, структура Європарламенту забезпечує виконання всіх функцій, пов'язаних з обговоренням питань під час підготовки до пленарних засідань та пленарних сесій, що є дуже важливим для здійснення законодавчих процедур.

Список використаних джерел

1. Прокопенко Л. Л. Інституційна система ЄС : навч. посіб. / Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, Н. М. Рудік. 2-ге вид., перероб. і доп. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2021. С.49 – 55.
2. Jacobs F. The European Parliament / F. Jacobs , D. Neville , R. Corbett. London : John Harper Publishing, 2016. 512 p
3. McCormick J. Understanding the European Union : A Concise Introduction. London : MacMillan Education UK, 2017. 252 p.

Ірина БУРКОВСЬКА,

аспірантка 1-го року навчання, ОП «Публічне управління та адміністрування», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Наталія ЛІКАРЧУК**, доктор політичних наук, професор, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ

Позитивне сприйняття країни на міжнародному рівні це завжди високопотенційний ресурс її розвитку та основа ефективної взаємодії з різними сегментами соціуму: самим суспільством, урядовими структурами, діловими колами, інвесторами, ЗМІ, туристами.

Ціленаправлена вибудова привабливого іміджу органів державної влади для України, дає можливість для міжнародної спільноти відповідним чином сприймати державу, підключати інвесторів для введення нових технологій чи бізнес-спільноти для укладання вигідних контрактів.

Формування позитивного іміджу органів державної влади, особливо на міжнародній арені, дозволяє підняти престиж країни, поглибити культурні зв'язки, проанонсувати туристичні об'єкти, підняти рівень ділової репутації, а це й створення робочих місць та підвищення рівня життя населення.

Звичайно, питанням формування позитивного іміджу органів державної влади в Україні приділяється велика увага, попри війну. Україна не лише відстоює демократичні принципи «на полі бою» з російською федерацією, але має налагодити роботу органів державної влади «поза фронтом», застосовуючи нові механізми організації їх роботи.

Як ми розуміємо, імідж органів державної влади вимагає, загалом, спеціальних зусиль зі сторони свого носія, тобто органів влади, що репрезентують державу на міжнародній арені. Це означає, що над іміджем потрібно не лише постійно «працювати», але й відповідними механізмами його підтримувати. Зазначимо, якщо на ранніх етапах процесу конструювання імідж схожий на об'єкт (будь яку інституцію державної влади), то на більш пізніх етапах – об'єкт подібний іміджу [1, с. 436].

Коли імідж уже сформований, він стає настільки важливою реальністю, що обумовлює поведінку і сприйняття свого об'єкта, а не навпаки.

Імідж органів державної влади не може надмірно спрощуватися, «зводяться» до однієї-трьох характеристик. Органи державної влади за визначенням складний об'єкт і, відповідно, це передбачає наявність достатньої кількості характеристик у своєму іміджі. Тому робота має вестися системно – не нехтуючи ні символікою, ні культурними надбаннями [2, с. 111].

З іншого боку для різних цільових аудиторій необхідно робити акцент на різних іміджевих характеристиках. В той же час, імідж органів державної влади має залишатися цілісним і не суперечливим.

Мають бути задіяні такі механізми, що з окремих іміджів має складатися цілісний імідж. Хоча якості цього іміджу й будуть різнитися (кожна окрема країна, в тому числі ж країни ЄС, сприймають роботу наших органів влади по різному), але, за будь-яких умов, має бути вироблений позитивний образ цих структур. Для цього необхідно застосовувати ряд тих якостей, що будуть загальними для того ж ЄС [4, с. 99].

Ще один існує момент, ми говоримо про принципи системності, неперервності і «спадковості» (послідовності) в процесі ціленаправленого формування іміджу [3, с. 18]. Чим складнішим є об'єкт для формування іміджу, тим більш «жорстко» мають дотримуватися цих принципів.

Якщо говорити про імідж органів державної влади, то ним в основному займаються PR – служби, які часто використовують маніпулятивні механізми для формування позитивного образу (що не завжди йде на користь).

Позитивний імідж державних структур можливий тоді, коли технології використовуються для створення діалогу між органами державної влади і соціумом. Такий імідж базується на довірі й формує умови для партнерських відносин.

На міжнародному рівні перед органами державної влади ставляться пріоритетні задачі: необхідність управління іміджем для більш успішної репрезентації у світовому просторі. Виникає питання, які саме фактори необхідно враховувати для успішного управління іміджем на міжнародній арені.

Ми можемо стверджувати, що імідж органів державної влади на міжнародному рівні базується на традиціях сприйняття даної країни й спирається на досвід багатьох поколінь [5].

Саме об'єктивні реальні характеристики роботи органів державної влади покладено в основу формування іміджу на міжнародній арені, особливо серед демократичних держав. Також важливо зауважити, що значимою особливістю іміджу органів влади є висока ступінь їх стійкості. Це дає можливість, в цілому країні, зайняти провідні позиції на світовому ринку, заручитися благосприятливою суспільною думкою, розширити культурний простір держави, популяризувати свою національну культуру, демонструвати стабільність у державі, показати дотримання всіх правових норм в своїй роботі, демонструвати моральні якості, що дає можливість інвестиціям «зайти» на державний ринок.

Звичайно, на шляху до формування позитивного іміджу державних органів влади на міжнародному рівні виникають певні бар'єри.

До таких бар'єрів віднесено:

1. Небезпеку виникнення ситуації когнітивного дисонансу, яка стає видимою коли позитивна інформація про органи влади, що просувається, – вступає в протиріччя з негативними стереотипами та оцінками, які існують у зовнішньому інформаційному і комунікативному просторі.

2. Проблемою можуть бути і культурно-ідеологічні відмінності між органами державної влади різних країн.

3. В сучасних умовах розвинутих інформаційних технологій небезпеку складають зловживання віртуалізацією об'єкту формування іміджу. Сильний відрив такого віртуального (штучного) образу, від реальної дійсності може бути згубним для позитивної інтерпретації іміджу.

До цього можуть ще додатися «бар'єри іміджу країни», а це сприйняття іншими країнами негативних політичних стереотипів, проблемних питань, міфів чи чуток про країну.

Для подолання даних бар'єрів слід використовувати такі механізми як: спростування, заміщення і створення нових (альтернативних) стереотипів, інтеріоризація (присвоєння цінностей) нової інформації про об'єкт, її інтерпретація, забезпечення громадської лояльності і консенсусу навколо її якісних характеристик, здійснення публічного діалогу [5].

Ізвичайно, формування позитивного іміджу органів державної влади пов'язано з комунікативною складовою сучасного функціонування міжнародного світу. В цих умовах позитивний імідж можуть мати ті державні структури, які притримуються ідеї комунікативної відкритості, ставлять пріоритетом повагу до прав і свобод людини, притримуються позиції щодо свободи політичних виборів, свободи преси.

Неабияку важливість набуває уміння впливати на думку світової спільноти за допомогою правильно вивірених ідей та інформаційних потоків, формувати позитивний образ країни та її народу, особливо політиків, – уявлення про яких буде відповідати державній стратегії.

Дані задачі здійснюються в рамках інформаційної політики держави, що включає: дипломатичні зусилля; реалізацію інформаційних, освітніх і культурних програм, розвиток національної системи комунікацій; забезпечення міжнародних контактів; територіальний брендінг; інформаційне обслуговування зарубіжної аудиторії, розвиток масових комунікацій та інформаційних обмінів.

Важливою складовою формування позитивного іміджу органів державної влади на міжнародному рівні є місце країни в глобальному інформаційному просторі та участь в глобальних інформаційних потоках.

Список використаних джерел

1. Лікарчук Н.В. Імідж та бренд в політичній рекламі: функціональна узагальненість й змістовна різниця // Політичний вісник: збірник наукових праць) Політичний центр при Київ. Нац. ун-ті Тараса Шевченка. – Київ, 2012. – Вип.65. – С. 434-444.

2. Лікарчук Н.В. Ілюзорні аспекти іміджу в політичній рекламі. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін, 2020. Т.29. С. 108-114.

3. Ліпман М. Чим може бути критичне мислення / Метью Ліпман // Вісник програм шкільних обмінів. – 2006. – № 27. – С. 17-23.

4. Україна: бренд-орієнтований розвиток : монографія / А. А. Мазаракі, С. В. Мельниченко, Т. М. Мельник [та ін.] ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 352 с.

5. Штифурко Т. Відтік мізків за кордон: що може зробити Україна, поки не пізно. URL: <https://www.civic-synergy.org.ua/articles-in-the-media/vidtik-mizkiv-za-kordon-shho-mozhezrobyty-ukrayina-pokuy-ne-pizno>

Аліна ГАЛІМОВА,

студентка 4-го року навчання, ОП «Урядування у публічній сфері», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Світлана КУСТОВА**, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УКРАЇНЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Процес європейської інтеграції пов'язаний не лише з перебудовою законодавства та виконанням семи критеріїв кандидата на вступ в ЄС. Цей процес так само має впливати на українську національну ідентичність. У цьому аспекті, як не дивно, криються як сподівання, так і побоювання. Сподівання пов'язані з покращенням добробуту, інституційним розвитком, збагаченням культурного простору, посиленням позицій захисту прав людини, верховенства права, тобто основних принципів права ЄС. Побоювання ж стосуються як раз таки в першу чергу питання розмиття власної ідентичності, послаблення позицій культури, втрати самостійності у прийнятті важливих загальнодержавних питань.

Автентичність національної ідентичності може бути збережена в європейській неоднорідній спільноті лише при власній універсалізації та адаптації до процесів глобалізації. Однак для таких країн як Україна, тобто пострадянських, даний процес ускладнюється через певні чинники, серед яких неостаннє місце посідає колоніальна залежність, з чого випливає, на думку О.С. Поліщук та В.С. Дудченко те, що суспільно-політична система намагається через історичну пам'ять, свідомість і цінності створити людину, яка незалежно від обставин ототожнює себе не з цінностями, а з цією системою і тим квазіідеалом, соціо-політичним устроєм, який впроваджує колоніальна політика. З цього можна припустити, що однією з проблем українського суспільства є першочергово відсутність чіткого означення власних цінностей.

Попри утвердження у Законі України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» основних національних цінностей, а саме: соборності, самобутності, волі та гідності, – а також наявності інших визначених цінностей різними інформаційними джерелами, соціум радше бачить їх розмитими, аніж чітко визначеними. Українська ідентичність формувалася та продовжує формуватися на стику двох культур: європейської та азійської. Подібні ідентичності, заплутані, не завжди визначені та чітко окреслені, розвиваються під впливом самозбереження та виживання, що потребує ціннісного визначення. Національна ідентичність, орієнтована на цінності, має бути переосмислена та об'єктивізована, оскільки розвиток суспільства має ґрунтуватися на неоднорідності та складності ідентичності, на відміну від авторитарних систем. Наразі українське суспільство перебуває в активній фазі усвідомлення власної національної ідентичності, а також викорінення та несприйняття того минулого, в якому воно перебувало протягом довгого часу. Дана перебудова свідчить як про бажання рухатися до більш розвинених суспільств, так і про несприйняття проміжків своєї історії.

Європейський Союз, як наднаціональне утворення, яке має забезпечувати різноманітність та зберігати відмінності, а разом з тим наявність свободи та безпеки для своїх держав-членів, уніфікує цінності, які є універсальними. Суть у тому, що цінності, які складають українську національну ідентичність, але які перебувають у стані нерозпізнання самого суспільства, не являються чужими європейській ідентичності. Вони так само уособлюють в собі цінності загальнолюдського значення. Тому, основною проблемою полягає встановлення цих українських цінностей, які мають бути наповнені історичним та культурним українським контекстом, та ґрунтуватися не на визначенні себе через інших, а на власному окресленні себе, загальній саморефлексії.

Список використаних джерел

1. Polishchuk, O. S., & Dudchenko, V. S. (2023). Ukrainian Identity in Heterogeneous European Collective Action. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*, (23), 34–43. <https://doi.org/10.15802/ampr.v0i23.283586>

Володимир ГОНТАР,

аспірант 1-го року навчання, ОП «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)», спеціальність 256 «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Тетяна ПАЛАМАРЧУК**, кандидат наук з державного управління, доцент, заступник директора з наукової роботи Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ: ЧИННИК РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Питання вступу України до Європейського Союзу вже багато років не втрачають актуальності, а на тлі широкомасштабної російської військової агресії перспективи вступу України до ЄС вимагають нових ґрунтовних досліджень через кардинальну зміну як міжнародно-політичної ситуації так і через події, які відбуваються безпосередньо в Україні. Збройна агресія росії проти України у 2022 році стала суттєвим поштовхом до активного обговорення питань європейської інтеграції, на сьогодні, європейські перспективи оцінюються як одні з найвагоміших для майбутнього нашої держави про що свідчать значні успіхи України в цьому напрямку – подання заявки та отримання статусу кандидата в члени Європейського Союзу.

Україна, як країна, що знаходиться на перехресті між Східною та Західною Європою, має довгострокову мету – вступити до Європейського союзу. Цей процес має не тільки політичне значення, але і великий потенціал для економічного розвитку країни. Вступ до ЄС має відкрити нові можливості для України, стимулювати економічне зростання і прискорити модернізацію національної економіки [1].

Здобуття статусу кандидата на вступ до ЄС та подальший євроінтеграційний курс України у переважній більшості новітніх досліджень визначаються як елемент стратегічної стабільності, як для держави, так і для бізнесу, який визначає майбутнє нашої економіки та нашої країни на найближчі десятиліття.

В процесі дослідження перспектив вступу України до ЄС здійснено аналіз сучасних особливостей самого євроінтеграційного процесу України за результатами якого, з одного боку, російська збройна інтервенція де-факто мала зворотній ефект – вона прискорила євроінтеграційні процеси в Україні, сприяла проєвропейському об'єднанню нації. Війна зняла з порядку денного та унеможливила будь-які перспективи східної інтеграції України, призвела до масової вестернізації українського суспільства і вкоренила ідею безальтернативності та незворотності руху до ЄС. Водночас, зміцнилася солідарність Києва і Брюсселя у протистоянні країні-агресору. Надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС можна розглядати як відповідь об'єднаної Європи на неоімперську політику росії.

Однак, з іншого боку, слід констатувати, що російська експансія негативно вплинула на європейську інтеграцію, уповільнила її темпи. Наша країна під час агресії зазнала величезних людських та фінансово-економічних втрат. Війна, розв'язана путінським режимом, є однією з самих смертоносних в Європі з часів Другої світової війни. За даними ООН, за період з 24 лютого 2022р. по 23 лютого 2024р. число загиблих серед цивільного населення України становить 10 582 особи, 19 975 були поранені [3].

Зрозуміло, що реальне число жертв, убитих, закатованих, зниклих без вісти, досі невідомі і таємно похованих на окупованих територіях, у разі більше. Так, за попередніми даними, лише під Маріуполем загинули від 20 до 22 тис. людей [4]. Очевидно, що це лише умовні і проміжні дані, бо широкомасштабна кровопролитна війна в Україні триває, і щоденно надходить інформація про нові жертви.

Широкомасштабна війна, яка несе загрозу українській державності, змушує суттєво корегувати пріоритети внутрішнього соціально-економічного розвитку і зовнішньої політики в цілому, зосереджувати головну увагу та ресурси на опорі російській агресії. Це не може не позначитися на динаміці й ефективності просування на європейському напрямі.

По-перше, війна уповільнила темпи соціально-економічного реформування в рамках реалізації Угоди про асоціацію Україна-ЄС, тією чи іншою мірою ускладнила процес імплементації пакета рекомендацій Єврокомісії. Зокрема, ідеться про те, що: реалізація деяких напрямів Угоди про асоціацію нині критично ускладнена і має здійснюватися у мирний період; загальноєвропейські норми стосовно законодавчого врегулювання окремих внутрішньополітичних процесів мають бути адаптовані до умов воєнного стану та режиму бойових дій.

По-друге, попри ряд важливих ініціатив ЄС щодо лібералізації торгівлі з Україною і залучення її до внутрішнього європейського ринку, війна об'єктивно знизилася інтерес і активність європейських бізнес-партнерів до розвитку контактів з воюючою країною зі складною внутрішньополітичною ситуацією, яка містить ризики та небезпеки для перспективних інвестицій і ведення бізнесу. З іншого боку, і європейський бізнес перебуває у складній ситуації внаслідок ряду проблем, про які йшлося вище.

По-третє, війна перетворила Україну на довгострокового реципієнта міжнародної донорської допомоги. За оцінками експертів, іноземні фінансові надходження покривають приблизно третину витрат бюджету України.

По-четверте, через російську експансію і тривалу війну українська сторона має зосереджувати величезні політико-дипломатичні, фінансово-економічні, кадрові ресурси на протистоянні агресії кремля на різних напрямках. Зокрема, Київ змушений тримати великий військовий контингент на російсько-українському фронті та постійно збільшувати фінансування воєнних потреб. Нині майже половина бюджетних витрат спрямовані в оборонний сектор [2].

Фактично триває російсько-українська «війна на виснаження» і напрям європейської інтеграції, з огляду на обмежені внутрішні ресурси, забезпечується не повною мірою. Водночас, політичні рішення і дії української влади, увага суспільства і загалом громадський політичний дискурс нині зосереджені переважно на темі війни.

Важливо зазначити, що вступ до Європейського союзу – це складний і тривалий процес, який вимагає від України реалізації широкого спектру реформ у політичній, економічній, правовій та соціальній сферах. Це включає боротьбу з корупцією, покращення ділового клімату, реформу судової системи, забезпечення дотримання прав людини, адаптацію законодавства до європейських стандартів та багато інших аспектів. Проте, євроінтеграція – це не тільки низка політичних та соціально-економічних реформ. У перспективі – це стан публічності державної влади і політики, утвердження європейських цінностей, формування та розвиток свідомого й активного громадянського суспільства, яке гарантує громадянам можливість впливати на процеси розробки і впровадження державних рішень та забезпечує прозорість дій державних органів [5].

Для успішного вступу до ЄС Україні необхідно продовжувати впроваджувати та послідовно здійснювати необхідні реформи. Так, результати цих реформ будуть отримані у довгостроковій перспективі, однак державі треба й надалі продовжувати працювати над зміцненням свого правового, інституційного та адміністративного потенціалу. Необхідно забезпечити стабільність і прозорість бізнес-середовища, покращити умови для інвестицій та сприяти розвитку підприємництва. Також важливо забезпечити стає економічне зростання, підвищити рівень життя населення та зменшити розбіжності між регіонами.

Однак, найголовнішим кроком на шляху до членства в ЄС на сьогодні залишається відновлення та захист територіальної цілісності держави та перемога над сусідом-агресором. Перед Україною стоять важливі завдання повоєнного відновлення і відбудови країни, однак, це не має стати перешкодою на шляху до євроінтеграції.

Список використаних джерел

1. Могиль В. Європейська інтеграція як перспективний напрям модернізації України. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління. 2022. С.78-79.

2. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. Національна безпека і оборона. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи. 2022. № 1–2 (187–188). С. 11-12.

3. ООН: З початку війни в Україні загинуло понад 10 тисяч цивільних. – Рубрика, 23 лютого 2024р., веб-сайт. URL: <https://rubryka.com/2024/02/23/oon-z-pochatku-vijny-v-ukrayini-zagynulo-ponad-10-tysyach-tsyvilnyh/> (дата звернення: 09.05.2024).

4. У Маріуполі загинули десятки тисяч людей – Кириленко. – Суспільне, 12 квітня 2022р., веб-сайт. URL: <https://suspilne.media/227991-u-mariupoli-zaginuli-desatki-tisac-ludej-kirilenko> (дата звернення: 09.05.2024).

5. Геополітичні та гео економічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі / за ред. В. Юрчишин. Київ: Центр Разумкова, 2022. 85 с.

Дарина ДЕМЧУК,

студентка 2-го року навчання ОС «Магістр», ОП «Стратегічний менеджмент у сфері національної безпеки», спеціальність 256 «Національна безпека» (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності), Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Ларуса ШИПІЛОВА**, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО СТАНДАРТІВ ЄС

Україна, прагнучи підвищити свій міжнародний статус та економічну конкурентоспроможність, активно працює над гармонізацією свого законодавства зі стандартами Європейського Союзу. Цей процес включає в себе вирішення численних викликів та відкриття можливостей для адаптації українських нормативно-правових актів до європейських стандартів. Варто розглянути як виклики, так і можливості, які супроводжують цей процес.

Бажання стати членом Європейського Союзу було оголошено Україною й визнано Європейським Союзом ще наприкінці 1990-х років. Це відбулося одночасно з прийняттям 11 червня 1998 року Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу Указом Президента України. Європейська інтеграція залишається основним і постійним пріоритетом для розвитку України. [1, с.6]

Згідно з Методикою визначення критеріїв євроінтеграційного аспекту державних цільових програм, затвердженої наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 16.03.2005 р. № 62, гармонізація – процес пристосування національних стандартів до стандартів Європейського Союзу. Це передбачає адаптацію законодавства України, тобто процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність до правової системи Європейського Союзу, яка включає акти законодавства ЄС, спільну зовнішню політику та політику безпеки, співпрацю у сфері юстиції та внутрішніх справ. [2]

Початковим викликом є сама потреба в адаптації законодавства. Відповідно до угоди про асоціацію з ЄС, Україна зобов'язалася прийняти значну кількість європейських нормативно-правових актів. Це означає, що уряду та парламенту доведеться запровадити зміни в діючі закони, а також прийняти нові, що відповідають стандартам ЄС. Цей процес може бути досить складним і тривалим через необхідність узгодження інтересів різних галузей суспільства та політичних сил. Під час адаптації чинних нормативно-правових актів до потреб суспільства, що змінюються, шляхом внесення до них змін і доповнень, необхідно приводити зміст нормативно-правового акту до стану максимальної відповідності сучасним соціальним вимогам. Цей процес відзначається «покроковим», що відрізняється від безперервного процесу формування суспільних потреб. Оскільки закони не завжди встигають відображати зміни у суспільних відносинах, це може призводити до розходження між системою права та реальними потребами суспільства, збільшуючи рівень хаосу в правовій системі та стимулюючи залучення інших джерел права.

Під час розвитку громадянського суспільства та децентралізації влади особлива увага має бути приділена нормативно-правовим договорам, які дозволяють сторонам враховувати свої взаємні інтереси через вільне волевиявлення в процесі саморегуляції. Укладення таких договорів є більш простою процедурою порівняно з прийняттям нормативно-правових актів і дозволяє ефективно регулювати питання, що виникають між суб'єктами права. Наприклад, останнім часом укладаються різноманітні угоди між органами місцевого самоврядування різних рівнів, що сприяє збереженню і відстоюванню інтересів різних громад та використанню механізмів самоорганізації.

Один із ключових викликів в адаптації законодавства полягає в забезпеченні взаємодії між різними галузями уряду та суспільства. Це передбачає не лише координацію дій між різними відомствами та органами влади, але й активну участь громадянського суспільства, бізнесу та експертної громадськості у процесі розробки та впровадження законодавства. Такий підхід сприятиме не лише відкритості та прозорості у прийнятті рішень, але й забезпечить більшу легітимність та ефективність законодавчих ініціатив.

Ще одним серйозним викликом є відмова від корупції та впровадження прозорості. Багато з європейських норм та стандартів спрямовані на боротьбу з корупцією та забезпечення прозорості у владі. Україна, яка має складну історію корупції, повинна внести значні зусилля для зміни свого законодавства та практики з метою відповідності цим стандартам. Це вимагатиме створення нових антикорупційних органів, удосконалення законодавства про публічні закупівлі та забезпечення незалежності судової системи. [4]

Проте, разом із викликами приходять і значні можливості. Однією з них є підвищення привабливості України для іноземних інвесторів. Адаптація законодавства до стандартів ЄС сприятиме створенню прозорого та стабільного бізнес-середовища, що в свою чергу приверне інвестиції та сприятиме економічному зростанню.

Ще однією можливістю у адаптації законодавства до стандартів ЄС є підвищення якості життя громадян України. Це включає в себе покращення стандартів охорони здоров'я, освіти, соціального захисту та інфраструктури. Адаптація законодавства до європейських стандартів може стати каталізатором для реформ у цих сферах, що сприятиме підвищенню якості життя громадян та зміцненню довіри до власної держави.

Адаптація законодавства до стандартів ЄС відкриває нові можливості для співпраці та обміну досвідом з країнами-членами Європейського Союзу. Це створює сприятливі умови для розвитку міжнародних партнерств, обміну кращими практиками та технологіями, а також підвищення конкурентоспроможності українських підприємств та продуктів на європейському ринку.

Крім того, процес адаптації може стати каталізатором для внутрішніх реформ в Україні. Він змусить українське суспільство переглянути свої цінності та практики і пристосувати їх до європейських стандартів. Це може включати в себе поліпшення у сфері прав людини, рівності гендерів та захисту меншин.

У підсумку, виклики та можливості адаптації українського законодавства до стандартів ЄС є невід'ємною частиною шляху України до розвитку та прогресу. Цей процес вимагає наполегливості, співпраці та відданості з боку українського уряду, громадянського суспільства та всіх зацікавлених сторін. Але він також відкриває двері до нових можливостей для України, які можуть перетворити країну на сучасну, конкурентоспроможну та прогресивну державу.

Список використаних джерел

1. Палагнюк Ю.В. Державна євроінтеграційна політика України: теорія, методологія, механізми : монографія. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 392 с.
2. Про затвердження Методики визначення критеріїв євроінтеграційної складової державних цільових програм : Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 16.03.2005 р. № 62. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0438-05#Text> (дата звернення: 29.04.2024).
3. Щодо набрання чинності Угодою: Лист Міністерства закордонних справ України від 20.07.2017 р. 72/14-612/1-1713. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1713321-17#Text> (дата звернення: 29.04.2024).
4. Рекомендації Європейської Комісії щодо статусу України на членство в ЄС: Рекомендації від 17.06.2022 р. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_3790 (дата звернення: 29.04.2024).

Ірина ДИННИК,

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Державного торговельно-економічного університету

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

У процесі формування ефективної української молодіжної політики, нам як цивілізованій країні, важливо враховувати міжнародний досвід. Тому, вважаємо за необхідне проаналізувати досвід найрозвиненіших країн світу в питанні реалізації молодіжної політики, який би міг стати основою нашої політики в майбутньому.

Зокрема, у державах ЄС, фігурують різні моделі молодіжної політики, які ґрунтуються на певних критеріях:

- універсалістська модель країн Скандинавії (це найбільш демократична модель, яка характеризується паритетним рівнем контролю державою молодіжних організацій при одночасному наданні їм широкій свободі дій);
- протекціоністська модель країн Центральної Європи (держава намагається контролювати та встановлювати пріоритетні цілі в діяльності молодіжних організацій);
- модель з орієнтацією на громади Великобританії (характеризується мінімальним втручанням держави в діяльність молодіжних організацій, ґрунтується на глибоких традиціях);
- централізована модель країн Середземномор'я (за цією моделлю залучення третього сектора та молодіжних органів місцевого самоврядування є дещо слабким, тому молодіжна політика є централізованою, зосередженою на державному рівні) [1].

У ЄС акцентовано увагу на спільні елементи молодіжної політики:

- відбувається діалог між владою та молоддю;
- активно поширюється інформація про права молоді;
- присутня свобода культурного, політичного вираження;
- високий рівень освіти;
- підтримка молодих сімей;
- акцентовано велику увагу на підтримці для групи ризику;
- приділяється велика увага саме дозвіллю молодого покоління;
- навчання та підтримка людей, які навчають та готують молодь;
- звернення великої уваги проблемам молодого покоління та розробка їх рішень [2].

Основним фактором для забезпечення участі молоді є високий рівень культури та взаєморозуміння учасників відносин. Саме партисипативна політична культура сприяє тому, адже вона характеризується активною участю громадян у публічному управлінні незалежно від негативного чи позитивного ставлення до влади у країні [3].

На нашій погляд, досить правильним рішенням в ході проведення даного дослідження є аналіз молодіжних політик таких держав як: Німеччина, Швеція, Франція.

Крім цього доцільно, порівняти у яких вікових межах у різних країнах світу прийнято розглядати поняття «молодь», в тому числі і в обраних нами – найбільш прогресивних країнах (табл. 1).

Таблиця 1. Вік молоді у різних країнах світу

Україна (14-35 років)			
Австрія	14-24	Латвія	13-25
Велика Британія	13-29	Литва	14-29
Данія	15-25	Німеччина	12-27
Естонія	7-26	Польща	13-30
Ізраїль	13-18	США	15-24
Іспанія	15-29	Франція	16-25
Італія	15-35	Швеція	15-24

Джерело: складено автором за даними [4].

Перейдемо до аналізу вищезазначених країн.

Таблиця 2. Модель молодіжної політики Німеччини

Особливості моделі молодіжної політики	
Німеччина	Триступенева каскадна структура реалізації молодіжної політики.
	Нормативна регламентація заходів підтримки молодих людей і молодіжних організацій.
	Принцип субсидиарності.
	Спрямованість на створення умов для самореалізації молоді, надання допомоги тим категоріям молодих людей, що перебувають у групах ризику на цей період часу.
	Молодіжна стратегія (в основі якої – діалог поколінь; участь, відданість і демократія; міські та сільські простори, житло та культура; різноманітність та участь; освіта, праця і свобода; мобільність і цифрові проблеми; середовище; здоров'я; Європа і світ).

Джерело: складено автором за даними [5-7].

Щодо німецької моделі ведення молодіжної політики, то тут нам не завадило б запозичити кілька принципів, які б істотно покращили стан молодіжної політики в Україні, а саме:

- потужна законодавча база, що чітко й широко охоплює проблеми молоді та способи їх вирішення;
- не тільки захист прав і свобод молоді, а й створення якомога сприятливих умов для їх реалізації;
- постійне розроблення програм для розвитку молодіжних корпорацій і підприємств, що значною мірою впливає на вирішення проблеми безробіття й працевлаштування молоді;
- чітке розгалуження і структуризація молодіжної політики на всіх рівнях управління [6].

Таблиця 3. Модель молодіжної політики Швеції

Особливості моделі молодіжної політики	
Швеція	Чітка координація.
	Значне фінансування сфери молодіжної політики з боку держави.
	Розгалуженість представництв, відомств та органів управління в питаннях розвитку молоді.
	Орієнтація уряду на вирішення освітніх і соціально-економічних питань, проблем зайнятості, питання дозвілля та культури, приватного бізнесу, впливу на рішення влади в різних сферах (в тому числі екології).
	Значне надання, збір та розповсюдження інформації.
Поширення державних грантів серед організацій громадянського суспільства.	

Джерело: складено автором за даними [8; 9].

Молодіжна політика Швеції зорієнтована на збільшення довіри молодих людей щодо реальної політичної демократії, надання молоді можливостей брати безпосередню участь у реалізації політики, вирішення таких розповсюджених серед молоді проблем як: злочинність, наркоманія, алкоголізм тощо. Також для шведської моделі молодіжної політики властиві – діалог між державою та молодим поколінням, поширення державних грантів серед організацій громадянського суспільства. І на нашій погляд, саме ці із аспектів шведської моделі будуть вкрай актуальні для наслідування в Україні.

Таблиця 4. Модель молодіжної політики Франції

Особливості моделі молодіжної політики	
Франція	Розвиток студентського самоврядування зі значним розширенням повноважень представників студентства.
	Надання молоді можливості досягнення успіхів у навчанні та працевлаштуванні.
	Забезпечення доступу до неформальної освіти та навчання протягом усього життя якомога більшої кількості молодих людей.
	Виховання незалежності та почуття відповідальності у молодих людей через відданість справі та волонтерську діяльність, а також через міжнародну мобільність.
	Підтримка розвитку та динамізму добровільних організацій.
Сприяння здатності молоді діяти в суспільстві.	

Джерело: складено автором за даними [10].

З огляду на проаналізовані дані, дієвою є робота «в напрямі розвитку молодіжної сфери виходячи зі сформованої вертикальної структури, де існує чітке делегування повноважень та контроль виконання поставлених завдань з метою досягнення як короткострокових, так і довгострокових цілей» [11].

Отже, узагальнивши міжнародний, здебільшого європейський, досвід реалізації молодіжної політики, можемо зробити висновок, що використання досвіду успішних (в плані розвитку

молодіжної політики) країн є одним із найбільш продуктивних та ефективних способів якісної зміни підходу до формування української молодіжної політики.

Більше того, підтримка молодіжних обмінів, реалізація програм та ініціатив з урахуванням європейських стандартів, і загалом наслідування кращих міжнародних практик допоможе зміцнити систему публічного управління в Україні шляхом їх імплементації в контексті європейської інтеграції. До того ж, це призведе до ще більш міцної та плідної співпраці між Україною та державами-членами Європейського Союзу та іншими прогресивними державами.

Список використаних джерел

1. Гуцалова М. В. Європейський досвід реалізації молодіжної політики. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер. : Політологія. 2013. Т. 212. Вип. 200. С. 97–100.

2. Юрченко А. В. Державна молодіжна політика України: проблеми та перспективи розвитку в умовах євроінтеграційних процесів. // наук. керівник к.ю.н., доцентка А. О. Гавловська; Міністерство освіти і науки України; Херсонський держ. ун-т, Ф-т бізнесу і права, Кафедра національного, міжнародного права та правоохоронної діяльності. Херсон : ХДУ, 2021. 55 с.

3. Переглянута Європейська хартія участі молоді в громадському житті на місцевому і регіональному рівні : прийнята Конгресом місцевих і регіональних влад Ради Європи. 10 сесія. 21.05.2000. Додаток до Рекомендації 128. URL: <https://rm.coe.int/168071b58f>

4. Офіційний вебсайт Всеукраїнського молодіжного центру. Молодіжна політика у різних країнах світу. URL:<https://auuc.org.ua/blog/molodizhna-polityka-u-riznykh-krainakh-svitu/>

5. Гусева Н. Ю., Красільнікова О. В. Молодіжна політика в Німеччині – приклад для наслідування // GRAIL OF SCIENCE. 2021. С. 102-104. Жужа Л. О. Молодіжна політика в Україні: сучасний стан і шляхи реформування. Регіональні студії. 2019. № 19. С. 41-46. Youth Policy Governance in Germany. URL: <https://nationalpolicies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/overview>

6. Youth Policy Governance in Sweden. URL: <https://nationalpolicies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/sweden/overview> Шелемба М. Особливості реалізації молодіжної політики в Німеччині та Швеції. Міжнародний науковий вісник. 2020. Вип. 1 (21). С. 85–91.

7. Горінов П. В., Драпушко Р. Г., Драпушко Н. А., Ільюк О. Є. Молодіжна політика в Україні: навч. посіб. / за заг. ред. акад., проф. В. П. Андрущенко. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2023. 304 с.

8. Стукан Т. М. Аналіз європейської системи інституційного забезпечення молодіжної політики. Фаховий науковий журналу «Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. 2021. Т. 32. №. 71. С. 79-86.

Анна ДРОКОПЧУК,

студентка 4-го року навчання, ОП «Урядування у публічній сфері», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Світлана КУСТОВА**, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЩОДО НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

У сучасному світі публічні послуги відіграють ключову роль у забезпеченні ефективної взаємодії між державою та громадянами, сприяючи їх соціальному та економічному розвитку. Зростаючі вимоги суспільства до якості, доступності та ефективності цих послуг вимагають постійного вдосконалення механізмів їх надання та управління. Особливо в контексті Європейського Союзу, де інтеграція та співпраця між країнами членами створює особливо важливі передумови для обміну досвідом та впровадження передових практик у сфері публічного управління. Потреба у докорінних змінах обумовлена не лише зростанням очікувань громадян до якості обслуговування, а й досить мінливим соціально-економічним середовищем та кардинальними трансформаціями, тому держава змушена оперативнo реагувати на нові зрушення, що включають в себе глобалізацію, формування постіндустріального суспільства, появу наднаціональних інститутів, розвиток громадянського суспільства. Ці виклики вимагають не лише адаптації, але й активної перетворчості управлінських практик, щоб держава могла ефективно забезпечувати потреби своїх громадян у всіх сферах життя.

Суть нового підходу до реформування державного сектору на основі публічного менеджменту, який базується на ринкових моделях управління, полягає в тому, щоб «привнести підприємницький дух» у систему державного управління. Це означає впровадження механізмів ринкової конкуренції та корпоративного управління в діяльність державних інституцій.

Нові управлінські концепції та підходи ґрунтуються на порівнянні принципів управління приватним і публічним секторами. Згідно з цим підходом, для професійного менеджера немає великої різниці, чим саме він управляє, оскільки структуру організації публічного сектору можна аналізувати аналогічно до структури бізнесу. З цієї точки зору, громадяни розглядаються як клієнти публічних організацій, які очікують отримати певні управлінські послуги. В країнах західної Європи наразі існує яскраво виражена тенденція передачі органами місцевого самоврядування частини функцій надання публічних послуг, зокрема, приватним структурам. Таким чином, місцеві органи влади забезпечують надання даних послуг, залучаючи ринкові механізми.

Важливими ознаками ефективності функціонування публічного сектору стають якість, оперативність, повнота, адресність, професіоналізм та зручність для отримувачів. [2, с. 89]

Мотивація та оцінка діяльності державних службовців також проводяться за аналогією з відповідними процесами на ринку. За прихильниками ринкового підходу, державне управління має бути підприємницьким. Отже, необхідна зміна критеріїв оцінювання якості державного управління, з оцінки ефективності процесу до оцінки ефективності результату, що передбачає мінімізацію витрат і дозволяє розглядати питання про прибутковість діяльності державних установ. Впровадження таких реформ спричинене зростанням штату апарату державного управління, зволіканням та «неповоротким» стилем роботи чиновників, а також їхньою монополією у наданні державних послуг громадянам та управлінні бюджетними коштами.

На сьогоднішній день, процеси демократизації суспільства та реформування системи державного управління вимагають не лише застосування нових управлінських технологій, але й впровадження інноваційних та ефективних моделей управління. Такі моделі, як «new public management», «governance» і «good governance», що на сьогоднішній день успішно використовуються у багатьох країнах Європи, передбачають поступовий перехід від виконавчо-розпорядчих форм управління до управління, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів клієнтів (споживачів послуг).

Концепція ефективного управління (Good Governance), що набула значного значення останнім часом, враховує суспільний контекст у реформуванні публічної адміністрації, зокрема у сфері встановлення універсальних стандартів, таких як професіоналізм, політична нейтральність, порядність, уникання конфліктів інтересів та інше. Модель «Good Governance» передбачає, що публічне управління

ґрунтується на принципах поділу влади, реалізації народовладдя, виборності та змінюваності вищих посадових осіб, підзвітності інститутів виконавчої влади перед суспільством, політичного плюралізму. Нова концепція управління позбавлена ієрархічних структур і функціонального підходу до виконання наказів. Замість цього, вона ґрунтується на взаєморозумінні та договірних відносинах. Поняття «добре управління» включає в себе демократичну та ефективну систему управління, дієві громадські інституції, якісні громадські послуги та здатність адаптуватися до нових суспільних потреб. Це вимагає довіри суспільства до уряду, прозорості, особистої порядності, високих етичних стандартів, дотримання закону, відповідальності та солідарності з громадянами [1, с. 15].

Основними принципами публічного управління є: максимальне наближення до потреб клієнта (громадянина); спрямованість управлінських дій на забезпечення належного сервісу; гнучкість і здатність до інноваційних рішень у наданні сервісних послуг. Відповідно, завдання адміністрації полягає в створенні прозорості та доступності послуг, забезпеченні належного рівня підготовки персоналу для обслуговування клієнтів та запровадженні ринкових умов, спрямованих на сервіс.

На сьогодні головні європейські принципи та стандарти, в тому числі щодо взаємостосунків органів публічної адміністрації з громадянами, закріплені у Договорах про заснування ЄС і Європейських Співтовариств; Ніцькій хартії фундаментальних прав; рішеннях Європейського суду справедливості у Люксембурзі; законодавстві ЄС, національному праві, що застосовується до діяльності публічних адміністрацій, залучених до процесу імплементацій політик ЄС і Європейських Співтовариств; рішеннях Європейського суду з прав людини у Страсбурзі; Європейському кодексі належної адміністративної поведінки; конвенціях, резолюціях і рекомендаціях Ради Європи [8, с.37-39], а також у спеціальних актах, таких як: «Хартія громадян» (Великобританія), «Хартія державних службовців» (Італія) або «Хартія клієнтів» (Бельгія) тощо. [1, с.18]

Серед принципів побудови відносин між державою та громадянами в контексті надання публічних послуг можна виділити наступні: прозорість та інформаційна доступність, участь та залучення громадян, справедливість та рівність, ефективність та якість, легкий доступ, а також відповідальність та обліковість.

В свою чергу, єдиними стандартами і процедурами є: гарантія доступу до урядових документів; обов'язкові громадські консультації напередодні прийняття урядового рішення; єдині вимоги до організації бюджетного процесу і фінансової звітності; єдині вимоги до внутрішнього і зовнішнього аудиту; єдина нормативна база для проведення державних закупівель [1].

Аналізуючи європейський досвід надання публічних послуг, ми можемо зробити важливі висновки щодо сучасних тенденцій та перспектив розвитку публічного сектору. Відзначаючи актуальність теми, ми виявили, що швидке та ефективне реагування на зростаючі вимоги суспільства та глобальні виклики потребує не тільки адаптації, але й інноваційних та докорінних змін у системі управління та надання публічних послуг. Запозичуючи передові практики з країн Європейського Союзу, інші країни можуть знайти відповіді на свої внутрішні виклики, забезпечуючи вищу якість та доступність послуг для своїх громадян. Проте, успішна трансформація публічного сектору потребує не лише впровадження передових технологій та методів управління, але й активного включення громадськості та створення сприятливого середовища для інновацій та співпраці між різними секторами суспільства.

Список використаних джерел

1. Зарубіжний досвід публічного адміністрування : метод. рек. / авт. кол. : Н. М. Мельтюхова, В. В. Корженко, Ю. В. Дідок та ін. ; за заг. ред. Н. М. Мельтюхової. – К. : НАДУ, 2010.– Електронний ресурс. Режим доступу: <http://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2014/02/N.-M.-Meltyuhova-V.-V.-Korzenko-YU.-V.-Didok-Zarubizhnij-dosvid-publichnogo-administrivannya.pdf>
2. Ковбас І. В. Зарубіжний досвід щодо діяльності із надання публічних послуг та їх впровадження в Україні.// Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. – 2013. – Вип. 31. – С. 85-95. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvchzu_2013_31_11
3. Неділько А. І. Зарубіжний досвід публічного управління на місцевому рівні. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2016/19.pdf
4. Хім М. К., Білик О. І. Публічне управління професійним розвитком державних службовців в країнах ЄС. – Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1152>
5. Гордон М. В., Оленцевич Н. В., Колісник І. О. Моделі публічного управління: порівняльний аналіз та пропозиції для України. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/43.pdf

Аліса ДОРОХІНА,

менеджер комплаєнс-проектів АТ «Українська оборонна промисловість», магістр, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Марина ШУЛЬГА**, доктор політичних наук, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СТАНДАРТИ ОЕСР У КОРПОРАТИВНОМУ УПРАВЛІННІ УКРАЇНСЬКИМИ ДЕРЖАВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ: ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ

У 2008 році у Парижі на 12-му Саміті «Україна – Європейський союз» між представниками нашої країни та ЄС були досягнуті домовленості щодо створення нової посиленої «Угоди про асоціацію», яка відрізнятиметься від попередньої «Угоди про партнерство та співробітництво», ратифікованої законом України N 237/94-ВР від 10 листопада 1994 року, та міститиме чіткий план дій щодо європейської інтеграції України. Після 21-го раунду перемовин щодо тексту оновленої угоди та 18-ти засідань відносно умов запровадження поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, 24 червня 2014 року відбулось підписання Президентом України та керівництвом Європейського союзу і главами країн ЄС економічної частини Угоди [1]. 1 вересня 2017 року – офіційна дата набрання чинності у повному обсязі (усі 7 розділів) Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Важливо зазначити, що ця Угода містить опис прямих зобов'язань України про імплементацію положень Директиви стосовно наближення законодавства України та ЄС щодо створення і діяльності компаній, корпоративного управління, бухгалтерського обліку та звітності.

Повномасштабне вторгнення росії у 2022 році зумовило необхідність України посилити кроки щодо міжнародної діяльності, а саме пришвидшити виконання заходів, передбачених Угодою про асоціацію з ЄС. Однією з таких умов було проведення належної корпоратизації, відповідно до стандартів Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), ВВП-утворюючих державних підприємств. Це був непростий виклик, оскільки на момент 2023 року активність ринку цінних паперів в Україні через воєнні ризики була майже відсутньою, а виробничі та стратегічно важливі підприємства були орієнтовані на забезпечення потреб оборони країни. А тому зміна корпоративної культури державних підприємств на більш прозору та підзвітну вимагала чималих зусиль. З метою дотримання своїх зобов'язань щодо євроінтеграції, 7 червня 2023 року Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль, Генеральний секретар ОЕСР Матіас Корманн і Міністр закордонних справ Сполученого Королівства Великої Британії Джеймсон Клеверлі підписали дорожню карту щодо отримання Україною членства в ОЕСР, яка отримала назву «Програма ОЕСР для України». Дана карта також передбачає одним із обов'язкових пунктів виконання завдання щодо покращення стану корпоративного управління державними підприємствами України, зокрема приведення їх до стандартів ОЕСР [2].

Підкреслюючи важливість реформування корпоративного управління державних підприємств як обов'язкового кроку в процесі євроінтеграції, 8 листопада 2023 року Європейська комісія опублікувала прес-реліз «Key findings of the 2023 Report on Ukraine», у якому позитивною новиною стало надання рекомендацій щодо початку процесу перемовин про вступ України до ЄС, але, в той же час, додатком до прес-релізу йшов звіт про виконання заходів з Угоди про асоціацію, який нагадував про необхідність «вжити заходи для покращення бізнес-середовища з метою підготовки зусиль до реконструкції (післявоєнного відновлення), зокрема шляхом покращення управління державними підприємствами, відповідно до рекомендацій ОЕСР» [3].

Вже 22 лютого 2024 року Верховна Рада України ухвалила відповідний законопроект № 3587-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління юридичних осіб, акціонером (засновником, учасником) яких є держава». 5 березня 2024 Президент України Володимир Зеленський підписав цей Закон, і вже 8 березня 2024 року той набрав чинності [4]. Виконання цього Закону передбачає збільшенню прозорості управління компаніями та підприємствами, основним акціонером яких є держава, перетворення їх на зрозумілі та передбачувані для міжнародних партнерів бізнес-одиниці, які мають на меті підвищення власної ефективності і забезпечення регулярного звітування щодо результатів діяльності.

Досягнути цих результатів можливо дотримуючись Керівних принципів корпоративного управління ОЕСР [5], а саме: шляхом затвердження Політики державної власності, що враховує елементи дивідендної політики, та за рахунок винагород посадовим особам за належну підготовку фінансового плану державного підприємства, розробку його стратегії та інвестиційних проєктів. Також розширюються повноваження наглядових рад, зокрема, їхня участь у підготовці цих планів та контролі за призначенням керівників. Ще одним елементом впровадження бізнесових практик «клубу успішних країн ОЕСР» є посилення внутрішнього контролю в державних підприємствах у спосіб заміни застарілих ревізійних комісій на такі складові GRC, як: належне управління, комплаєнс, управління ризиками та внутрішній аудит.

Важливо зазначити, що для перетворення державних підприємств на такі, що здатні конкурувати з приватним сектором, дотримання Закону України від 22.02.2024 № 3587-IX може бути першою сходинкою на шляху до розбудови дійсно ефективного корпоративного управління. Подальшими кроками можуть стати фіксування у статутних документах розподілу обов'язків між структурними одиницями таким чином, щоб вони могли слугувати суспільним інтересам працівників, а також максимальна цифровізація систем контролю та посилення нагляду за діяльністю дочірніх компаній для мінімізації корупційних ризиків. Ще одним важливим заходом є прозоре розкриття результатів діяльності, проте, у період воєнного стану в Україні, ця інформація може не пройти перевірку за критерієм безпеки діяльності. Також важливим, але непростим зараз є довгострокове планування для підприємств, бо розробка Стратегій на три-п'ять років із визначенням цільових показників для досягнення сталого розвитку обмежуються форс-мажорними обставинами воєнних дій, які можуть непередбачено зупинити діяльність компанії на невизначений термін.

Підсумовуючи можна зазначити, що Україна на своєму євроінтеграційному шляху та будучи потенційним членом ОЕСР, взяла на себе зобов'язання знайти спосіб провести реформування державних підприємств, який дасть можливість дотриматись балансу між уникнення пасивної ролі держави та її надмірним втручанням в бізнес-діяльність своїх підприємств. Результати державної політики протягом двох останніх років показують, що належне корпоративне управління та перехід від операційного реагування до стратегічного планування, як це передбачено принципами ОЕСР, може стати обов'язковим елементом сталого функціонування державних підприємств.

Список використаних джерел

1. «Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони»: Офіційний сайт Кабінету міністрів України – URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociasiyu> (дата звернення: 01.05.2024)
2. Прес-реліз «ОЕСР започаткувала Програму для України»: Офіційний сайт Кабінету міністрів України – URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/oesr-zapochatkuvala-prohramu-dlia-ukrainy> (дата звернення: 01.05.2024)
3. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT. Ukraine 2023 Report. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Офіційний сайт Європейського союзу – URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf (дата звернення: 01.05.2024)
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління юридичних осіб, акціонером (засновником, учасником) яких є держава: Закон України від 22.02.2024 № 3587-IX – URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72440 (дата звернення: 01.05.2024)
5. Керівні принципи ОЕСР щодо корпоративного врядування на підприємствах державної форми власності: Офіційний сайт ОЕСР – URL: <https://www.oecd.org/publications/2015-9789264312906-uk.htm> (дата звернення: 01.05.2024)
6. Ткаченко І.В., Вакуленко В.М., Ткаченко В.О. Конкурентоспроможність держави в умовах глобалізації: роль міжнародної співпраці та парадигми публічного управління. *Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека»*. – 2024. – №2. URL: <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2024-2-9674> (дата звернення: 01.05.2024).

Анна ДРОКОПЧУК,

студентка 4-го року навчання, ОП «Урядування у публічній сфері», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Світлана КУСТОВА**, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Необхідність формування громадянського суспільства в Україні в контексті європейської інтеграції зумовлена рядом ключових факторів. По-перше, євроінтеграція передбачає прийняття країною значного обсягу правових, економічних та політичних змін, що вимагають активної участі та підтримки соціуму. Формування громадянського суспільства є передумовою для забезпечення широкого розуміння, прийняття та ефективної реалізації цих змін, а також забезпечення легітимності та стійкості реформ. По-друге, зміцнення громадянського суспільства сприяє виробленню культури активної громадянської участі, контролю за владою та взаємодії між громадянами та державними інституціями, що є важливим для підтримки демократичних цінностей та стійкого розвитку суспільства. По-третє, у контексті європейської інтеграції, формування громадянського суспільства є не лише внутрішньою необхідністю, але й зовнішньою обумовленістю, оскільки воно позитивно впливає на ступінь відповідності країни європейським стандартам та цінностям, сприяючи поглибленню інтеграційних процесів та зміцненню співпраці з країнами Європейського Союзу.

Інтеграція до Європейського Союзу зобов'язує Україну до рівня розвиненості в політичній, економічній та соціальній сферах, що передбачає перетворення суспільних інститутів та загального суспільства. Прогрес економіки вимагає нових умов для операцій фінансових установ, банків, розширення мережі підприємств іноземного капіталу, фондів та бірж. Без діяльності громадських організацій розвиток суспільства неможливий. Міжнародні організації мають важливу роль у наданні підтримки, консультуванні та визначенні орієнтирів для європейського розвитку. Розвиток європейського громадянського суспільства передбачає також серію внутрішніх інституційних реформ, зміцнення демократичних принципів, активну участь громадян у політичних процесах, відкритість та прозорість, проведення демократичних виборів, стабільність громадських та політичних інститутів, боротьбу з корупцією, довіру до судової системи, незалежність ЗМІ, дотримання прав і свобод громадян і національних меншин, та інше.

Останні зміни в європейських суспільствах відображаються в сучасному розумінні громадянського суспільства. В даний час триває пошук моделі суспільства, яка забезпечила баланс між індивідуальною свободою та прагненням до авторитарного колективізму. Сучасна теоретична дискусія базується на трьох основних принципах:

1. Ліберальна традиція: Громадяни організуються в групи за інтересами, з державною гарантією права на свободу. Громадянське суспільство розглядається як головний спосіб гарантування громадянських прав.

2. Теорія комунітаризму: Громадянин розглядається як член спільноти, який повинен коригувати свою поведінку відповідно до цінностей громади, яка виступає посередником між особистістю та державою.

3. Теорія демократичного обговорення: Ця теорія сприяє узгодженню позицій лібералів і комунітаристів, підкреслюючи важливість спілкування та взаємодії через демократичний діалог.

Громадянське суспільство формується з різних асоціацій, що не є політичними. Серед них можна відзначити сім'ї, громади, різні добровільні організації, профспілки, підприємства малого та великого бізнесу, а також релігійні спільноти [3, с. 66].

Сучасна концепція громадянського суспільства виокремлює п'ять основних вимірів, серед яких можна виокремити наступні: діяльність через установи, добровільне членство, побудова на правах і демократичних принципах, роль місця формування колективної волі та подання громадян, а також простір субсидіарності.

Реалізація ідеї громадянського суспільства також передбачає:

1. Самовизначення громадян як активних суб'єктів політичного життя та соціально-економічного розвитку.

2. Появу неурядових організацій та громадських об'єднань, спрямованих на реалізацію спільного блага.

3. Створення горизонтальних міжособистісних відносин на основі принципів рівності, поваги та відповідальності.

У межах Європейського Союзу існує різноманіття суб'єктів у соціальній, економічній, політичній, культурній та релігійній сферах, що сприяє зростанню значення громадянського суспільства в європейській структурі. Важливу роль у цьому процесі відіграє Європейський економічний і соціальний комітет, що є консультативним органом Ради й Комісії [3, с. 68].

У 1999 році Європейський економічний і соціальний комітет опублікував оцінку громадянського суспільства «Роль та внесок організованого громадянського суспільства в європейській інтеграції». У документі проведено глибокий аналіз поняття «громадянське суспільство» та визначено важливість та роль Комітету як представника громадянського суспільства. Згідно з цим документом, введення інститутів громадянського суспільства є ефективним ресурсом у боротьбі з дефіцитом демократії в межах Європейського Союзу та недовірою громадян.

Згідно зі статтею 11 Договору про Європейський Союз від 07.02.1992 року, інституції здійснюють відкритий, прозорий та регулярний діалог з представницькими асоціаціями та громадянським суспільством [2].

Громадянське суспільство відіграє ключову роль у контексті Європейського Союзу, і слід визнати, що розвинуті інституції громадянського суспільства є позитивним вказівником якості суспільного життя. У багатьох європейських країнах існують неурядові організації та платформи для координації між ними. Зокрема, громадянське суспільство є контактною групою та соціальною платформою, яка об'єднує різноманітні організації.

Ці установи мають соціальну спрямованість. До прикладів можна віднести Європейський форум з проблем інвалідності, Європейську мережу проти расизму, Європейське екологічне бюро, Європейську мережу з боротьби з бідністю та інші. Сучасна Європейська комісія працює над вдосконаленням механізмів консультацій з організаціями громадянського суспільства.

У контексті формування громадянського суспільства можливими формами взаємодії держави і громадянського суспільства можуть бути: спільна цілеспрямована дія держави і громадянського суспільства, при цьому враховуються межі втручання для ефективного виконання завдань та функцій; взаємна підтримка у правовій формі та існування справжнього правосуддя; взаємний контроль за діяльністю держави та громадянського суспільства, зокрема, через правозахисні організації, Уповноваженого з прав людини тощо; участь громадянського суспільства у здійсненні влади шляхом впливу на державу через виборчу систему, ЗМІ та місцеве самоврядування; взаємна відповідальність громадянського суспільства і держави; співпраця у адаптації до різних форм власності, включаючи приватну власність на землю; спільна робота з вирішення внутрішніх соціальних і культурних проблем: охорона навколишнього середовища, розвиток науки, охорона здоров'я, освіта, культура і так далі; взаємодія громадянського суспільства і держави з міжнародною системою у вирішенні глобальних проблем [3, с.5].

Отже, можна стверджувати, що мета та завдання громадянського суспільства в контексті євроінтеграції полягають у гарантуванні прав та свобод всіх верств населення, у створенні умов, сприятливих для підвищення соціально-економічного статусу громадян, у задоволенні всіх потреб у різних сферах громадських відносин, які сприяють розкриттю та реалізації творчих здібностей кожної особи. У громадянському суспільстві не має бути переважань: ні переважання держави у вигляді державних структур, ні анархії у керуванні суспільними справами, ні відкидання значення права. Досягнення рівноваги та гармонії у громадянському суспільстві є однією з основних умов його існування та подальшого розвитку в умовах євроінтеграції.

Список використаних джерел

1. Взаємодія держави та громадянського суспільства в Україні в контексті проведення євроінтеграційної політики / М.С. Калина // Теорія та практика держ. упр. – 2005.- Вип. 2(11). – С. 262-267.
2. Договір про європейський союз/ [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_029
2. Мельник Л. А. Взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства: основні поняття, проблеми та стратегічні напрями. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2019. №2. DOI: 10.32702/2307-2156-2019.2.28.
4. Лотюк О. С. Громадянське суспільство в контексті європейської інтеграції. Європейські перспективи. 2014. Європейські перспективи №7, С. 64–68.
5. Формування громадянського суспільства та правової держави в контексті європейської інтеграції: Тези доп. наук.-практ. конф., Київ, 21-22 квіт. 2006 р. Ч. 1 / Ред.:Л.В. Кравченко; Київ. нац. ун-т внутр. справ. Навч.-наук. ін-т заоч. та дистанц. навчання. – К., 2006. – 254 с. – укр.

Ярослав Жаліло,

доктор економічних наук, заступник директора Національного інституту стратегічних досліджень

ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНОГО ПІДґРУНТЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ

Набуття статусу кандидата в члени ЄС – безцінний мотиватор для стійкості України та на шляху до Перемоги. Відтак в реалізації євроінтеграційного поступу Україні треба пройти тривалий шлях, який потребуватиме значної рутинної роботи, визначення й виконання дорожніх карт, порядків денних змін, програм адаптації для кожного з органів влади.

Проте євроінтеграція – не лише політико-технологічний процес, а й екзистенційна зміна, яка потребує внутрішньої перебудови суспільства й економіки. Зазначимо, що не всі європейські країни – нинішні члени ЄС змогли здійснити її успішно. Звідси – внутрішні суперечності в Євросоюзі, проблеми поширення євроскептицизму в країнах, які досі не змогли знайти себе у спільній Європі. Це особливо посилює відповідальність України за побудову вірної євроінтеграційної стратегії.

Найпершим кроком має стати досягнення розуміння суті євроінтеграції в Україні – для учасників цього процесу на усіх рівнях. Тому реалізації завдань євроінтеграції – не лише прерогатива МЗС, до них мають бути залучені усі органи виконавчої влади, регіональна влада, органи місцевого самоврядування. Значна роль має належати організаціям громадянського суспільства – щодо інформування, згуртування, консолідації відповідних спільнот.

За механічним дотриманням євровимог має стояти оволодіння ідеологією європейського життя, цінностями та пріоритетами. Це має знайти відображення у комплементарних політиках та стратегіях, та має пронизувати всі політики України, й зокрема – стратегування відновлення. Від цього залежатиме позиціонування майбутньої України в майбутній Європі.

У цьому контексті важливим є вихід за межі локального мислення. Об'єктивною реальністю є те, що найважливіші на українських теренах цінності (і насамперед – перемога у війні) у масштабах європейської спільноти є лише частиною загального комплексу проблем, які визначатимуть майбутню Європу. Тому конче важлива артикуляція взаємних інтересів та спільного бачення повоєнної Європи Україною та іншими європейськими державами. Ілюзія можливості повернення до довоєнного status quo, яка зберігається у певних політичних колах ЄС, буде тим сильніша, чим слабшим і неконкретнішим є розуміння побудови повоєнного світу.

Для цього потрібно вже зараз розуміти глобальні та макрорегіональні проблеми, над вирішенням яких працює європейська спільнота. Прагматичні підходи до їх вирішення – це головний виклик, який постає перед урядами європейських країн та інституціями ЄС, що накладає відбиток і на їхнє бачення перспектив єврочленства України, особливо у контексті настання періоду виборів у багатьох європейських країнах та до Ради ЄС. Важливо спільно усвідомити місце України у системі вирішення загальноєвропейських проблем – саме як нової конкурентної переваги та учасника знаходження спільних рішень, досягнення довгострокової стійкості та ефективної повоєнної трансформації. Залученість Європи у проектування та відбудову поствоєнної України має сформувавши візію такої цілісності.

Досягнення спільного бачення європейської України означатиме провал намірів російського режиму досягти роздроблення ЄС. Між тим, європейська єдність є екзистенційною умовою – оскільки – лише об'єднана Європа спроможна подолати надпотужні виклики, як вже постали та посилюватимуться у найближчій перспективі: кліматичні зміни, цифрові розриви, демографічний застій і старіння населення континенту, гуманітарні кризи, обумовлені політичною турбулентністю в світі тощо. Спільність має стосуватися й бачення має включати і бачення повоєнної Росії, її політичного устрою, гарантування неповторення агресії. Усвідомлення неминучості поразки РФ у війні невід'ємне від консенсусного бачення побудови поствоєнної РФ.

Спільний ворог наразі згуртував США та ЄС як глобальних гравців. Проте відкритим залишається питання збереження цієї згуртованості в умовах повоєнної відбудови України. На нашу думку, головним зовнішнім рушієм відновлення України має виступити саме ЄС – з огляду на статус України як кандидата до ЄС. Для того, аби Україна у період відновлення стала не предметом суперництва ЄС та США а полем їхньої взаємодії, також потрібне спільне бачення повоєнної України, на основі якої вибудовуватимуться політики структурних змін, формуватимуться ланцюги

постачання тощо. «Домашнє завдання» України – забезпечити, щоб поствоєнний економічний ландшафт ґрунтувався на наших національних інтересах.

Візія України в ЄС визначатиме її поствоєнний статус. Враховуючи, що загроза зі Сходу, ймовірно, зберігатиметься довго та сприйматиметься як серйозна усією європейською спільнотою, суттєво не допустити відведення Україні ролі прикордонної фортеці Західного світу. Роль України як території «вічної» війни сприятиме реалізації плану Росії перетворити Україну на країну, що занепадає. Україна має розглядатися не як фронтір, а як авангард обстоювання та просування європейських цінностей на Схід, що передбачає повноцінну інтеграцію України до європейської спільноти.

Шлях до повноцінної європейської інтеграції України – формування спільного з партнерами бачення перспектив «капіталізації» вже зроблених внесків країн та ЄС в цілому вкладень у економічну підтримку, безпеку і оборону України – у подальшу вигідну економічну співпрацю. В розмовах про відбудову, потрібно проговорювати конкретні напрями та сфери, в яких мають проростати спільні інтереси, пропонувати та визначати спільні політики та практики, в рамках яких реалізовуватимуться взаємовигідні проекти. Наразі таких політик, які б проклали зв'язок між політичними деклараціями про підтримку України – та проектами, в яких зацікавлений європейський бізнес, – бракує.

Бізнес, політики та пересічні громадяни країн ЄС мають побачити практичні та прийнятні альтернативи об'єктивно неможливого поверненню до довоєнного status quo, включаючи, що важливо, рішення проблем, які виникли внаслідок викликів розв'язаної Росією війни. Таке бачення як система спільних стратегічних принципів та дорожня карта необхідних змін з обох боків має бути вироблене на рівні європейських інституцій за тісної участі України, а також із залученням суб'єктів та груп, які найбільш постраждали унаслідок викликів війни. Головними позиціями такої стратегії мали б бути:

Вирішення проблем енергетичної безпеки країн ЄС в контексті відмови від російського палива;

Адекватні відповіді на гуманітарні виклики, обумовлені втікачами від війни з України та можливими іншими кризами через погіршення безпекової ситуації в регіоні;

Програмування засад довгострокової стійкості в ЄС на тлі очікуваних викликів, обумовлених повоєнними геополітичними змінами та змінами у європейській безпеці та суспільстві в цілому;

Закриття прогалів в ланцюгах постачання європейської економіки, які утворилися через припинення зв'язків з російським та білоруським ринками;

Програмування процесу реалізації статусу України як кандидата до ЄС

Масштаби економічної взаємодії між Україною та країнами ЄС можуть бути значно ширші, ніж участь у відновленні, якщо буде сформовано стратегічний план та відповідні політики, що створюватимуть інституційні умови для системного розкриття кожної з цих сфер, в яких відбуватимуться забезпечення стійкості, відновлення й модернізація країни та виникатиме синергія взаємодії.

Перспективність такої взаємодії очевидна, зважаючи на те, що залучення до відновлення економіки України – потужний шанс для надання нового поштовху європейській економіці, оновлення складу стейкхолдерів, зміни структурних та просторових пріоритетів її розвитку.

По-перше, це – можливість випробування рішень та впровадження та масштабування на українському ґрунті досягнень сучасних технологій у сферах будівництва, логістики, транспорту, організації інфраструктури тощо.

По-друге, Україна наразі має власні перспективні рішення у багатьох сферах, актуальних для сучасного й перспективного ЄС, які можуть бути масштабовані за підтримки партнерів на ґрунті ЄС – у цифровізації, кліматично-орієнтованому сільському господарстві, використанні місцевих джерел енергії, енергоефективному будівництві, оборонно-промисловому комплексі та ін.

Відповідні політики та плани мають бути розроблені під егідою ЄС спільно з українською стороною та тісно узгоджені з європейськими секторальними політиками та основними загальноєвропейськими програмами розвитку. Лобіювати цей процес могли б підприємці з країн ЦСЄ, які мають перспективу стати ключовими учасниками наступних проектів відновлення та європейської модернізації України.

Анастасія ІЛЬІНА,

магістрантка, спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Білоцерківський національний аграрний університет

Науковий керівник: **Світлана ПОЛИЩУК**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління, адміністрування та міжнародної економіки Білоцерківського національного аграрного університету

ПРОБЛЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Вступ України до Європейського Союзу визначений як стратегічний курс для розвитку країни, що має вплинути не лише на зовнішньоекономічний вимір, але й на ціннісні орієнтири українського суспільства. Цей напрямок підтримується у всіх сферах влади та переважної більшості населення. Однак існують численні труднощі, як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру, які ускладнюють інтеграційний процес. Подолання цих перешкод залежить не лише від внутрішніх зусиль України, але й від зовнішніх чинників, що перебувають за межами країни. Перспективи інтеграції України до ЄС залежать від зовнішніх факторів, таких як готовність Європейського Союзу до розширення та внутрішні фактори, включаючи проведення ефективних економічних та інституціональних реформ в Україні [1].

Після отримання статусу кандидата, Україна продовжила реалізацію плану заходів з виконання Угоди про асоціацію. Здійснено імплементацію норм *acquis* Європейського Союзу та проведено реформи у визначених Єврокомісією семи ключових сферах. Важливо зауважити, що умови війни суттєво ускладнюють можливості для проведення реформ. Проте висновки Єврокомісії не містять чітких обмежень щодо часових рамок для впровадження таких змін. Серед семи сфер, які потребують перегляду, виокремлюються наступні: 1) реформування Конституційного Суду України та впровадження законодавства щодо процедури добору суддів; 2) продовження судової реформи; 3) посилення боротьби з корупцією, зокрема на високому рівні, призначення нового керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та директора Національного антикорупційного бюро; 4) боротьба з відмиванням коштів, уведення комплексного стратегічного плану реформування правоохоронного сектору; 5) впровадження в життя «антиолігархічного закону»; 6) узгодження законодавства про ЗМІ з Директивою ЄС про аудіовізуальні медіапослуги; 7) завершення реформи законодавства про національні меншини [2, С.126].

Боротьба з корупцією вважається ключовою проблемою українського суспільства згідно з думкою громадян. Запит на викорінення цього явища об'єднує Україну, і ця реформа є пріоритетом №1 у всіх регіонах країни. Відмінність між регіонами полягає в рівні підтримки антикорупційної реформи, але в усіх частинах України ця ініціатива займає провідне місце серед усіх пріоритетів [3].

Важливо визначити внутрішні фактори української соціально-економічної політики, які уповільнюють процес інтеграції України до Європейського Союзу, а саме низька швидкість проведення економічних реформ та відсутність помітних результатів у соціально-економічних трансформаціях; значний рівень економічної злочинності; різниця у рівнях економічного розвитку між Україною та європейськими країнами; значна відмінність у рівні життя населення; несумісність правових систем [4].

Потрібно також врахувати фактори всередині Європейського Союзу, що може вплинути на спільну політику ЄС стосовно нашої країни. Консенсусний механізм ухвалення рішень є постійною складністю для Європейського Союзу. Принцип консенсусу сповільнює і ускладнює важливі рішення, зокрема у сфері зовнішньої політики. Складність досягнення консенсусу пояснюється різницею в позиціях країн-членів ЄС, яка виникає з внутрішньополітичної кон'юнктури, геополітичних орієнтацій, зовнішніх впливів та інших чинників. Процес євроінтеграції України сприймався кремлівським керівництвом як виклик гегемонії російської федерації на пострадянському просторі. Такий успішний європейський проєкт слугує прикладом та мобілізаційним стимулом для інших пострадянських країн, одночасно виступаючи загрозою для путінського режиму, який встановив авторитарну поліцейську державу з репресивною внутрішньою та агресивною зовнішньою політикою. Російський тиск на Україну, спрямований на блокування євроінтеграційного курсу, здійснювався різними засобами – від політико-дипломатичного тиску та інформаційної експансії до ведення війни та окупації частини території України. Нині дії кремля на українському напрямі є геноцидальними та спрямованими на знищення української державності. Надання Україні статусу

кандидата на вступ до Європейського Союзу можна розглядати як відповідь об'єднаної Європи на неоімперську політику росії [5].

Проте російська експансія негативно вплинула на європейську інтеграцію та уповільнила її темпи. Україна під час агресії зазнала величезних людських та фінансово-економічних втрат. Війна, ініційована путінським режимом, стала однією з найсмертоносніших у Європі з часів Другої світової війни. За даними ООН, протягом періоду з 24 лютого по 26 грудня 2022 року загинуло 6 884 особи, а 10 947 були поранені. Війна уповільнила темпи соціально-економічного реформування в рамках реалізації Угоди про асоціацію Україна-ЄС та ускладнила процес імплементації пакета рекомендацій Єврокомісії. Зокрема, реалізація деяких напрямів Угоди про асоціацію стала критично ускладненою і потребує здійснення у мирний період [6].

Загальноєвропейські норми щодо законодавчого регулювання окремих внутрішньополітичних процесів мають бути адаптовані до умов воєнного стану та режиму бойових дій. Попри ряду важливих ініціатив ЄС щодо лібералізації торгівлі з Україною та її залучення до внутрішнього європейського ринку, війна об'єктивно знизила інтерес та активність європейських бізнес-партнерів до розвитку контактів з воюючою країною. Війна перетворила Україну на довгострокового реципієнта міжнародної донорської допомоги [5].

Російська збройна інтервенція прискорила євроінтеграційні процеси в Україні, сприяла її об'єднанню та зміцненню солідарності з Європейським Союзом, а також укріпила спільне протистояння агресії з боку кремля. Це призвело до нового рівня відносин між Києвом і Брюсселем, що характеризується отриманням Україною статусу кандидата на вступ до ЄС, високим рівнем довіри та безпрецедентною інтенсивністю взаємодії, включаючи лібералізацію торговельно-економічного співробітництва. У нинішніх умовах політична, військова, фінансова та гуманітарна підтримка країн Європейського Союзу є критично важливою для України, а також ефективна санкційна політика ЄС є важливим інструментом у протистоянні з країною-агресором. Успішна євроінтеграція України передбачає імплементацію цінностей та норм ЄС, а також ефективну реалізацію базових реформ у різних сферах. Протягом останніх місяців 2022 року українська влада активно працювала над виконанням рекомендацій Єврокомісії, що включало ухвалення ряду євроінтеграційних законів, просування реформи судочинства та здійснення прозорих процедур обрання керівників антикорупційних структур. Однак, є необхідність не лише ухвалення законодавчих актів, але й їх практична імплементація, а також у концентрації зусиль на ключових сферах євроінтеграції та вирішенні внутрішніх проблем, що уповільнюють наближення до Євроспільноти [7].

Поточний стан справ в Україні свідчить про чітку ідентифікацію проблем у процесі наближення законодавства та реформування до євроінтеграції. Насамперед, вирішення проблеми непослідовності рішень передбачає створення механізмів для більш тісної взаємодії між органами та гілками влади з метою узгодження їхніх дій. Доцільно переглянути та розробити чітку стратегію впровадження нових законів та існуючого законодавства з урахуванням національних особливостей і ресурсного потенціалу. Залучення незалежних та міжнародних експертів до функціонування широкого спектру інституцій на різних рівнях має велике значення у процесі проведення кадрових змін. Загострення уваги на реформах, спрямованих на створення прозорої системи функціонування державних органів, також важливе. Інтерактивний обмін з громадськістю, її залучення до обговорення законопроектів та ідентифікації проблемних аспектів, може сприяти покращенню законодавчого процесу, який наблизить українську правову систему до європейської інтеграції [8].

Аналізуючи проблеми європейської інтеграції України, можна зробити висновок, що цей процес стикається з рядом значних труднощів. Зокрема, серед основних проблем можна виділити: війна з росією, повільність у проведенні економічних реформ, високий рівень корупції та економічної злочинності та значні відмінності в рівнях економічного розвитку між Україною та країнами ЄС. Для подолання цих проблем необхідно вжити комплексних заходів, спрямованих на закінчення війни з РФ, активізацію економічних реформ, зменшення корупції, покращення якості управління та залучення додаткових ресурсів для зближення стандартів життя та економічного розвитку з країнами ЄС.

Список використаних джерел

1. Шинкар В.А., Ковач Т.Ю. Проблеми і перспективи інтеграції України до ЄС. 2012. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/3410/1/ПРОБЛЕМИ%20І%20ПЕРСПЕКТИВИ%20ІНТЕГРАЦІЇ%20УКРАЇНИ%20ДО%20ЄС.pdf>

2. Близняк О., Риков А. Процес євроінтеграції України в умовах повномасштабної російсько-української війни: проблеми та перспективи. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2023. С. 119-135. URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/319/294>
3. Інформаційно-аналітичне видання «Євроінтеграція України: досвід сусідів та перспективи об'єднання суспільства». Благодійний фонд «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва». 2014. С. 52. URL: <https://dif.org.ua/uploads/pdf/607572728645823818f7987.01619280.pdf>
4. Кваша О. С., Синякова А. В. Україна та ЄС: проблеми та перспективи інтеграції в сучасних умовах. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Випуск 23, частина 1. 2019. С. 112-119. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/23_1_2019ua/25.pdf
5. «Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи». Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. №1-2 (187-188) 2022. URL: https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf
6. З початку війни в Україні загинули майже 7 тис. цивільних людей. ООН. Українська правда, 28 грудня 2022р., URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/12/28/7382634>.
7. Пашков М. Євроінтеграція в умовах війни: виклики і перспективи. 2022. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2022/12/28/2022-MATRA-IV-KVARTAL-7.pdf>
8. Чорнобай О. Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Юридичні науки». № 1 (29), 2021. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/may/23526/10.pdf>

Нікіта КАЛИНА,

студент 4-го року навчання, ОП «Урядування у публічній сфері», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Світлана КУСТОВА**, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПЕРЕГОВОРНА РАМКА ПРО ВСТУП УКРАЇНИ ДО ЄС: ВАЖЛИВІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СХВАЛЕННЯ ДОКУМЕНТА

Затвердження Європейською комісією переговорної рамки про вступ України до Європейського Союзу відбулося 12 березня 2024 року. За словами прем'єр-міністра України Дениса Шмигала, завдяки цьому рішення «Ми стали ще на крок ближче до старту переговорів та нашого членства в Європейському Союзі. Цей крок – свідчення досягнень України, нашої трансформації та того факту, що Україна обов'язково буде членом ЄС» [6]. Дійсно, переговорна рамка є важливим документом, адже встановлює процедури, правила та принципи ведення переговорів щодо вступу до ЄС. Підготовлений Європейською комісією проєкт рамок включає 3 частини:

- принципи, якими регулюватимуться переговори про вступ України до ЄС;
- суть переговорів;
- процедура переговорів.

Метою переговорів, про які йде мова, є досягнення Україною повного прийняття нормативно-правової бази Європейського Союзу, а також, що немало важливо, повної імплементації та виконання цих норм.

Наступним етапом є внутрішнє обговорення Радою Європейського Союзу тексту переговорної рамки. Після її затвердження, країною, що є головуючою в Раді ЄС, повинна бути представлена Узгоджена Спільна Позиція ЄС. Надалі має відбутися міжурядова конференція Україна-ЄС, де ця позиція буде представлена – це можна вважати формальним початком переговорів про вступ [7]. Таким чином, проєкт переговорної рамки, що визначає форму, зміст і алгоритм вступних переговорів є дуже важливим документом на шляху України до Європейського Союзу.

Ці події, включно із засіданням Ради ЄС із загальних питань, затвердженням переговорної рамки, засіданням Європейської Ради, мали, за оптимістичним сценарієм, відбуватися протягом березня 2024 року. На жаль, ці події не сталися, і старт переговорів, скоріш за все, перенесеться на літо цього ж року. Причинами цього стали декілька факторів. Це сталося, по-перше, через надмірні сподівання всередині нашої держави, що були обумовлені заявами української влади. На жаль, Україна не змогла швидко виконати відомі сім рекомендацій Європейської Комісії для України. Їх було означено для України в червні 2022 року, їх виконання зайняло надмірно великий проміжок часу, більше ніж півтора року.

Як відомо, наразі відбувається активна підготовка до загальноєвропейських виборів, що відбудуться в червні 2024 року. Відтак, очільниками Євросоюзу був обраний менш прискорений, але більш стійкий політичний шлях; це пояснюється небажанням продовжувати «турборежим» для України через ризик невдоволення виборців та послаблення позицій політичних сил перед червневими виборами. Таким чином, продовження переговорного процесу, що включає схвалення переговорної рамки, було перенесено на червень 2024 року.

Ще одним фактором вповільнення українського вступного процесу можна вважати кейс початку вступних переговорів із Боснією і Герцоговиною. ЄС розуміє, що треки розширення в східному та балканському регіонах повинні розвиватися паралельно. Таким чином, динаміка Боснії і Герцеговини може вплинути на перспективи України в ЄС, а балканські лобісти можуть використовувати «український кейс» для прискорення свого власного членства в ЄС. 21 березня Європейська рада вирішила розпочати переговори про вступ із Боснією та Герцоговиною, тож тепер є сподівання на те, що обидві країни будуть рухатися до ЄС швидше [5].

Загалом, політика розширення ЄС завжди була складною, і досвід минулих кейсів розширення додав нові рекомендації та вимоги до країн-кандидатів. Країни самі визначають швидкість свого просування відповідно до свого бажання та можливостей, однак це не означає, що критерії та стандарти можуть бути змінені або пом'якшені, особливо це стосується фундаментальних принципів ЄС.

У 2020 році була представлена «вдосконалена методологія розширення», що тоді використовувалася в переговорних рамках для Албанії та Північної Македонії. Ця методологія відображена і в переговорній рамці для України; серед її положень особливо цікавими є наступні:

- «Принцип власних заслуг» – динаміка вступних переговорів залежить лише від досягнень конкретної держави-кандидата, тобто країни, що паралельно вступають до ЄС, не грають надважливої ролі;
- «Позитивна та негативна обумовленість» – система, що передбачає низку стимулів за своєчасне виконання вимог і відповідно «покарання» за надто повільне їх виконання;
- Система «бенчмарків» – умови, що є обов'язковими для виконання і встановлюються для кожного переговорного розділу. Рада ЄС визначає бенчмарки для відкриття та тимчасового закриття кожного певного розділу перемовин, якщо буде така потреба. Доти, поки Україна не виконає проміжні бенчмарки, жоден інший переговорний розділ не може бути закритий, навіть якщо в ньому вже досягнуто певного прогресу [3].

Найбільше значення з положень переговорної рамки мають розділи з кластера «Фундаментальні питання», що включають питання правосуддя, юстиції, свободи та безпеки, фінансового контролю, державних закупівель та статистики, а також державного управління й демократичних інститутів [2]. Важливою є розробка трьох «дорожніх карт» у сферах верховенства права, функціонування демократичних інститутів, реформи державного управління [3]. Ці «дорожні карти» розроблятимуться Україною спільно з Європейською комісією і будуть містити умови та показники успішності впровадження тих чи інших реформ. Їх виконання уважно контролюватиметься, зокрема, на щорічних Міжурядових конференціях. Таким чином, виконання Україною цих критеріїв переговорної рамки є обов'язковим, адже від цього залежатиме швидкість та, загалом, перспектива подальших переговорів про вступ.

Виконання стандартів та критеріїв, а також дотримання демократичних принципів є не лише запорукою успішного продовження вступного процесу, а й надання Україні фінансової допомоги. Так, для подальшого функціонування механізму підтримки України на 50 млрд євро на 2024-2027 роки «Ukraine Facility» уряд України ухвалив план реформ, що визначає 69 реформ та 10 інвестицій, розбитих на 146 якісних та кількісних індикаторів; ці реформи охоплюють 15 сфер [1].

Таким чином, наступним кроком на шляху України до ЄС є затвердження рамки Радою ЄС із загальних питань, а потім – проведення першого засідання міжурядової конференції Україна-ЄС. Як зазначалося, варто очікувати на продовження процесу вже в червні 2024 року; важливим є проведення міжурядової конференції до 1 липня, адже після цього в Європейській раді головуватиме Угорщина, що має особливі відносини з Україною [4]. До цього моменту Україні необхідно зробити усе можливе, аби вирішити «гострі» питання всередині держави, що стосуються прав національних меншин, опозиції, стану верховенства права, демократії та плюралізму.

Список використаних джерел

1. Економічна правда. Єврокомісія схвалила план реформ України на 50 млрд євро. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/04/16/712455/>(дата звернення: 02.05.2024).
2. Єлісеєв К. Вступ України до ЄС: 100 днів без переговорів. 100 днів до переговорів?. Дзеркало тижня. URL: <https://zn.ua/ukr/WORLD/vstup-ukrajini-do-jes-100-dniv-bez-perehovoriv-100-dniv-do-perehovoriv.html>(дата звернення: 02.05.2024).
3. Ливч Д., Нагорняк І. Рамка для вступу України в ЄС: які «батоги та пряники» пропонує Єврокомісія Києву. Європейська правда. URL: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2024/03/27/7182452/>(дата звернення: 02.05.2024).
4. Міжурядову конференцію щодо переговорної рамки України для вступу в ЄС бажано провести до 1 липня. *Freedom*. URL: <https://uatv.ua/uk/mizhuryadovu-konferentsiyu-shhodo-peregovornoj-ramky-ukrayiny-dlya-vstupu-v-yes-bazhano-provesty-do-1-lipnya-dumka/>(дата звернення: 02.05.2024).
5. Свиридюк Ю. Європада розпочала переговори про вступ Боснії та Герцеговини в ЄС. Суспільне. URL: <https://suspilne.media/amp/711206-evrorada-rozpocala-peregovori-pro-vstup-bosnii-ta-gersegovini-v-es/>(дата звернення: 02.05.2024).
6. Стадник А. Вступ України в ЄС: Єврокомісія затвердила переговорну рамку. Дзеркало тижня. URL: <https://zn.ua/ukr/europe/vstup-ukrajini-v-jes-jevrokomisija-zatverdila-perehovornu-ramku.html>(дата звернення: 02.05.2024).
7. Brussels : European Commission, 2024. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_1423(дата звернення: 02.05.2024).

Роман КОБЕЦЬ,

магістр 2-го року навчання, ОП «Публічне управління та адміністрування», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Наталія ЛІКАРЧУК**, доктор політичних наук, професор, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДЕРЖАВНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ

Державний маркетинг – це стратегічний підхід до просування іміджу та інтересів держави на міжнародній арені й він використовує різноманітні інструменти, такі як дипломатія, культурні обміни, гуманітарна допомога, економічні санкції, для досягнення політичних, економічних та соціокультурних цілей [5, с. 9]. Перший аспект державного маркетингу полягає в побудові позитивного іміджу країни на світовій арені, своєю чергою це містить просування унікальних культурних аспектів, торговельних брендів та інших факторів, що сприяють привертанню уваги та підтримці іноземних партнерів і споживачів.

Сьогодні, важливим є формування ефективної зовнішньої політики, адже державний маркетинг може бути використаний для створення позитивного сприйняття у світі з метою підтримки певних політичних дій або розвитку стратегічних союзів. В рамках сучасних тенденцій, актуальним є залучення іноземних інвестицій [4, с. 771]. Завдяки ефективним комунікаційним стратегіям, держава має можливість привернути іноземний капітал для розвитку своєї економіки, інфраструктури та інноваційних проектів.

Варто зауважити, що в рамках сучасних викликів вагомим є сприяння міжнародному співробітництву та розв'язанню глобальних проблем, а шляхом використання маркетингових стратегій держава може підтримувати міжнародні ініціативи, спільно працювати з іншими країнами над розв'язанням кліматичних проблем, боротьбою з епідеміями та іншими глобальними викликами [6, с. 52]. На нашу думку, важливим є захист інтересів держави у міжнародних відносинах, тобто саме державний маркетинг може бути використаний для ефективної аргументації своїх позицій в міжнародних конфліктах, залученні підтримки інших країн та формуванні коаліцій у важливих геополітичних питаннях.

В сучасному світі, де глобалізація визначає міжнародні відносини й економічний розвиток, держави стикаються з необхідністю ефективно конкурувати на міжнародному ринку. В цьому контексті державний маркетинг виявляється ключовим інструментом для підвищення глобальної конкурентоспроможності країни. Державний маркетинг, аналогічно корпоративному маркетингу, спрямований на створення позитивного іміджу, просування товарів і послуг, приваблення інвестицій, а також на підтримку зовнішньоекономічних та політичних інтересів [4, с. 777].

Одним із ключових аспектів державного маркетингу є здатність країни ефективно просувати свої переваги та унікальність на міжнародному рівні, своєю чергою це містить презентацію культурного, історичного та економічного потенціалу, що сприяє формуванню позитивного сприйняття країни серед іноземних партнерів, інвесторів та споживачів. Такий позитивний імідж є ключовим фактором в рішенні щодо інвестування в економіку країни або обрання її як стратегічного партнера для співпраці. Тому, державний маркетинг відіграє ключову роль у підвищенні глобальної конкурентоспроможності держави на різних рівнях, а саме:

- приваблення іноземних інвестицій, адже ефективні маркетингові стратегії привертають іноземний капітал у різні сфери економіки, що сприяє зростанню виробництва, створенню нових робочих місць та розвитку інфраструктури;
- шляхом підтримки експортних брендів та створення позитивного іміджу продукції, держава має можливість збільшити обсяги експорту, розширити свої ринки збуту та підвищити доходи від зовнішньої торгівлі;
- створення позитивного іміджу держави, тобто якщо держава буде асоціюватися з високими стандартами якості, інноваційністю та стабільністю, це сприятиме її привабливості для іноземних інвесторів, партнерів та споживачів;
- формування сприятливого міжнародного клімату, тобто застосування державного маркетингу для співпраці з іншими країнами у розв'язанні глобальних проблем може зміцнити позиції держави на міжнародній арені та сприяти розвитку міжнародних партнерств [6, с. 231].

Державний маркетинг стає все більш важливим інструментом для підвищення глобальної конкурентоспроможності держав у сучасному світі й він містить стратегії та заходи, спрямовані на

підвищення привабливості держави для іноземних інвесторів, експортерів та інших зацікавлених сторін. Науковці та дослідники виокремили підходи, які використовуються для розвитку державного маркетингу:

- розвиток унікального образу держави, який відображає її культуру, цінності, інновації та інші привабливі аспекти, – створення логотипів, слоганів та інших візуальних елементів;
- проведення рекламних кампаній, спрямованих на привертання уваги до держави як привабливого напрямку для інвестицій, туризму, освіти й ці кампанії можуть використовувати різноманітні медіаформати, включаючи соціальні мережі, телебачення, пресу;
- залучення до співпраці іноземних урядів, міжнародних організацій та впливових осіб для підтримки державних інтересів та позиціонуванню її як привабливого партнера для співпраці;
- запровадження економічних заходів, таких як інвестиційні стимули, податкові пільги та інші заходи, спрямовані на привертання іноземних інвесторів та підтримку експорту;
- розвиток інфраструктури: Інвестування у розвиток туристичної, транспортної та іншої інфраструктури, яка зробить державу більш привабливою для іноземних відвідувачів та бізнесу.
- розвиток інноваційних технологій, освітніх програм та наукових досліджень для створення конкурентних переваг держави на світовій арені;
- проведення культурних програм, фестивалів, виставок та інших подій, які сприяють взаєморозумінню та співпраці між державами [3, с. 119; 6].

Державний маркетинг в Україні відіграє важливу роль у підвищенні глобальної конкурентоспроможності країни, – це стратегічний інструмент, який дозволяє формувати позитивне сприйняття України на міжнародному рівні та стимулювати іноземних партнерів і інвесторів до співпраці з країною. Один із ключових аспектів державного маркетингу для України – це побудова іміджу держави як привабливого напрямку для бізнесу, туризму та інвестицій [2, с. 6], тобто це розробка та реалізація комплексних кампаній просування, участь в міжнародних виставках та форумах, а також активне використання медіа та соціальних мереж.

Державний маркетинг також сприяє підвищенню свідомості про українські товари та послуги на світовому ринку. Зокрема, за допомогою ефективних маркетингових стратегій можна підвищити експорт української продукції, залучити іноземних споживачів та розширити географію експортних ринків. Крім того, державний маркетинг допомагає виробленню позитивного образу України в очах світової громадськості, що сприятиме залученню уваги до культурного та туристичного потенціалу країни [1, с. 7]. Такий підхід допоможе Україні стати більш конкурентоспроможною на міжнародній арені та залучити нові можливості для розвитку та росту.

Отже, державний маркетинг, як стратегічний інструмент, відіграє важливу роль у підвищенні глобальної конкурентоспроможності держави. Перш за все, він допомагає зміцнити імідж країни на міжнародній арені, сприяючи привабливості для інвесторів та міжнародних партнерів. Крім того, ефективна маркетингова стратегія дозволяє виробити унікальний «бренд» держави, що сприяє позиціонуванню її як лідера у вибраних сферах економіки, культури або інновацій. Також важливою є можливість використання державного маркетингу для розвитку зовнішньої торгівлі та залучення іноземних інвестицій шляхом активного просування продуктів та послуг, що виготовляються в країні. В цілому, державний маркетинг стає ключовим фактором у формуванні позитивного іміджу країни та її успішного виступу на світовій арені.

Список використаних джерел

1. Гаврилечко Ю. Комплекс маркетингових комунікацій суб'єктів державного управління. *Аспекти публічного правління*. 2021. № 11-12. Т.6. С 5 – 11.
2. Нікішина О. В., Тараканов М. Л., Зеркіна О. О. Інструменти державного маркетингу, як складова селективного регулювання товарних ринків в умовах нестабільності. *Food Industry Economics*. 2022. № 14.3. С. 44-57.
3. Hartman K. *Digital Marketing Analytics: In Theory And In Practice*. Independently published, 2023. 333 p.
4. Likarchuk N., Velychko, Z., Andrieieva O., Lenda R., & Vusyk H. Manipulation as an element of the political process in social networks. *Cuestiones Políticas*. 2023. № 41(76). P. 769-779.
5. Likarchuk N., Andrieieva O., Likarchuk D.; Bernatskyi A. Impression marketing as a tool for building emotional connections in the public administration sphere. *Studies in Media and Communication*. 2022. № 10 (1). P. 9-16.
6. Vorster L., Knight H. *Digital Marketing in Practice: Design, Implement and Measure Effective Campaigns*. Kogan Page, 2023. 496 p.

Микита КОВАЛЕНКО,

студент магістерського рівня кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Володимир ДЗЕГА,** доктор філософії в галузі знань публічного управління та адміністрування, асистент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ШЛЯХ УКРАЇНИ: РОЛЬ АІ

Актуальність теми тісно пов'язана з процесами адаптації українського законодавства до вимог і стандартів Європейського Союзу. У контексті заявок на членство в ЄС, Україна активно працює над реформуванням своєї правової системи, щоб відповідати ключовим європейським директивам та регуляціям.

Об'єкт дослідження – вплив технологій штучного інтелекту (АІ) на процеси законодавчої адаптації та інтеграції України в Європейський Союз.

Предмет – специфічні застосування та вплив технологій штучного інтелекту на процеси законодавчої адаптації та інтеграційні зусилля України на шляху до входження в Європейський Союз.

Завданням дослідження є аналіз ролі технологій штучного інтелекту у вдосконаленні законотворчого процесу в Україні з метою підвищення його ефективності та відповідності законів основним принципам конституційного ладу. Дослідження повинно включати.

В останні роки Україна значно просунулася на шляху європейської інтеграції, розробляючи і впроваджуючи ключові реформи відповідно до стандартів та вимог Європейського Союзу. АІ може сприяти вирішенню складних завдань на шляху України до європейської інтеграції, зокрема в контексті відповідності законодавства України європейським нормам, а також як штучний інтелект може впливати на прискорення прийняття важливих законодавчих актів. Використання АІ не тільки покращує якість та швидкість законотворчого процесу, але й має потенціал сприяти глибшій демократизації, зростанню прозорості та залученості громадськості в політичне життя країни.

Штучний інтелект може прогнозувати наслідки політичних рішень, допомагаючи законодавцям оцінювати потенційні впливи перед тим, як законопроекти будуть прийняті. Це може бути особливо корисним у сферах, де потрібно враховувати велику кількість змінних та потенційних наслідків, наприклад, у здоров'ї, економіці чи національній безпеці [1]. Застосування генеративних АІ може допомогти поліпшити процеси взаємодії з громадянами, зокрема через аналіз громадської думки та автоматизацію відповідей на запити виборців. Наприклад, на Тайвані парламент використовує цифрову платформу для проведення опитувань громадської думки та створення карт думок, що допомагає законодавцям краще розуміти настрої виборців [2]. В США і в Європейському парламенті вже використовуються АІ для покращення різних аспектів законотворчого процесу, включаючи моделювання та прогнозування. Це дозволяє законодавцям експериментувати з новими ідеями в контрольованому цифровому середовищі, забезпечуючи більш обґрунтовані та ефективні законодавчі рішення [3].

Штучний інтелект (АІ) має великий потенціал у сфері законодавчих процесів, пропонуючи нові можливості для оптимізації і автоматизації складних адміністративних і аналітичних задач. Ось декілька прикладів та сценаріїв застосування АІ в цій області:

Автоматизація документообігу: АІ може автоматизувати рутинні завдання, такі як форматування законопроектів, перевірка на відповідність законодавчим нормам, а також відстеження статусу розгляду законопроектів. Це звільняє час законодавців та їхніх помічників для зосередження на більш стратегічних завданнях.

Аналіз великих даних: АІ може аналізувати величезні обсяги даних для виявлення тенденцій, прогнозування наслідків політичних ініціатив або для оцінки впливу вже діючих законів. Наприклад, використання машинного навчання для аналізу громадської думки або реакції на певні законодавчі ініціативи.

Підтримка прийняття рішень: Системи на основі АІ можуть надавати законодавцям рекомендації щодо кращих курсів дій, базуючись на історичних даних, юридичних прецедентах або поточних економічних умовах. Це допомагає у прийнятті обґрунтованих рішень, що відповідають як юридичним, так і суспільним очікуванням.

На практиці, такі системи уже впроваджуються в різних країнах. Наприклад, у Тайвані платформа vTaiwan використовується для збору та аналізу громадської думки щодо різноманітних

законопроектів, що допомагає формувати більш відкрите та інклюзивне законодавче середовище [4]. Такий підхід не тільки підвищує ефективність законодавчих процесів, але й забезпечує краще врахування потреб і побажань громадян.

Штучний інтелект (AI) вже активно застосовується в законодавчих процесах для підтримки прийняття рішень, де він може допомогти аналізувати потенційні наслідки законопроектів та рекомендувати політичні заходи. Один із прикладів такого використання AI – це його спроможність використовувати моделі машинного навчання для передбачення наслідків політичних інтервенцій, а також виявлення, які групи населення вони можуть торкнутися. Це може включати аналіз економічних, соціальних чи екологічних впливів законопроектів перед їх прийняттям.

AI також використовується як симулятор для тестування потенційних наслідків майбутнього законодавства, дозволяючи законодавцям експериментувати з різними підходами в контрольованому цифровому середовищі. Таке моделювання може допомогти визначити найефективніші втручання та розуміння потреб і вартості цих втручань для досягнення бажаних результатів.

На практиці, деякі штати США вже направили державні агентства аналізувати AI системи, які вони використовують, та готувати звіти про потенційні небажані або непередбачені ефекти цих систем. Це включає розробку політик або «кодексів етики», щоб вирішити виявлені проблеми [5].

Висновки. Таким чином, AI надає потужні інструменти для законодавчих органів, що можуть покращити процеси прийняття рішень і збільшити їхню ефективність та відповідальність перед громадськістю.

Штучний інтелект може істотно покращити процеси громадської взаємодії та законодавчої діяльності в Україні. Ось як Україна може використовувати AI для підтримки та оптимізації цих процесів:

Враховуючи інформацію про нестабільність роботи Верховної Ради, зокрема труднощі з організацією повноцінних засідань через безпекові попередження, AI може допомогти у підтриманні продуктивності законодавчого процесу навіть у надзвичайних умовах. Штучний інтелект може бути використаний для розробки інструментів, що забезпечують ефективне управління часом і ресурсами народних депутатів, аналізують законопроекти на предмет потенційних правових колізій та надають рекомендації щодо поліпшення текстів законопроектів. Такі системи можуть допомогти забезпечити, що кожне засідання використовується максимально ефективно, навіть якщо воно триває обмежений час [6].

У випадках, коли засідання Верховної Ради обмежені часом через надзвичайні ситуації, такі як повітряні тривоги, AI може допомогти оптимізувати порядок денний та час обговорення законопроектів. Штучний інтелект може аналізувати текст законопроектів, визначати ключові питання для дебатів, та рекомендувати оптимальний розподіл часу для обговорення критично важливих пунктів. Також, AI може використовуватися для створення звітів про ефективність роботи Ради, допомагаючи виявити зони для покращення.

Список використаних джерел

1. Mariani J. AI for smarter legislation. Deloitte Insights. URL: <https://www2.deloitte.com/us/en/insights/industry/public-sector/artificial-intelligence-can-benefit-the-legislative-process.html> (дата звернення: 08.05.2024).

2. Congress Must Keep Pace with AI. Brennan Center for Justice. URL: <https://www.brennancenter.org/our-work/research-reports/congress-must-keep-pace-ai> (дата звернення: 08.05.2024).

3. Representative Bodies in the AI Era – POPVOX Foundation. POPVOX Foundation. URL: <https://www.popvox.org/ai-vol1> (дата звернення: 08.05.2024).

4. vTaiwan. vTaiwan. URL: <https://info.vtaiwan.tw/> (дата звернення: 08.05.2024).

5. Artificial Intelligence in the States: Emerging Legislation – The Council of State Governments. The Council of State Governments -. URL: <https://www.csg.org/2023/12/06/artificial-intelligence-in-the-states-emerging-legislation/> (дата звернення: 08.05.2024).

6. Журавель М. Перше за три тижні засідання Верховної Ради тривало 20 хвилин: які питання встигли розглянути. ТСН.ua. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/pershe-za-tri-tizhni-zasidannya-verhovnoyi-radi-trivalo-20-hvilin-yaki-pitannya-vstigli-rozglyanuti-2535190.html> (дата звернення: 08.05.2024).

Оксана КОГУТ,

аспірантка кафедри публічної політики, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: Лілія ГОНЮКОВА, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВПЛИВ БЕЗПЕКОВОЇ СИТУАЦІЇ НА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНУ ПОЛІТИКУ УКРАЇНИ

Українській державі, зокрема, представникам усіх гілок влади та народу як єдиному джерелу влади, за останнє десятиліття довелося зіткнутися з рядом критичних викликів різного характеру, які вагомим чином впливали і на формування державної політики, і на її здійснення у різних сферах суспільного життя.

У цьому контексті вбачається за належне зосередити аналіз державотворчих процесів як на умовах, що передували європейському вибору України, так і на сучасному історичному контексті, який, на жаль, саме ціною життів українців довів важливість вступу до ЄС та розуміння України як частини Європи як у міжнародному політико-правовому контексті, так і у правосвідомості мільйонів українців.

З часу Революції Гідності 2013-2014 років в Україні були проведені концептуальні зміни в різних сферах державного управління, зокрема, і реформа державної служби, коли метою належного врядування стали не лише надання публічних послуг високої якості, але й створення нових посад та відділів для експертного оцінювання, аналізу, формування і планування державної політики. Відповідно до укладеної ще у 2014 році угоди уряд України зобов'язувався підвищити через відповідні реформи роль фундаментальних демократичних цінностей, адже саме низка державотворчих змін, на наш погляд, здатна вагомим чином вплинути на правосвідомість та сприйняття основоположних цінностей та прав у суспільстві.

Разом з тим, концептуальних перетворень євроінтеграційний вектор України зазнав саме під час воєнного стану. Зокрема, саме у 2023 році було прийнято рішення про надання Україні офіційного статусу кандидата у члени ЄС, а також прийнято рішень про початок переговорної стадії до вступу [3]. Це значне досягнення з політико-правової точки зору, однак як і представники державної влади, так і українське суспільство повинне завжди усвідомлювати ціну таких важливих змін та докладати усіх зусиль для ефективного та оптимального впровадження необхідних змін для набуття повноцінного членства у зазначеному вище міжнародному союзі.

Йдеться, в тому числі, критичну необхідність запровадити умови для посилення економічних та торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, у тому числі завдяки створенню поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі, та підтримувати зусилля України стосовно завершення переходу до діючої ринкової економіки [1]. Про зміцнення економіки наголошувалося у ряді рекомендаційних актів та заяв у зв'язку з значним тиском на торговельний сектор під час воєнного стану, однак варто розуміти, що з точки зору формування фінансової політики підтримка рівня інфляції та національної валюти стали вагомим викликом для державної влади як на центральному, так і на місцевому рівнях. Однак варто зауважити, що Україні вдалося втримати національну економіку не лише від глобальних негативних змін, але й спрямувати фінансовий вектор у належний напрям з урахуванням фінансово-економічних вимог ЄС.

Окремого акценту набуває питання необхідності посилення співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод [1].

На наш погляд, концепція верховенства права, дія якої визнається в ряді актів національного законодавства України, починаючи з Основного Закону України, повинна бути пріоритетною при імplementації актів європейського законодавства. Це стало своєрідним викликом під час суттєвих змін у безпековій ситуації, однак і рушієм для необхідних змін у чинному законодавстві.

Так, наприклад, у цьому контексті доцільно зазначає Р. А. Мюллерсон, що права людини – це необхідність [5]. Справді, будь-яка людина незалежно від нації, віросповідання, соціального статусу і т. д. має ще від народження низку природних прав. Дослідник також акцентує увагу і на без національності прав людини, для нашої тематики аналізу потрібно зауважити, що дійсно право українського народу на формування державної влади, а також бажання стати повноцінним членом ЄС

було висловлено українцями і без участі представників держави. Цьому яскравим підтвердженням є і Революція Гідності, і масштабна участь у бойових діях для захисту територіальної цілісності та недоторканості України.

Таким чином, варто підсумувати, що безпекова ситуація вагомим чином вплинула на євроінтеграційний вектор та відповідні зміни у законодавстві України. З одного боку, українській владі довелося прийняти ці виклики з метою досягнення задекларованих цілей щодо асоціації, прийнятих ще у 2014 році, а також з іншого боку, для якнайшвидшого набуття повноцінного статусу члена європейської спільноти з відповідними демократичними цінностями, які підтримує та декларує Україна.

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію із Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 16.09.2014 р. (у редакції від 30.11.2023). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011?find=1=%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%86#w1_1, (дата звернення: 10.03.2024)

2. Kühn, W. M. «The phenomenon of agencification in the administration of the European Union», *Ukrainian Journal of Constitutional Law*, 2020. P. 44-73.

3. Motion for a Resolution No. 2022/2716 (RSP) «On the Status of Candidates of Ukraine, the Republic of Moldova and Georgia», 2022. URL: [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2022/2716\(RSP\)](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2022/2716(RSP)), (дата звернення: 10.04.2024)

4. Record number of Ukrainians support joining EU, backing for NATO membership falls – poll, 2022. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/record-number-ukrainians-support-joining-eu-backing-nato-membership-falls-poll-2022-04-05/>, (дата звернення: 26.03.2024)

5. Rein Müllerson Human Rights Are Neither Universal Nor Natural, *Chinese Journal of International Law*, Volume 17, Issue 4, 2018. P. 925–942. URL: <https://doi.org/10.1093/chinesejil/jmy029>, (дата звернення: 23.04.2024)

Андрій КОЗЛЕНКО,

студент 2-го року навчання, ОП «Публічне управління та адміністрування», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Людмила ДЕМЧЕНКО**, доктор філософії, доцент, доцент кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УКРАЇНІ

Механізми формування європейських стандартів корпоративного управління державними підприємствами в Україні є важливим етапом для підняття ефективності та прозорості управління в секторі державного бізнесу. Це може призвести до зменшення корупції, поліпшення управлінських процесів та залучення інвестицій.

Наразі система корпоративного управління у розумінні кращої міжнародної практики ще не була суттєво впроваджена в державному секторі економіки України. Деякі європейські практики можна імплементувати шляхом додавання нових правил, не вносячи докорінних змін до законодавства України та інших відповідних законодавчих актів і не руйнуючи існуючий, основний масив законодавства.

Необхідність трансформації державних підприємств в Україні обговорюється вже понад 30 років. За цей час, на цих підприємствах накопичилися великі обсяги ресурсів, які не завжди використовувалися ефективно, прозоро та підзвітно. Аналіз поточного стану стандартів корпоративного управління свідчить про те, що Україна не відповідає кращим міжнародним практикам у таких ключових сферах, як незалежність та професіоналізм наглядових рад, стандарти прозорості, принципи боротьби з корупцією та доброчесності. Водночас, державні підприємства відіграватимуть важливу роль у післявоєнній відбудові. Прозорий і зрозумілий сектор державних підприємств буде більш привабливим для інвесторів, які прагнуть фінансувати у відбудову. Тому, реформа сектору державних підприємств є важливим завданням для України.

Реформа державних підприємств також важлива в контексті європейської інтеграції, перед вступом до ЄС Україна має запровадити європейські стандарти ведення бізнесу в національне законодавство. Певний прогрес вже досягнуто і визнано міжнародними партнерами: у жовтні 2022 року Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) визнала Україну країною-кандидатом та розпочала попередній діалог про вступ до організації. Членство в ОЕСР є позитивним сигналом для інвесторів, а проведення необхідних реформ сприятиме готовності до членства в ЄС.

Європейський банкрутський закон (ЄБРР) бере участь у процесі реформування найбільших державних підприємств України протягом останнього десятиліття. Досвід роботи над трансформацією найбільших державних підприємств показав, що, незважаючи на складні виклики, з якими стикаються ці компанії, корпоратизація та вдосконалення корпоративного управління мають вирішальне значення для підвищення їхньої ефективності, якості надання послуг та конкурентоспроможності.

Корпоративне управління державними підприємствами в Україні залишається предметом уваги також Міжнародного валютного фонду (МВФ) та інших міжнародних партнерів, які стежать за цим процесом.

Принципи корпоративного управління, які встановлені Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), не забороняють державі виступати як мажоритарний власник компанії. Проте для такої власності держава повинна чітко аргументувати свої мотиви, встановити чіткі цілі та утворити незалежну наглядову раду. Внаслідок реформування підприємств правове регулювання діяльності державних підприємств не повинно істотно відрізнятись від правового регулювання приватних підприємств. Тому міжнародні партнери, в тому числі ЄБРР, МВФ, ОЕСР, USAID уже давно приділяють увагу реформам у корпоративному управлінні на державних підприємствах України. Досвід впровадження реформ у державному секторі свідчить, що якість управління державними підприємствами та їх захищеність від політичного впливу впливають на їх фінансові показники.

Відсутність затвердженої стратегії управління державною власністю, повільне проведення корпоратизації державних підприємств, низький рівень прозорості та відповідальності за їхню діяльність, обмежена роль наглядових рад та фактична незалежність їхніх членів також заважають ефективному функціонуванню корпоративного управління. Реформа корпоративного управління покликана вирішити це питання шляхом запровадження загальноприйнятих принципів та стандартів в управлінні державними підприємствами.

Важливо, що деякі елементи найкращих практик корпоративного управління нещодавно знайшли своє відображення в українському законодавстві.

Прийняття у лютому 2024 року закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління» № 3587-IX (далі – Закон № 3587-IX) є обов'язковою умовою для отримання членства в Європейському союзі та одержання фінансової підтримки від Міжнародного валютного фонду та є логічним продовженням Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління об'єктами державної та комунальної власності» від 02 червня 2016 № 1405-VIII, який фактично започаткував початок корпоративної реформи в Україні.

Закон № 3587-IX передбачено затвердження Кабінетом Міністрів України політики у сфері державної власності та її невід'ємних складових-політики оплати праці керівників, політики оплати праці аудиторів та державної дивідендної політики.

Нововведенням, що передбачено Законом № 3587-IX, є отримання наглядовою радою виключних повноважень щодо затвердження основних фінансових документів товариства, а також права призначати та припиняти повноваження виконавчих органів товариства. Закон встановлює запобіжники проти не обґрунтованого припинення повноважень незалежних директорів наглядової ради у вигляді чітко визначених підстав для звільнення. Водночас, документ запроваджує оцінку діяльності членів наглядової ради та вимоги до їхньої роботи.

Ще однією новацією є обов'язкове проведення оцінки діяльності Наглядової ради не рідше одного разу на три роки. Результати цієї оцінки підтверджуються або незалежним консультантом, або власною самооцінкою разом із поясненнями ради. Закон також детально визначає виключний перелік підстав для дострокового припинення повноважень членів наглядових рад. На нашу думку, це має сприяти зменшенню політичному тиску на незалежних директорів у виконанні покладених на них повноважень. Оскільки висновки про адекватність виконання обов'язків залежать від результатів роботи наглядової ради в цілому. Новацією у визначенні незалежності є врахування економічних критеріїв, у тому числі чи є винагорода за виконання функцій незалежного члена наглядової ради єдиним/основним джерелом доходу. Особа не може бути незалежним членом Наглядової ради державної компанії, якщо винагорода є її єдиним або основним джерелом доходу.

Важливою зміною є також сплата дивідендів державними підприємствами до державного бюджету. Базовий критерій, що становить у 2024 році 80% буде скасовано, і Наглядова рада зможе самостійно визначити та запропонувати розмір дивідендів. Тим не менш, розмір має бути визначений на підставі прийнятої Кабінетом Міністрів України дивідендної політики. Проте впровадження цієї норми буде застосовуватися не відразу. У період дії воєнного стану та протягом одного року після його скасування, проте не довше трьох років, продовжує діяти правило, що державні підприємства повинні спрямовувати на виплату дивідендів щонайменше 30% прибутку.

Цей закон є дуже важливим кроком у продовженні реформи корпоративного управління. Адаптація законодавства щодо управління державними підприємствами до вимог ЄС є однією з передумов вступу України до ЄС. Процес адаптації законодавства повинен відповідати принципам ОЕСР, що базуються на досвіді розвинених країн.

Трансформація корпоративного управління державними підприємствами, яка триває вже десять років, має нарешті перейти на новий етап. Звичайно, цей захід не вирішить усіх інституційних проблем державного сектору, але він ініціює важливі для реформування процеси (такі як запровадження політики державної власності) і надалі захищатиме наглядову раду та керівників державних підприємств від політичного втручання.

Таким чином, держава у ролі власника отримає прозору систему корпоративного управління державними підприємствами і може продемонструвати міжнародним партнерам свої серйозні наміри щодо проведення реформ та виконання взятих на себе кovenант. Зовнішні стейкхолдери матимуть більш прозору та зрозумілу для інвестування інформацію та можливість приймати більш виваженіше управлінські рішення. Державні підприємства отримують конкретні вектори для більш ефективного управління та розвитку. Отже, реалізація корпоративної реформи державними підприємствами стане основою для зміцнення та подальшого розвитку державних інституцій.

Список використаних джерел

1. Принципи корпоративного управління ОЕСР // Організація економічного співробітництва та розвитку. URL: <https://www.oecd.org/publications/2015-9789264312906-uk.htm> (дата звернення 01.05.2024)

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління від 22.02.2024 № 3587-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3587-20#Text> (дата звернення: 01.05.2024).

Юлія КОЛОДКА,

ад'юнкт 1-го року навчання, спеціальність 011 «Освітні педагогічні науки», Національний університет оборони України

Науковий керівник: **Василь ЯГУПОВ,** доктор педагогічних наук, професор, Національний університет оборони України

РОЛЬ РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ ОПЕРАТИВНОЇ ЛАНКИ УПРАВЛІННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ У НАБУТТІ ЇХ ВЗАЄМОСУМІСНОСТІ ЗІ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Країни Європейського Союзу (далі – ЄС) є стратегічними партнерами нашої держави в контексті протидії повномасштабній агресії з боку держави-агресора – росії. Нині військова співпраця між збройними силами (далі – ЗС) європейських країн та ЗС України набула великого значення у зв'язку з загальною безпековою ситуацією. Одним із ключових аспектів цієї співпраці є розвиток міжкультурної компетентності офіцерів оперативної ланки управління (далі – офіцерів) ЗС України. Це важлива складова, яка сприяє взаєморозумінню та ефективній взаємодії між українськими та європейськими військовослужбовцями, набутті взаємосумісності між арміями країн Європи та України.

Між Україною та країнами ЄС, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами було підписано Угоду про асоціацію між Україною та ЄС [1]. Ця Угода має два стратегічно важливі значення:

- поступова інтеграція України до ЄС;
- стратегія розвитку України.

Згідно з її Статтею 7 «сторони мають поглиблювати свій діалог і співробітництво та сприяти поступовій конвергенції у сфері зовнішньої та безпекової політики, у тому числі Спільної політики безпеки і оборони, а також, зокрема, розглядати проблемні питання недопущення конфліктів та антикризового управління, регіональної стабільності, роззброєння, нерозповсюдження, контролю над озброєннями та експортом зброї, а також поліпшення взаємовигідного діалогу у космічній сфері» [1]. Україна та країни ЄС мають своєчасно та послідовно реагувати на спроби зашкодити принципам Угоди на всіх можливих рівнях.

З метою подолання кризових ситуацій країни посилюють практичне співробітництво в попередженні конфліктів та у сфері антикризового управління для розширення участі України у цивільних та військових операціях ЄС. Також увага зосереджується на відповідних навчаннях і тренуваннях, включаючи ті, що проводяться в рамках Спільної політики безпеки і оборони. Крім того важливо аналізувати можливості військового та технічного співробітництва. Нині Україна та Європейське оборонне агентство активно співпрацюють для обговорення проблем, що стосуються підвищення військових спроможностей.

Офіцери ЗС України беруть участь у спільних операціях, навчаннях, переговорах та інших заходах разом із представниками збройних сил інших держав і в цьому контексті розуміння культурних особливостей та успішна взаємодія з іноземними колегами є ключовими чинниками плідної співпраці. Розвиток міжкультурної компетентності допомагає побудувати довіру між військовими професіоналами, а взаєморозуміння та повага до культурних відмінностей сприяють спільній роботі.

Міжкультурну компетентність офіцерів ЗС України обґрунтовуємо як професійно важливе психічне утворення, що характеризує теоретичну та практичну підготовленість, здатність і готовність до міжкультурної взаємодії з представниками різних культур, як суб'єктів оперативної ланки військового управління, та містить ціннісно-мотиваційний, когнітивний, поведінково-діяльнісний, комунікативний, індивідуально-психічний і суб'єктний компоненти.

Офіцери мають бути готові адаптуватися до різних культурних контекстів і викликів під час виконання задач у багатонаціональному середовищі. Це включає вміння працювати в різних командних структурах і реагувати на непередбачені ситуації. Маючи високий рівень міжкультурної компетентності, вони можуть здійснювати ефективну діяльність у веденні міжкультурного діалогу та сприяти побудові довіри та взаємодії між військами різних країн.

Таким чином, міжкультурна компетентність офіцерів відіграє важливу роль у набутті взаємосумісності зі збройними силами країн ЄС. Її розвиток сприяє збільшенню ефективності співпраці та взаєморозуміння між військами, спрямованих на покращення узгодженості для організації військового співробітництва, що є ключовим чинником для забезпечення безпеки та оборони нашої держави. Це допоможе пришвидшити синхронізацію та взаємну адаптацію національних циклів оперативного планування. Це особливо важливо в контексті сучасних глобальних викликів, де взаємосумісність і координація між країнами стає все більш важливою умовою успішної протидії кризам.

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Редакція від 30.11.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

Сергій КОРОТЯНЕЦЬ,

студент 5-го року навчання, ОП «Урядування у публічній сфері», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Наталія ЛІКАРЧУК**, доктор політичних наук, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК КАТАЛІЗАТОР МОДЕРНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

На основі поточних успіхів у реформі публічного управління в рамках європейської інтеграції, Україна активно приводить свої системи управління у відповідність зі стандартами ЄС для їх модернізації. Угода про асоціацію Україна-ЄС відіграла ключову роль, оскільки вона окреслює необхідні реформи у різних галузях управління, включаючи судову систему, верховенство права та заходи проти корупції, які сприяють створенню більш сучасної та ефективної системи публічного управління. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, що включає глибоку і всеосяжну зону вільної торгівлі (DCFTA), є ключовим документом, який визначає політичне та економічне співробітництво між сторонами. Підписана у 2014 році та набула чинності з 2017 року після того, як її тимчасово застосовували, ця угода має на меті посилити політичну асоціацію та економічну інтеграцію України з ЄС через поступову адаптацію українського законодавства, норм та процедур до стандартів ЄС.

Основні положення Угоди про асоціацію охоплюють широкий спектр аспектів, від політичної співпраці та спільних дій у сфері безпеки до розвитку економічних відносин і культурного обміну. Значна увага приділяється реформам у сфері верховенства права, гуманітарних питань та основних свобод, а також економічним реформам, спрямованим на підвищення прозорості, боротьбу з корупцією та покращення управління державними підприємствами.

Зона вільної торгівлі DCFTA спрямована на відкриття ринків, зниження тарифів та спрощення митних процедур, що допомагає покращити доступ до ринків товарів та послуг між Україною та державами-членами ЄС. Таке співробітництво включає зниження бар'єрів для бізнесу, спрощення торгівлі та інвестицій, що є важливим для залучення зовнішніх інвестицій та інтеграції України в європейську економічну мережу.

Були зазначені значущі кроки, такі як прийняття стратегії реформування публічного управління, яка відповідає принципам ОЕСР та зосереджена на заслуженому наборі, що підвищує професіоналізм та ефективність державної служби. Цей перехід до більш меритократичної системи є ключовим аспектом модернізації у відповідності з європейськими нормами.

Реформи у судовій системі, а саме реструктуризація Вищої Ради Правосуддя та зусилля щодо відновлення Вищої кваліфікаційної комісії суддів, демонструють зобов'язання до покращення верховенства права та прозорості управління. Крім того, нове законодавство про Національне антикорупційне бюро (НАБУ) створює правову основу, яка зміцнює здатності України боротися з корупцією, що є важливим для ефективного публічного управління та довіри. Основне завдання НАБУ полягає у розслідуванні корупційних злочинів серед високопоставлених офіційних осіб, що є важливим для відновлення довіри громадськості до державних інституцій. Юридична основа, закладена НАБУ, допомагає забезпечити, що розслідування ведуться ефективно та незалежно, що є ключовим для подолання корупції на вищих рівнях влади.

Реформи в енергетиці, освіті та охороні здоров'я, спрямовані на гармонізацію з європейськими нормами, відкрили Україні нові економічні можливості та зміцнили соціальну стабільність. Наприклад, у сфері енергетики, Україна працює над інтеграцією своєї енергетичної системи з європейською мережею, що забезпечує більшу енергетичну безпеку та стабільність. Завдяки цим реформам Україна покращує свої шанси на повноцінне членство в Європейському Союзі, стимулюючи внутрішні зміни, які призводять до більш ефективного та прозорого управління. Ці зусилля не тільки підвищують якість життя українців, але й сприяють створенню стійкого та динамічного суспільства, готового до викликів сучасності та інтеграції в європейську спільноту.

Законодавство, що регулює діяльність НАБУ, включає чіткі процедури щодо обрання керівництва, їх повноважень та відповідальності, що сприяє прозорості та підзвітності. Це, в свою чергу, посилює систему публічного управління, роблячи її більш стійкою до корупційних ризиків і зловживань. Завдяки НАБУ, Україна робить кроки до створення більш ефективного та відповідального управління, що відповідає очікуванням як українських громадян, так і міжнародних партнерів.

Ці саме стабільний розвиток і підкреслює відданість України до реформування свого публічного управління відповідно до європейських принципів, значно покращуючи її управлінські структури для забезпечення більш ефективною та сучасною системою публічних послуг. Неможливо оминати слона в кімнаті і не доторкнутись до гарячої та болючої теми для кожного українця зараз – вторгнення РФ на терени нашої батьківщини. Найбільш суттєвішою та пришвидшеною інтеграцією України з ЄС стала саме з періоду третього кварталу 2022 року. Повне відторгнення і відсіч наративам про братські народи стала терористична кампанія РФ. Найголовнішим каталізатором цих реформ, спонукаючи до змін, які покращують якість управління та дотримання демократичних цінностей стало повномасштабне вторгнення. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС ініціювало значний прогрес у правовій реформі, включаючи удосконалення правосуддя та боротьбу з корупцією, що було першим кроком до так давно жаданих і підсвідомих кожному українцю європейських цінностей.

Політична солідарність, військова агресія Росії сприяла зростанню політичної підтримки України з боку країн ЄС та інших західних держав. Це, у свою чергу, зміцнило зовнішньополітичні позиції України та її прагнення до інтеграції в європейські структури.

Лише малий перелік наступних аспектів котрі відображають відкритість та зосередженість на допомозі європейських народів до українського:

Економічна підтримка та допомога, введення санкцій та використання важелів впливу;

Візова лібералізація та мобільність, допомога кожному постраждалому від повномасштабного вторгнення;

Міжнародне сприйняття та легітимізація обраного народом напрямку розвитку.

Завдяки невтомній силі ЄС, яка включає фінансову допомогу, консультації та програми, що зміцнюють інституціональні та адміністративні здібності країни, наша перемога буде значущою віхою в історії людства. Саме за останні чотири роки публічне піднесення проблем з низин на гору дало тектонічний поштовх, що викарбувала в системі координат кожного українця орти колінеарні та спів направлені із цінностями ЄС. Доказова частина висновків може бути знайдена зараз в будь якій частині щоденного життя кожного українця, і найглибше закарбованою буде в пам'яті підлітків та дітей котрі вбирають весь досвід та нові цінності із реформами в освіті. Немислимо буде для наших нащадків отримувати послуги очно у відділенні, спілкуючись із менеджером, отримуючи візи чи будь-які сервіси від держави. Модернізація українського публічного простору надання послуг громадянам давно набрала швидкості та інноваційної сили що надає такої бажаної та необхідної відмови від корупційних схем.

Список використаних джерел

1. Представництво України при Європейському Союзі. <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua> (дата звернення 01.05.2024)

2. Звіт ЄС про імплементацію асоціації України, публікація Червень 2022 року. <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/>

3. Радзівська, Світлана. (2023). Система публічного управління України в умовах поглиблення світових інтеграційних процесів. Grail of Science. 76-89. 10.36074/grail-of-science.17.03.2023.011.

Богдана КРИШТАЛЬ,

студентка 1-го року навчання, ОП «Публічне управління та адміністрування: інтеграція в ЄС», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Роман КРУСЯН**, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Інформаційна безпека є однією з найбільш актуальних та складних проблем у сучасному світі. Україна, яка прагне до європейської інтеграції, зазнає особливих викликів у цій сфері через внутрішні й зовнішні загрози, які вимагають комплексного та системного підходу до забезпечення інформаційної безпеки. Особливо зараз, в період повномасштабного вторгнення, інформаційний фронт зазнає різноманітних атак, дезінформації та фейків, що мають на меті повне руйнування довіри громадян до ЗМІ, влади та в загальному становлять велику загрозу для інформаційної та національної безпеки України на шляху до ЄС.

Питання інформаційної безпеки постало особливо гостро після подій Революції гідності та початку війни на сході України. У той період влада почала розробку нової Доктрини інформаційної безпеки. Створення нової інформаційної системи мало на меті численні зміни, а саме популяризацію україномовного контенту в Інтернеті, заборону російських веб-сайтів, новий історичний наратив тощо. Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України» було оприлюднено указом Президента України від 28 квітня 2014 року. Воно мало на меті розробку і розгляд Верховною Радою України законопроектів, спрямованих на протидію інформаційній агресії іноземних держав – основним методом боротьби була заборона «ворожих» телевізійних каналів. Саме тоді почала набирати оберти російська пропаганда, що становить загрозу інформаційній безпеці країни й зараз: тоді Кремль спрямував усі пропагандистські можливості проти всієї держави. Ефективність цієї системи була відпрацьована в ході російсько-грузинської війни 2008 року і вдосконалена після незаконної анексії Криму та агресії на сході України.

Від початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року російська пропаганда почала активно впроваджуватись і застосовуватись ще більш агресивно та радикально. В основному вона була спрямована на російськомовне населення з різних регіонів України з проросійськими поглядами – держслужбовці, інтелектуальна еліта, люди похилого віку. Модель російської пропаганди спрямована на мультіканальність, масштабність, наративізацію та певну відірваність від об'єктивної реальності. Як приклад, можна зазначити численні фейки стосовно бойових птахів та комарів, що вирощуються в українських біолабораторіях, чи бабусю із Харківщини, що вийшла до українських військових із червоним прапором, прийнявши їх за окупантів – усе це транслюється у сотнях телеграм-каналів, які використовуються для пропаганди та розповсюдження дезінформації в Україні.

Російська пропаганда також має вплив на актуальні події та їх інтерпретацію. Зокрема, за 2019 рік частка тих, хто вважає, що війну першими почала Росія, зменшилась з 52% до 48.5%. Частка тих, хто вважає, що війну почала Україна, на той час становила 17% (15% було в лютому 2018 року). При цьому кожен третій українець (35%) «не міг визначитися зі своєю думкою» щодо питання, хто першим почав війну [4]. Можна стверджувати, що ця статистика вказує на певні поразки української політики щодо інформаційної безпеки. Проте успіхи активної інформаційної політики України можна вбачати у поглядах громадян щодо статусу Донбасу. Як приклад – у 2021 році Український інститут майбутнього опублікував дослідження, де було висвітлено думки українців щодо статусу тимчасово окупованих територій та стягування російських військ до кордону. Лише 7% респондентів вважали за потрібне надати ЛНР/ДНР статусу автономних республік [4].

Варто зазначити, що російська пропаганда залишає слід не лише на Україні. Росія досі здійснює вплив на суспільну думку європейців і таким чином намагається підірвати демократію, євроінтеграцію та західну систему цінностей загалом. Це є серйозною загрозою для країн-членів ЄС та НАТО, які, у свою чергу, розуміють важливість інформаційної безпеки та цифрового простору. Як

приклад, можна окреслити кейс Великобританії, а саме звернення міністра закордонних справ Домініка Рааб в 2021 році про виділення державою 22 млн. фунтів на підтримку кібербезпеки «уразливих» країн, першочергово це країни Африки та Індо-Тихоокеанського регіону. Пропагандистська політика Кремля щодо ЄС має на меті пошук союзників для підтримки та ведення бойових дій та інформаційної війни. Це може чинити додаткову загрозу, зважаючи на тісне транскордонне співробітництво України з цими країнами. Як приклад – Карпатський євро регіон, створений у 1993 році, до якого входять прикордонні регіони України та держав-сусідів і членів НАТО та ЄС – Румунії, Польщі, Угорщини та Словаччини. Для України це співробітництво є надзвичайно важливим на шляху до європейської інтеграції [5].

У рамках процесу євроінтеграції інформаційна безпека України повинна брати за орієнтир досягнення європейської інформаційної політики. Це реалізується через проекти, програми та стратегії Ради Європи, ЄС, Організації з безпеки і співробітництва в Європі, Центральноєвропейської ініціативи, Північноатлантичного альянсу тощо [2]. Україна намагається перейняти європейський досвід для того, щоб чинити опір загрозам інформаційній безпеці. У 2021 році був створений робочий орган Ради національної безпеки і оборони України – Центр протидії дезінформації. За словами очільниці Центру – орган буде цілодобово моніторити інформаційний простір на предмет загроз національній безпеці та зможе рекомендувати РНБО, на кого накладати санкції [6]. На шляху до ЄС в контексті інформаційної безпеки варто також взяти за орієнтир національні системи інформаційного захисту таких країн, як Велика Британія, США, Ізраїль тощо, адже вони є найбільш розвинутими та мають достатньо ресурсів та можливостей для проведення інформаційно-психологічних заходів і кібернетичних атак проти країн-супротивників [1].

Механізми захисту інформаційної безпеки України умовно розділяються на два рівні – законодавчий та адміністративний. Найважливішим для забезпечення інформаційної безпеки країни є саме законодавчий рівень, адже він передбачає створення механізму для узгодження процесу розробки законів з реальністю і прогресом у галузі інформаційних технологій. Щодо адміністративного механізму забезпечення інформаційної безпеки, головною метою є формування програми робіт у сфері інформаційної безпеки та забезпечення виконання з виділенням необхідних ресурсів і контролем стану справ.

Сьогодні запорукою формування надійної системи інформаційної безпеки є зміцнення самої держави та її органів влади, що відповідають за забезпечення охорони інформації в країні. У зв'язку з цим стоять масштабні завдання, пов'язані з виробленням системи забезпечення інформаційної безпеки, пошуку принципово нових, нестандартних форм організації, взаємодії, координації діяльності, удосконалення всіх засобів, спрямованих на забезпечення процесу управління загрозами та небезпеками. Щодо державної політики у сфері інформаційної безпеки, то її слід спрямувати на розробку сучасних безпечних інформаційних технологій, накопичення національних інформаційних ресурсів, формування захищеної національної інформаційної інфраструктури та забезпечення ефективного функціонування цілісної системи інформаційної безпеки в Україні. На порядку денному стоїть головне стратегічне завдання, яке має ставити перед собою інформаційна безпека України – це створення потужного національного інформаційного простору, що буде засвідчувати присутність країни на світовій інформаційній арені. Ця мета також передбачає потребу у створенні системи протистояння будь-якій інформаційній загрози та системі оборони власного інформаційного середовища, ресурсів та інфраструктурної частини країни.

Відсутність достатньої кількості державних ресурсів та інструментів для ведення інформаційної війни наразі є актуальним питанням, особливо в аспекті ведення війни з Росією. М. Сенченко, український вчений, зазначив, що для потужного протистояння України в інформаційній війні з Росією варто сформувати ефективну систему, концепцію та стратегію ведення інформаційної війни [3]. Для забезпечення інформаційної безпеки України у зовнішньополітичній сфері можна окреслити основні заходи, що спрямовані на:

- вдосконалення інформаційного забезпечення зовнішньополітичного курсу України;
- посилення інформаційної безпеки інформаційної інфраструктури органів виконавчої влади;
- нейтралізацію поширюваної за кордоном дезінформації про зовнішню політику України;
- протидію порушенням прав і свобод українських громадян і юридичних осіб за кордоном;
- вдосконалення інформаційного забезпечення суб'єктів України з питань зовнішньополітичної діяльності.

Сучасні інформаційні протистояння, зокрема у війні з Росією, ще раз довели, що інформаційному простору України потрібен додатковий захист від негативних інформаційно-психологічних впливів зовнішнього світу, що мають на меті керування свідомістю громадян для досягнення власних цілей. У цьому аспекті завдання держави полягає у створенні та забезпеченні функціонуванні механізму інформаційної безпеки задля попередження і протидії загрозам інформаційній безпеці. Система заходів і державно-правових інституцій, що складатимуть основу даного механізму, будуть гарантом безперешкодної реалізації національних інтересів держави та суспільства в інформаційній сфері, а також трактуватимуть шляхи попередження та подолання інформаційних конфліктів.

Список використаних джерел

1. Левченко О. В. Проблеми і шляхи формування системи інформаційної безпеки держави. Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил. 2(39), 2014. С. 166–168.
2. Нестеряк Ю. В. Міжнародні критерії інформаційної безпеки держави: теоретико-методологічний аналіз // Вісник НАДУ. 2013. № 3. С. 40–45.
3. Сенченко М. Запорука національної безпеки в умовах інформаційної війни. Вісник Книжкової палати. 2014. № 6. С.3–9.
4. Тільки 7% українців вважають, що угрупованням ЛНР/ДНР потрібно надати автономію. Український інститут майбутнього. URL:<https://uifuture.org/publications/tilky-7-ukrayincziv-vvazhayut-shho-ugrupuvannyam-l-dnr-potribno-nadaty-avtonomiyu/>
5. Тодоров І. Карпатський євро регіон в безпековому вимірі // Транскордонна безпека: політико-правовий, соціально-економічний та гуманітарний виміри: матеріали міжнародної науково-практичної конференції / упор. Р. Вовк, О. Кучик. (14 квітня 2016 року, м. Львів). Львів, факультет міжнародних відносин ЛНУ ім.І.Франка, 2016. С. 5–9.
6. Центр дезінформації зможе рекомендувати РНБО, на кого накладати санкції // Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2021/04/6/7289247/>

Роман КРУСЯН,

доцент кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В РАМКАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Революція у сфері інформаційно-комунікативних технологій глибоко змінила світ за останні десятиліття та відкрила можливості використання нових форм інформаційного обміну та більш тісної колаборації, що дозволяє зацікавленим сторонам формувати політичні пріоритети, співпрацювати у розробці економічної та інформаційної політики та брати участь у їх реалізації [1, с. 109]. Цифрові технології стають потужним інструментом не тільки для підвищення ефективності транзакцій окремих громадян, бізнес-структур та державних органів, а й для зміни розуміння їхньої довгострокової основи розвитку, включаючи фундаментальні концепції, стратегії та практичні реалізації.

Важливим аспектом для України є розвиток електронного урядування, яке може взяти за основу сучасні технології для поліпшення доступу до публічних послуг, зменшення бюрократії та підвищення прозорості урядових процесів. Проте, цей процес вимагає не лише технічних інновацій, але й вирішення викликів, пов'язаних з кібербезпекою, конфіденційністю та навчанням населення використанню нових електронних сервісів.

На шляху до європейської інтеграції Україна зобов'язана виконати ряд реформ та привести своє законодавство у відповідність із стандартами Європейського Союзу, а це в свою чергу включає вдосконалення правової системи, боротьбу з корупцією, та гармонізацію економічних та технічних стандартів [2, с. 47]. Зокрема, нормативна зближеність сприяє розвитку конкурентоспроможного бізнес-середовища та покращенню умов для іноземних інвестицій.

Інфраструктурні проекти, що підтримуються європейськими інституціями, відіграють ключову роль у розвитку країни. Такі ініціативи спрямовані на покращення транспортної, енергетичної та інших галузей інфраструктури, що веде до зростання ефективності економіки та підвищення життєвого рівня населення. А технологічний обмін між Україною та країнами ЄС сприяє впровадженню сучасних рішень у сфері інформаційних технологій та електронного урядування, тобто відбувається підвищення інноваційного потенціалу та конкурентоспроможності країни на міжнародному рівні.

Варто зауважити, що розвиток електронного урядування в Україні є важливим кроком у напрямку покращення якості публічних послуг, адже це дозволяє зменшити бюрократію, спростити взаємодію громадян з владою та підвищити рівень транспарентності в управлінні [3, с. 70]. Впровадження електронних послуг сприяє зручній взаємодії громадян з органами влади, а також допомагає в розбудові відкритого та довіреного суспільства [4, с. 1895].

Узгоджений розвиток обох напрямків – європейської інтеграції та електронного урядування – визначатиме подальший шлях України як модернізованої та технологічно розвиненої країни в європейському контексті. Саме тому впровадження електронного урядування в рамках європейської інтеграції – це важливий етап для забезпечення ефективного та прозорого взаємодії між владою та громадянами.

Відповідність країн до європейських стандартів у сфері електронного урядування є ключовим елементом їхнього інтегрування в європейський інформаційний простір. Держави активно впроваджують електронні технології для поліпшення якості та доступності громадських послуг, спрощення адміністративних процедур та забезпечення більшої прозорості в урядових взаємодіях [5, с. 60].

Україна активно працює над вдосконаленням своєї системи електронного урядування з метою підвищення ефективності адміністративних процесів та забезпечення більшої доступності громадянам до публічних послуг. Зокрема, Україна приділяє увагу розвитку електронної ідентифікації та цифрового підпису, що сприяє покращенню безпеки та достовірності електронних транзакцій [6, с. 180]. Державні електронні сервіси, такі як «Дія» та «Е-декларування», дозволяють громадянам та підприємствам взаємодіяти з урядовими органами онлайн, спрощуючи процеси ведення бізнесу та отримання послуг. Україна також активно розвиває систему електронного урядування на рівні місцевих органів влади, де впровадження інноваційних технологій допомагає полегшити взаємодію місцевих громад з органами влади та покращити якість надання комунальних послуг.

Багато країн широко впроваджують електронне урядування для поліпшення доступу громадян до публічних послуг та оптимізації адміністративних процесів [7, с. 311], а сучасні лідери в цій галузі

акцентують увагу на використанні передових технологій, таких як блокчейн та інші інноваційні засоби для забезпечення безпеки, ефективності та прозорості в урядових взаємодіях.

Європейська інтеграція та розвиток електронного урядування в сучасних умовах стають ключовими аспектами трансформації суспільства й держави. Зазначені процеси взаємодіють між собою, сприяючи створенню нового, більш ефективного та прозорого адміністративного середовища. Зокрема, електронне урядування визначається як ключовий інструмент для забезпечення взаємодії між громадянами та державою, а європейська інтеграція є платформою для обміну досвідом та впровадження стандартів у цьому напрямку. Однією з переваг європейської інтеграції є можливість використання найкращих практик та стандартів, що вже існують у розвинених країнах Європейського союзу, а це допомагає швидшому та більш ефективному впровадженню електронного урядування, зменшуючи витрати та ризики для держав. Крім того, європейська інтеграція створює умови для створення єдиної цифрової платформи, яка полегшить обмін інформацією та послугами між державами-членами.

З іншого боку, виникають виклики, пов'язані з адаптацією національних систем до європейських стандартів та впровадженням електронного урядування в умовах різних політичних, економічних та культурних реалій. Необхідно враховувати індивідуальні особливості кожної країни та розробляти гнучкі стратегії, щоб забезпечити успішну імплементацію.

Також слід звернути увагу на питання кібербезпеки, оскільки зростаюча цифрова залежність створює загрози для захисту конфіденційної інформації та стабільності електронних систем урядування. Ефективна кібербезпека вимагає спільних зусиль на рівні Європейського союзу та забезпечення високого рівня захисту даних та інфраструктури.

У сучасних умовах європейська інтеграція стає стратегічним напрямком для розвитку України. Перехід до європейських стандартів та норм сприяє модернізації економіки, підвищенню якості життя населення та укріпленню демократичних інститутів. Однак цей процес вимагає не лише політичної волі, але й системних змін у всіх сферах суспільства. Зокрема, електронне урядування стає ключовим елементом, що забезпечує ефективність та прозорість державного апарату.

Тому у контексті європейської інтеграції, розвиток електронного урядування визнається необхідним етапом на шляху до вдосконалення громадської участі та оптимізації державного управління в Україні. Впровадження сучасних технологій в адміністративні процеси дозволяє зменшити бюрократичні бар'єри, спростити взаємодію між владою та громадянами, а також забезпечити більш ефективне використання ресурсів. Однак важливо враховувати виклики, пов'язані з кібербезпекою та захистом особистої інформації, щоб забезпечити довіру громадян до електронних сервісів.

Загалом, успішна інтеграція України в Європейський союз та розвиток електронного урядування взаємопов'язані та можуть взаємодіяти для досягнення спільних цілей. Подолання викликів вимагає не лише рішучості влади, але й активної участі суспільства, а також постійного вдосконалення правової бази та технічних засобів.

Список використаних джерел

1. Wiener A., Borzel T. A., Risse T. *European Integration Theory*. Oxford University Press, 2019. 360 p.
2. Біла В.Т. Розвиток співробітництва між Україною та ЄС у сфері іт та цифровізації. *The 4th International scientific and practical conference «Contemporary challenges of society and ways to overcome them»(January 30-February 02, 2024) Tallinn, Estonia. International Science Group, 2024. С. 46-49.*
3. Бурило Т. О., Іваницька О. П. Основні стратегії розвитку електронного урядування в державному управлінні Норвегії і Швеції. *Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень, 2024. С. 69-71.*
4. Mishchenko A., Shevel I., Likarchuk D., Shevchenko M. The aspects of international communication: Strategic partnership of Ukraine and Turkey. *Linguistics and Culture Review, 2021. № 5(S4). P. 1895–1913.*
5. Wone K. *E-government: Digital governance, a solution for development*. Independently published. 2023, 177 p.
6. Галушак М.П., Галушак О. Я., Машлій Г. Б. Електронна Україна в цифровому світі. *Галицький економічний вісник, 2023. № 85.6. С. 174-182.*
7. Allahrakha N. *E-government*. Scholars' Press, 2024. 384 p.

Анна КУДРЯКОВА,

студентка 1-го року навчання, ОП «Публічне управління та адміністрування: інтеграція в ЄС», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Роман КРУСЯН**, кандидат юридичних наук, доцент кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПУБЛІЧНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ

Тема використання інформаційних технологій в публічному адмініструванні: досвід України та європейські орієнтири є актуальною у зв'язку з євроінтеграційним курсом України. Зокрема, показовим прикладом є згадування про інформаційні технології як один із п'яти секторів, які мають найбільший потенціал для прискорення економічного зростання у Плані для України 2024-2027 рр. (План Ukraine Facility) [1, с. 9].

Нові технології інтегруються в державне управління через цифрову трансформацію як спосіб зв'язку громадськості з урядом. Цифрова трансформація – це процес безперервних, стратегічних, культурних змін, який значною мірою залежить від систематизації, аналізу даних і використання цифрових технологій для отримання позитивних результатів для людей, економіки та цінностей [2].

У вищезгаданому Плані розділ про державне управління складається у тому числі з реформи Цифровізація управління державною службою та людськими ресурсами, а також виокремлено окремо розділ про цифрову трансформацію, який включає реформи Безпечна та ефективна цифрова інфраструктура та Цифровізація публічних послуг [1, с. 51, с. 330-332].

Цифрова трансформація призводить до таких переваг, як доступ до актуальної інформації, підвищення ефективності державних послуг, підвищення доступності та більшої прозорості урядових рішень та процесів.

Основними технологічними рішеннями, які використовуються в українському публічному адмініструванні, варто відзначити такі електронні сервіси як Єдиний портал вакансій державної служби (career.gov.ua, тимчасово не функціонує), інформаційна система управління персоналом (HRMIS), Єдиний державний веб-портал електронних послуг «Дія», Електронний реєстр медичних послуг eHealth, система електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів «Трембіта», системи електронного документообігу, а також інші електронні сервіси [1; 3].

Незважаючи на значний прогрес, який було зроблено, існують деякі проблеми та виклики, які ускладнюють швидке та ефективне впровадження IT-рішень в українському публічному секторі. До них відносяться відсутність єдиної стратегії розвитку IT у сфері державного управління, а також проблеми забезпечення кібербезпеки та захисту персональних даних громадян. Останнє стало особливо актуальним з початку повномасштабної війни росії проти України та посиленням атак на інфраструктуру електронних комунікаційних мереж. З початку повномасштабного вторгнення 24 лютого і до кінця 2022 року Команда реагування на комп'ютерні надзвичайні ситуації України опрацювала 2194 кіберінциденти [1; с. 316].

Україна на шляху до сучасного розвитку публічного адміністрування повинна відтворити й адаптувати найкращі практики Європейського Союзу у сфері інформаційних технологій. Такі ініціативи, як «Глобальні шлюзи», «Цифрове десятиліття», є центральними точками у формуванні стратегій у цифровій сфері [4].

Відповідно до Директиви NIS2 (загальноєвропейське законодавство щодо кібербезпеки), держави-члени мають забезпечити національні органи, що компетентні у справах кібербезпеки та розробці стратегій у цій галузі. Також вимагається від суб'єктів діяльності приймати ефективні заходи управління ризиками кібербезпеки та інформувати про випадки значних кіберінцидентів. Ці заходи спрямовані на забезпечення стійкості та безпеки інформаційних систем [5].

Україна також планує впровадити чинні у Європейському Союзі Закони про цифрові послуги (DSA) та про цифрові ринки (DMA), що демонструє її зобов'язання стати частиною цифрового простору, згідно з європейськими стандартами [6].

Ці ініціативи сприятимуть розвитку ефективної державної політики у сфері цифровізації та підвищують конкурентоспроможність країни на міжнародній арені.

Отже, впровадження інформаційних технологій має супроводжуватися динамічними та розумними стратегіями, які враховують існуючі проблеми та виклики. Публічне адміністрування в Україні знаходиться на шляху до модернізації та покращення завдяки використанню інформаційних технологій, а прийняття європейських орієнтирів сприятиме його розвитку та зростанню.

Список використаних джерел

1. План для Ukraine Facility : Регламент від 29.02.2024 р. № 2024/792. URL:<https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf>
2. Araujo B. Digital transformation in public administration: 5 essential technologies. Digital Transformation. URL: <https://www.sydle.com/blog/digital-transformation-in-public-administration-62a9e7ad73f2f35ffe1290e2>
3. Електронна система охорони здоров'я в Україні. eHealth. URL: <https://ehealth.gov.ua/>
4. 2030 digital compass: your digital decade. European Commission. URL: <https://futurium.ec.europa.eu/en/digital-compass?language=en&title=&page=13>
5. Directive on measures for a high common level of cybersecurity across the Union (NIS2 Directive). European Commission. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/nis2-directive>
6. Бойко А., Скоропад Б. Нові акти про цифрові послуги та ринки – що важливо знати. Україна: ЛІГА:ЗАКОН, 2023. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/EN231719>

Нікіта КАЛИНА,

студент 4-го року навчання, ОП «Урядування у публічній сфері», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Світлана КУСТОВА**, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ ЯК БЕЗПЕКОВИЙ ГРАВЕЦЬ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

В умовах стрімких змін геополітичної ситуації та архітектури європейської безпеки перед Європейським Союзом постають нові виклики. Зокрема, заклики про необхідність створення власних збройних сил, в тому числі так званого «Європейського оборонного союзу», стали активніше звучати ще з другої половини 2010-х років. Війна в Україні, що триває з 2014 року, та повномасштабне вторгнення 2022 року, змусили Європейський Союз ще раз переглянути свої оборонні можливості. Для України в цьому контексті важливо зрозуміти, як працюють безпекові механізми в Європейському Союзі та які гарантії безпеки вона зможе отримати.

Для початку варто відзначити, що на верхівці структури європейської безпеки знаходиться «Загальна політика безпеки і оборони» (CSDP) – сфера політики ЄС з військово-оборонних питань, основний елемент «Спільної зовнішньої політики і політики безпеки Європейського союзу» (CFSP). Так, безпекові питання головним чином знаходяться у сфері повноважень тих чи інших держав-членів ЄС, хоча в рамках CSDP існують механізми співпраці між збройними силами. В плані координації дій, військових операцій, навчань та інших спільних заходів безпекове питання в Європейському Союзі перебирає на себе НАТО.

Важливою частиною політики безпеки та оборони ЄС є Постійна структурована співпраця (PESCO – Permanent Structured Cooperation), яку було розпочато у 2017 році. Метою даного проєкту стала структурна інтеграція національних збройних сил. Ця програма була покликана «зміцнити європейський стовп у середині НАТО» [7]. На цей момент участь у програмі приймають 25 з 27 національних збройних сил. Наразі розробляються 57 проєктів в рамках Співпраці, що фінансуються Європейським оборонним фондом Європейської комісії після затвердження їх Радою. У 2023 році було оголошено про ще 11 проєктів, що стосується навчання, розвитку наземних, морських та повітряних систем та кіберзахисту [6].

Ще однією важливою складовою сфери загальної політики безпеки і оборони є Сили Європейського Союзу (EUFOR – European Union Force). Фактично, це – сили швидкого реагування Європейського Союзу, що підпорядковуються Військовому штабу Європейського Союзу. За роки існування, Сили Європейського Союзу провели і проводять вісім операцій, в деяких з них Україна брала участь. За необхідності, у ЄС є сили, які можна екстрено розгорнути у кризовій ситуації.

Щодо ідей зі створення єдиної європейської армії, то такі виникали ще з 1950-х років: ідея Європейського оборонного співтовариства мала місце, однак так і не була узгоджена. 2007 року була створена система бойових груп ЄС, але вони так і знайшли свого практичного застосування. Після початку російсько-української війни ідеї з посилення європейської безпеки шляхом створення спільних збройних сил ЄС почали з'являтися у зверненнях європейських високопосадовців. В різні роки таку ідею підтримували, наприклад, голова Єврокомісії Жан-Клод Юнкер та верховний представник ЄС із закордонних справ і політики безпеки Федеріка Могеріні [7].

Серед переваг створення єдиної армії: скорочення затрат на функціонування структур національних армій, що дублюють один одного, та заощадження на розробці та придбанні нових зразків військових озброєнь. Однак, існує і зворотна сторона: по-перше, не всі країни, скоріш за все, погодяться передати управління своїми арміями Брюсселю, адже для більшості держав втрата контролю над армією – немовби втрата суверенітету, а по-друге – виникнуть проблеми в механізмах залучення європейських армій закордоном.

Важливим є доктринальний документ «Стратегічний компас», ухвалений 2022 року після початку повномасштабного вторгнення РФ до України. У ньому викладено бачення оборони та

безпекової політики Європейського Союзу до 2030 року. В документі закріплено, серед іншого, прагнення до посилення ролі ЄС в реагуванні на виклики в безпековій сфері, визнання НАТО як гаранта європейської воєнної безпеки та відмова від створення будь-яких паралельних структур у середньостроковій перспективі. Серед інших дій, спрямованих на посилення безпеки країн Європейського Союзу, та закріплених в документі, важливо відзначити наступні:

- Розвиток потенціалу швидкого розгортання збройних сил країн ЄС, модифікація бойових груп ЄС, проведення низки навчань;
- Підвищення оперативної сумісності військово-морських сил, операції з забезпечення повітряної безпеки;
- Посилення військової мобільності Збройних сил;
- Збільшення інвестування у сферу безпеки та оборони;
- Адаптація підходів до взаємодії з міжнародними партнерами, поглиблення стратегічного партнерства з НАТО, ООН, ОБСЄ;
- Продовження стратегічної співпраці з США та східними партнерами, серед яких Україна [3].

Стосовно останнього пункту, то протягом російсько-української війни Європейський Союз неухильно надає Україні широку підтримку, включаючи матеріально-технічну, фінансову, гуманітарну допомогу, проводячи навчання наших військових.

Так, у грудні 2023 року на зустрічі у Києві заступник Генерального секретаря з питань спільної політики безпеки і оборони Європейської служби зовнішніх справ Чарльз Фріз представив напрямки довгострокової допомоги ЄС, серед яких:

- Допомога у вигляді військової техніки і обладнання;
- Навчання українських військових;
- Співпраця з українською оборонною промисловістю;
- Протистояння кібер- та гібридним загрозам;
- Допомога в розмінуванні територій;
- Допомога в реалізації реформ, пов'язаних із процесом вступу до ЄС;
- Обмін розвідданими [8].

У квітні 2024 року Європейська дипломатична служба підготувала проєкт рамкового документа щодо надання Україні довгострокових безпекових зобов'язань. У документі закріплені зобов'язання ЄС у політичній, військовій та фінансовій допомозі Україні. Хоча проєкт не містить нових зобов'язань, залишається перспектива розширення вже наданих. У проєкті йдеться, до прикладу, про військову тренувальну місію ЄС (EUMAM) і участь в ній військових ЗСУ та про «сприяння більшій співпраці між оборонними галузями в дусі Європейської оборонно-промислової стратегії (EDIS)» [1].

Щодо останніх заяв лідерів ЄС стосовно спільних оборонних дій, варто відзначити заяву президентки Європейської комісії Урсули фон дер Ляєн, зроблену у березні 2024 року. Вона заявила про необхідність створення «оборонного союзу» із євроінституцій, що будуть сформовані за підсумками виборів до Європарламенту. Також вона наголосила про необхідність розвинення та налагодження оборонних, промислових спроможностей для модернізування збройних сил країн-членів [5]. Заслужують уваги і зроблені раніше, у листопаді 2023 року, заяви Голови Європейської ради Шарля Мішеля щодо необхідності розвитку європейського «оборонного союзу», який, на його думку, зародився з початком військової допомоги Європейського союзу Україні. Він відзначив важливість створення «союзу оборони» в поєднанні з єдиним оборонним ринком, продовження військової підтримки України та необхідність ефективнішої координації і збільшення європейських оборонних витрат [2].

Таким чином, сьогодні безпекова архітектура Європейського Союзу зазнає значних змін у контексті можливих загроз з боку РФ. Існуюче розуміння неминучого загострення конфлікту породжує необхідність діяти рішуче, зокрема нарощувати військові сили, проводити навчання, підвищувати сумісність національних армій, створювати та підсилювати бойові групи, збільшувати оборонні видатки, нарощувати промислові потужності. У цьому контексті важливими завданням Європейського Союзу залишається неухильна підтримка України в усіх військових потребах, адже захищаючи Україну, Європа захищає себе.

Список використаних джерел

1. Вонс Р. ЄС підготував проєкт безпекових зобов'язань перед Україною – ЗМІ. ГЛАВКОМ. URL: <https://glavcom.ua/world/world-politics/jes-pidhotuvav-projekt-bezpekovikh-zobovjazan-pered-ukrajinoju-zmi-995415.html>(дата звернення: 03.05.2024).
2. Глава Євроради: Європі необхідний оборонний союз. Інтерфакс-Україна. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/951201.html>(дата звернення: 03.05.2024).
3. Давимука О. О. Ухвалення «Стратегічного компасу» Європейського Союзу. Ін-т зовнішньополіт. дослідж. Нац. ін-ту стратег. дослідж. 3 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-04/evropejskiy_kompas.pdf(дата звернення: 03.05.2024).
4. ЄС розробив проєкт зобов'язань безпеки перед Україною. *espreso.tv*. URL: <https://espreso.tv/svit-es-pidgotuvav-proekt-bezpekovikh-zobovuzan-pered-ukrainoju-erucativ>(дата звернення: 03.05.2024).
5. ЄС у наступні п'ять років має сформувати Оборонний союз – фон дер Ляєн. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3836854-es-u-nastupni-pat-rokiv-mae-sformuvati-oboronnij-souz-fon-der-laen.html>(дата звернення: 03.05.2024).
6. У ЄС затвердили 11 нових оборонних проєктів. *Militarnyi*. URL: <https://mil.in.ua/uk/news/u-yes-zatverdily-11-novuh-oboronnyh-proyektiv/>(дата звернення: 03.05.2024).
7. Чи матиме Європейський Союз власні збройні сили. *АрміяInform*. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/09/08/chy-matyme-uevropejskij-soyuz-vlasni-zbrojni-sily/>(дата звернення: 03.05.2024).
8. Які довгострокові гарантії у сфері безпеки Євросоюз готовий надати Україні, – Bloomberg. *Texty.org.ua*. URL: <https://texty.org.ua/fragments/111160/yaki-dovhostrokovyi-harantiyi-u-sferi-bezpeky-uevrosyuz-hotovuj-nadaty-ukrayini-bloomberg/>(дата звернення: 03.05.2024).

Віолета ЛАБАЗЮК,

аспірантка 1-го року навчання, спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»,
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Мар'яна ОРЛІВ**, доктор наук з державного управління, доцент, завідувач
кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та
державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ДИНАМІКИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС

У період повоєнної відбудови України роль місцевого самоврядування набуде нових вимірів з урахуванням необхідності ефективної децентралізації та демократизації процесів управління. Інтеграція України до Європейського Союзу ставить перед місцевим самоврядуванням нові виклики та відкриває нові перспективи.

Дослідження динаміки місцевого самоврядування потребує використання різноманітних теоретичних підходів і моделей, які враховують специфіку українського контексту та досвід європейських країн. Тому для нього характерні складні багаторівневі та міжоб'єктні зв'язки між локальними та глобальними аспектами, які впливають на них як позитивно, так і негативно. А локальні та глобальні чинники утворюють систему складних і суперечливих взаємозв'язків, які виявляються в глобальному та локальному управлінні [3, с. 103]. Порівняльний аналіз дозволяє визначити найбільш ефективні практики та адаптувати їх до українських реалій.

Аналіз динаміки місцевого самоврядування здійснюється за допомогою кількісних та якісних методів, зокрема оцінки політичних реформ, аналізу результатів соціологічних опитувань громадян та експертних оцінок. Це дає змогу визначити як сильні, так і слабкі сторони в роботі муніципалітетів та визначити напрямок подальших реформ.

Процес євроінтеграції має значний вплив на місцеве самоврядування в Україні та потребує адаптації до європейських стандартів і практик. Україна працює над економічною інтеграцією, зміцнює демократичні інститути, готується до переговорів про членство в ЄС та гармонізує своє законодавство з європейськими стандартами. Європейський Союз, у свою чергу, активно підтримує нас у реформі децентралізації та розбудові громад, зокрема фінансово-технічною підтримкою. Вже зараз 85% усіх проектів реконструкції фінансуються через механізми міжнародних фінансових організацій. Більшість із них – це реструктуровані позики на пріоритетні проекти з відновлення критичної інфраструктури та сприяння розвитку експортного потенціалу [2].

Проте місцеве самоврядування в Україні стикається з низкою серйозних завдань, зокрема: відновлення зруйнованої війною інфраструктури, вирішення соціальних проблем внутрішньо переміщених осіб та відновлення економіки на місцевому рівні. Прямий збиток в Україні склав майже 152 мільярди доларів, при цьому найбільше постраждали сектори ЖКГ, транспорту, торгівлі та промисловості, енергетики та сільського господарства. Загальна вартість відбудови та відновлення в Україні протягом наступного десятиліття становитиме 486 мільярдів доларів [4].

Важливим аспектом є також забезпечення участі громадян у процесах прийняття рішень, що сприятиме підвищенню прозорості та відповідальності влади як на центральному рівні, так і на рівні муніципалітетів.

Для подолання цих викликів та ефективного розвитку місцевого самоврядування у післявоєнний період необхідне проведення низки політичних, економічних та соціальних реформ. Серед пріоритетів – зміцнення інституційної спроможності місцевого самоврядування, розвиток місцевої демократії та участі громадськості, впровадження інноваційних підходів до управління місцевим розвитком. Точкові зміни будуть необхідними і в адміністративно-територіальному устрою у післявоєнний період з причини знелюднення та інфраструктурного знищення окремих територій, факторів безпеки та міграції. А розмови про те, що в країні наразі деяка кількість неспроможних громад є безпідставними, бо муніципалітети не отримали шансу в повній мірі реалізувати свій потенціал через коронавірусну хворобу та встановленні карантинні обмеження, довершили цю ситуацію події повномасштабної війни та обмеженість функціональної складової.

У процесі європейської інтеграції важливу роль відіграє міжнародна підтримка та співпраця, яка може забезпечити Україну необхідними ресурсами та знаннями для ефективного відновлення та розвитку місцевого самоврядування. Так, найближчим часом планується запровадити новий механізм підтримки між 2024 та 2027 роками. Це спеціальний інструмент, який дозволить стабільно та прогнозовано спрямувати вітчизняній економіці до 50 мільярдів євро. Приємно відзначити відданість ЄС підтримці України перед обличчям триваючої агресивної війни Росії та на шляху нашого до членства в ЄС. Трансферти в Україну здійснюватимуться за фіксованим квартальним графіком. Європейська Комісія та Україна повинні будуть захищати свої фінансові інтереси шляхом боротьби з шахрайством, корупцією та конфліктом інтересів [1].

Підсумовуючи, аналіз динаміки місцевого самоврядування є ключовим елементом процесу повоєнної відбудови та інтеграції України в європейський простір і потребує комплексного підходу та активної участі всіх зацікавлених сторін.

Список використаних джерел

1. The Ukraine Facility. Supporting Ukraine's recovery, reconstruction, and path towards EU accession. *European Commission*. URL: <http://surl.li/sovxe> (дата звернення: 15.04.2024).
2. Кудімова Д. «Дуже багато політики» – віцепрем'єр Кубраков про відносини з органами місцевого самоврядування. Радіо Свобода. URL: <http://surl.li/sovxcg> (дата звернення: 15.04.2024).
3. Місцеве самоврядування в Україні та зарубіжних державах: порівняльно-правові аспекти: монографія / за загальною редакцією доктора юридичних наук, професора О. В. Батанова, доктора юридичних наук, професора О. В. Марцеляка, доктора юридичних наук, професора А. Берлінгуера. Київ: Вид-во «ОСНОВА», 2020. – 672 с.
4. Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову. *The World Bank*. URL: <http://surl.li/tydxi> (дата звернення: 15.04.2024).

Едуард ЛАПТЄВ,

студент 1-го року навчання ОП «Публічне управління та адміністрування: інтеграція в ЄС», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: Мар'яна ОРЛІВ, доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РЕФОРМА УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЮ ВЛАСНІСТЮ В УКРАЇНІ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Наявність великої кількості підприємств, що знаходяться в державній власності і відіграють ключову роль в економіці країни, було однією з характерних рис економічної моделі СРСР. Українська держава зі здобуттям незалежності успадкувала значну кількість державних підприємств. З переходом на ринкові відносини, в Україні відбулася приватизація значної кількості державних підприємств. Проте, навіть зараз, у власності держави, за даними Міністерства економіки, знаходиться 3116 державних підприємств, з яких працюють лише 27%, а прибуткові – 475. Також у підпорядкуванні органів місцевого самоврядування знаходяться тисячі комунальних підприємств, інформацію про кількість яких та про їх діяльність поки ніхто не систематизував [4].

Сумарно, державні підприємства в Україні генерують більше збитків для держави, ніж прибутків, внаслідок чого, лише у 2022 році чистий збиток склав 91.3 млрд гривень [1]. Низька продуктивність роботи державних підприємств є стимулом до реформування даної галузі та зміни існуючих підходів на більш ефективні. Саме це розуміння спонукало почати роботу над зміною підходів в управлінні активами державної власності, реформуючи вітчизняне законодавство для підвищення якості управління державними активами. Додатково країни-партнери України та міжнародні фінансові організації з 2014 року та підписання Угоди про асоціацію з ЄС наполягали на реформі цієї сфери через значні фінансові витрати для бюджету країни.

У грудні 2023 року Європейська рада прийняла рішення щодо початку переговорів щодо вступу України до Європейського Союзу. Один з ключових кроків у процесі євроінтеграції полягає у швидкій адаптації законодавства, що регулює управління державними підприємствами до стандартів ЄС, оскільки це є важливим економічним критерієм вступу. Цей процес має відповідати керівним принципам Організації економічного співробітництва та розвитку, що є стандартом для країн з розвинутими економіками. Крім того, виконання зобов'язань з реформи управління державними підприємствами включено до переліку ключових умов Міжнародного валютного фонду, від яких безпосередньо залежить отримання наступних траншів фінансування. Вимоги до реформування підходів до управління активами також закріплені і в плані реформ на 2024-2027 роки в рамках програми Ukraine Facility від Європейського Союзу. План передбачає 4 ключові реформи даного напрямку та 9 показників для відслідковування прогресу [1].

Першим етапом реформи підходів щодо управління державними активами було прийняття закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління об'єктами державної та комунальної власності» у 2016 році. Цей закон впровадив створення наглядових рад на державних підприємствах. Наглядові ради відповідають за узгодження стратегії та річного фінансового плану, призначення та звільнення керівників підприємств, встановлення розміру та умов виплати винагороди, організацію підрозділів внутрішнього аудиту. Вони також забезпечують відбір незалежного зовнішнього аудитора та ухвалюють рішення щодо проведення важливих операцій [3].

На той момент це був значний прогрес, проте вже одразу було зрозуміло, що буде необхідний ще один закон, який би регламентував різні аспекти діяльності. Зокрема, проблема полягала в обмежених повноваженнях та механізмів впливу, наданих наглядовим радам під час їх формування. Ці повноваження не забезпечували достатньої ефективності для виконання завдань, які передбачено для наглядових рад. Особливо це відноситься до ситуацій, коли наглядові ради не мали можливості затверджувати ключові фінансові та стратегічні документи підприємства, за винятком випадків, коли це право їм надавалося власником або загальними зборами. Відповідний законопроект, який мав би усунути зазначені недоліки та покращити ситуацію в сфері корпоративного управління, почали готувати вже у 2017 році, проте його прийняття затрималось у часі.

Продовження реформи відбулося вже 8 березня 2024 року, коли набув чинності закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління». Він впровадив нові норми, які доповнюють попередній закон і розроблялись впродовж майже 7 років. Зокрема, основною задачею змін, що впроваджені прийнятим законом, є відокремлення функції управління державним майном від функцій державного управління. Уряд та держава повинні бути сфокусовані саме на створення політик та умов функціонування державних активів, а вже безпосередні операційні задачі мають виконуватись підприємствами незалежно, через їх органи управління [2].

Задля втілення даних змін було значно розширено повноваження наглядових рад. Однією з суттєвих інновацій, є передача наглядовим радам виключних повноважень у питанні призначення та звільнення керівників, а також затвердження ключових документів підприємства, зокрема стратегічних, фінансових та інвестиційних планів. Також наглядові ради отримали можливість встановлювати розмір оплати праці та винагороди для керівників. Перевірка діяльності наглядової ради тепер проводиться не рідше, ніж один раз на три роки, і її результати можуть бути підставою для звільнення членів ради. Процедура звільнення членів наглядових рад також була унормована, шляхом встановлення чіткого переліку причин для припинення їх повноважень, а висновок щодо належності роботи членів наглядових рад буде робитися з урахуванням результатів оцінки діяльності. Це унеможливить випадки звільнень з політичних мотивів. Додатково окремим підзаконним актом буде урегульоване питання політики нагород, як для керівників державних підприємств, так і для членів наглядових рад [2].

Важливим елементом прийнятого закону є запровадження Політики державної власності – документу, який має затвердити Кабінет Міністрів України. Цей документ систематизує політику державної власності та визначає загальні принципи, що охоплюють обґрунтування та цілі залишення у державній власності підприємств, класифікацію їх залишення у державній власності, категорії підприємств перед якими ставляться нефінансові цілі, критерії обов'язковості утворення наглядової ради, плани щодо підвищення ефективності управління державним майном, плани щодо приватизації об'єктів державної власності, керівні принципи щодо реалізації прав держави як власника, вимоги щодо звітності та прозорості, а також принципи організації управління державним майном [2]. Цей документ має визначати державну політику щодо одного з найбільш проблемних питань – приватизації державних активів. Саме через Політику державної власності буде визначено перелік об'єктів, які держава залишить, а які підуть на продаж. Це має стати рішенням проблеми, описаної на початку, коли держава володіє тисячами підприємств, більшість з яких генерують збиток державі та мають критичного значення для держави. До приватизації можуть бути направлені державні пансіонати, спиртзаводи, готельні комплекси, кінні заводи та інші підприємства, які не виконують функцій держави та не визначені як критично важливі. Аналогічна доля може торкнутись також і комунальних підприємств, частина яких потенційно буде ліквідована або виставлена на продаж, що зменшить навантаження на бюджет громади.

Таким чином, прийняття даного закону є важливим євроінтеграційним кроком для України. Даний закон є маркером виконання обов'язків, взятих Україною щодо реформ перед міжнародними партнерами, та значним прогресом в адаптації українського законодавства до стандартів ЄС. Також важливим аспектом прийняття даного закону є потенційне залучення ресурсів на відбудову. Держави-партнери та міжнародні організації виділяють значні суми на підтримку та відновлення економіки України, тому вимагають прозорості в управлінні грошима, які надходять від їх платників податків. Також нашій державі необхідно залучати і приватні інвестиції, в тому числі і в державні активи, а для інвесторів важливі зрозумілі та прозорі правила та система управління державними компаніями, які встановлюються в тому числі за допомогою цього закону.

Список використаних джерел

1. План для Ukraine Facility: Регламент від 29.02.2024 р. № 2024/792. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf> (дата звернення: 29.04.2024).

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління : Закон України від 22.02.2024 р. № 3587-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3587-20#Text> (дата звернення: 29.04.2024).

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління об'єктами державної та комунальної власності : Закон України від 02.06.2016 р. № 1405-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1405-19#Text> (дата звернення: 29.04.2024).

4. У держвласності залишать лише 100 підприємств. Projects. URL: <https://projects.liga.net/reform-of-corporate-management-of-state-property/> (дата звернення: 29.04.2024).

Оксана ЛЕВЧУК,

студентка 1-го курсу заочної форми навчання, ОП «Європейські студії для публічних управлінців» (на замовлення НАДС), спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування» Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: Світлана КУСТОВА, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ДЕРЖАВАХ-УЧАСНИЦЯХ ЄС: КОНСТИТУЦІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ Й ОРГАНІЗАЦІЙНІ МОДЕЛІ

Місцеве самоврядування кожної країни відіграє важливу роль у забезпеченні демократії та ефективного управління на місцях. Саме через місцеве самоврядування найповніше може бути реалізована ідея здійснення влади безпосередньо народом, вирішення питання взаємодії особи, територіальної громади, органів влади.

В історичній та юридичній науках виникнення місцевого самоврядування пов'язують із зростанням міст у Західній Європі впродовж XI-XIII століть.

Правове оформлення місцевого самоврядування тісно пов'язане із поняттям «магдебурзького права», а власне поняття «самоврядування» почало використовуватися у період Великої Французької революції, щоб відобразити факт самостійності общин (громад) стосовно держави.

У науковий обіг дане поняття було введено у XIX столітті німецьким вченим Рудольфом Гнейстом для позначення такого управління на місцях, при якому територіальні громади, що історично склалися, були наділені правом самостійно (в межах законів) вирішувати місцеві справи.

Відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування, яка була схвалена Радою Європи 15 жовтня 1985 року, під місцевим самоврядуванням розуміється право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення [2].

Існує декілька теорій, які пояснюють сутність місцевого самоврядування.

Першою, у XIX столітті, була обґрунтована теорія вільної громади (теорія природних прав громади), яка базувалася на ідеях природного права. Вона виходила з того, що право територіальної громади самостійно вирішувати свої справи має такий самий природний і невідчужуваний характер, як і права та свободи людини. На протиставленні характеру державної влади та місцевого самоврядування ґрунтується громадська теорія, де територіальна громада розглядається як елемент громадянського суспільства, а тому місцеве самоврядування є недержавним за природою, володіє власною компетенцією у неполітичній сфері, тобто у місцевих громадських та господарських справах, у здійсненні яких держава не втручається. Державницька теорія розглядає місцеве самоврядування не як автономний вид публічної влади, природне право територіальної громади на самостійне вирішення питань місцевого значення, а як одну з форм організації місцевого управління, або ж як один із способів децентралізації державної влади на місцевому рівні. Спробою поєднання сильних сторін громадської та державницької теорій є теорія муніципального дуалізму. Дана теорія виходить з подвійного характеру муніципальної діяльності як самостійного вирішення місцевих справ і, водночас, здійснення на місцевому рівні певних державних функцій.

На основі тієї чи іншої теорії, або їх сукупності сформувалися моделі місцевого самоврядування. Найпоширенішим серед дослідників науково обґрунтованим та таким, що базується на комплексному підході, є виокремлення чотирьох основних моделей організації місцевого самоврядування – англосаксонської (Великобританія, Австралія, Канада, США та ін.), для якої характерною є відсутність на місцях повноважних представників центральної влади, континентальної (Франція, Італія, Фінляндія та ін.), яка заснована на поєднанні, з одного боку, виборності всіх представницьких та виконавчих органів на первинному рівні самоврядування (у громадах, комунах) та, з другого – призначення з «центру» на місця повноважних представників державної влади (комісарів, префектів тощо) на регіональному рівні, іберійської (Іспанія, Португалія та ін.), де на всіх рівнях адміністративно-територіального устрою держави є виборні представницькі органи та головні

посадові особи місцевого самоврядування, що очолюють виконавчі органи та радянської моделі (В'єтнам, Китай, КНДР, Куба) в основі якої моделі лежить принцип повновладдя представницьких органів на відповідній території [8, с.132]

Місцеве самоврядування в Україні діє відповідно до вимог Конституції України на принципових засадах, сформульованих у Всесвітній декларації місцевого самоврядування та Європейської хартії про місцеве самоврядування, законах України.

Норми Конституції закріплюють найважливіші відносини, які виникають у процесі організації й функціонування місцевого самоврядування, зокрема, його територіальну організацію, порядок та форми здійснення, структуру органів, принципи формування та використання комунальної власності, гарантії самоврядних прав територіальних громад. Ці норми містяться більш як у 20 статтях Конституції України [6, с.27].

Правове регулювання місцевого самоврядування у конституціях зарубіжних країн здійснюється по-різному.

Існують конституції, які містять лише конституційні основи місцевого самоврядування, або які детально регулюють його (Австрія, Бельгія, Італія, Іспанія, Франція та ін.);

конституції в яких місцеве самоврядування гарантовано, а також фрагментарно закріплено окремі його аспекти (Норвегія, Латвія, Данія, Швеція та ін.);

конституції, які не регулюють місцевого самоврядування (Ватикан, Мальта, Сан-Марино, Боснія і Герцеговина) [4, с.21].

Особливості конституційного регулювання місцевого самоврядування у європейських країнах часто зумовлюються певними історико-політичними причинами, порядком внесення змін до конституції, географічним фактором, особливістю становлення та розвитку держави, високим рівнем демократичності політичного режиму, позицією жорсткого централізму, регулювання місцевого самоврядування органічним законом, що, з одного боку, є продовженням Конституції, а з іншого – до такого закону легше внести зміни, ніж безпосередньо до тексту Конституції.

Водночас, варто зазначити, що в основу правового регулювання функцій та повноважень місцевого самоврядування більшості зарубіжних держав покладено принцип субсидіарності та децентралізації в розподіл повноважень між рівнями влади, що є визнаним на загальноєвропейському рівні.

На сьогодні в Україні спостерігається позитивна динаміка у справі впровадження реформи на засадах децентралізації та субсидіарності влади, яка розпочалася у 2014 році, після Революції Гідності.

Одним із ключових етапів її впровадження стало створення законодавчої основи для реалізації права територіальних громад на добровільне об'єднання: 5 лютого 2015 року Верховною Радою України прийнято Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», за яким започатковано процес формування базового рівня місцевого самоврядування шляхом об'єднання територіальних громад [5].

Впровадження відповідної реформи дозволило ефективніше розподіляти повноваження та ресурси між центром і місцевістю.

Надзвичайно корисним для реформування місцевого самоврядування в Україні є запозичення досвіду зарубіжних країн. Водночас, важливо пам'ятати, що кожна країна має свої особливості та потреби у цій сфері. Тому Україні слід ґрунтовно вивчати світову практику, але водночас обрати власний шлях до успішної та ефективної реформи місцевого самоврядування.

На даний час, в умовах правового режиму воєнного стану відбувається деяке звуження повноважень органів місцевого самоврядування, а подекуди й передача їх повноважень військовим адміністраціям, але після припинення дії цього правового режиму, важливим є подальше вдосконалення організаційно-правового механізму проведення децентралізації публічної влади в Україні [4, с.13].

Список використаних джерел

1. Бориславська О. М, Заверуха І.Б, Захарченко Е.М., та ін. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України. Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні. DESPRO. К.: ТОВ «Софія», 2012. 128 с.

2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року. Верховна Рада України – Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (дата звернення 22.04.2024).

3. Конституція України від 28 червня 1996 року (із наступними змінами та доповненнями). Верховна Рада України – Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення 22.04.2024).

4. Пивоварчук Т. С. Історичні аспекти організаційно-правового забезпечення децентралізації публічної влади в Україні. Збірник тез XII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Україні» (м. Хмельницький, 7 грудня 2023 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 13-15.

5. Реформа з децентралізації: перехід від добровільного об'єднання територіальних громад до адміністративного укрупнення територіальних громад та районів (посібник щодо розгляду окремих спорів, обумовлених змінами в адміністративно – територіальному устрої України, що відбулися у 2020 році). 2021. URL: https://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/Posibnyk_perekhid_vid_dobrovilnogo_obiednannia_do_administrativnogo_ukrupnennia.pdf (дата звернення 23.04.2024)

6. Руснак Б. А. Місцеве самоврядування в Україні: теорія і практика. Посібник для депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів. Одеса, 2016. 736 с.

7. Співак Д. П. Сучасні теорії та моделі місцевого самоврядування. Актуальні проблеми політики: збірник наукових праць / гол. ред. С.В. Ківалов; відп. за вип. Л.І. Кормич. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія»: Південноукраїнський центр гендерних проблем, 2012. Вип. 44. С. 112–124. URI: <http://hdl.handle.net/11300/1632>

8. Стешенко Т. В., Луніна Ю. О., Основні моделі організації місцевого самоврядування // Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук пр. / Акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. Х.: Право, 2012. Вип. 23. С.128-136.

Оксана ЛИТОВЧЕНКО,

студентка 2-го року навчання, ОП «Стратегічний менеджмент у сфері національної безпеки»,
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Євгеній ТАРАН**, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри
глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та
державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС

Сучасна реальність вимагає від країн, які прагнуть до інтеграції в європейський простір, не лише відповідати вимогам щодо економічних та правових стандартів, але й активно впроваджувати політику комунікації, спрямовану на підтримку внутрішнього і зовнішнього діалогу, забезпечення прозорості та довіри населення.

Перш за все, необхідно розуміти, що комунікаційна політика має стати центральним елементом стратегії забезпечення національної безпеки. Вона повинна включати в себе систему ефективних механізмів спілкування з громадськістю, медійну стратегію, яка забезпечує об'єктивну інформацію для громадян, а також дипломатичну комунікацію для спілкування з міжнародними партнерами.

Досвід країн-членів Європейського Союзу свідчить про те, що впровадження відкритої та прозорої комунікаційної політики сприяє підвищенню довіри населення до влади, зменшенню ризику виникнення конфліктів і кризових ситуацій, а також сприяє підтримці зовнішньополітичних ініціатив.

Хочу звернути увагу на особливості розвитку комунікаційної політики в контексті забезпечення національної безпеки, взявши за приклад досвід країн-членів Європейського Союзу, таких як Франція та Швеція.

Обидві ці країни відомі своєю дієвою системою комунікаційної політики, спрямованої на забезпечення національної безпеки. Франція, як одна з провідних держав Європейського Союзу, витратила значні зусилля на підвищення ефективності своєї комунікаційної стратегії в умовах зростаючих загроз тероризму та кібератак. Стратегія міжнародних відносин Франції покликана забезпечити національні інтереси країни в умовах глобалізації та складної геополітичної ситуації. Це включає в себе сприяння міжнародній стабільності, розвиток економічного співробітництва, підтримку прав людини та забезпечення миру і безпеки у світі [3, с. 7]. Швеція, в свою чергу, як країна, що зберегла нейтралітет у складних геополітичних умовах, активно розвиває механізми комунікації для забезпечення стабільності та безпеки. Швеція відома своєю активною комунікаційною стратегією, спрямованою на забезпечення національної безпеки у сфері зовнішньої політики та ґрунтується на принципах відкритості, прозорості та сприяння міжнародному співробітництву. Вона спрямована на підтримку міжнародної стабільності, розвиток дипломатичних відносин та зміцнення міжнародної безпеки [4, с. 12].

Однією з основних особливостей їхньої комунікаційної політики є відкритість і доступність інформації для громадськості. Це створює відчуття довіри між владою і громадянами, а також дозволяє своєчасно реагувати на потенційні загрози та кризові ситуації. Такий підхід сприяє підвищенню обізнаності громадськості щодо потенційних загроз та заходів, які приймаються для їх запобігання. Адже національна безпека України є станом захищеності її суверенітету, територіальної цілісності, конституційного ладу, економічного потенціалу, соціально-політичної стабільності, національного здоров'я, культурного спадщини, національного духовного відродження, а також безпеки громадян, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, що можуть виникнути внаслідок зовнішньополітичних, військових, економічних, екологічних, політичних, соціальних, інформаційних та інших чинників [1, с. 2].

Крім того, Франція та Швеція активно використовують сучасні технології в сфері комунікацій для моніторингу та аналізу ситуації з метою запобігання можливих загроз. Це дозволяє їм оперативно реагувати на зміни у внутрішній та зовнішній політиці, забезпечуючи національну безпеку.

Україна може відтворити ці підходи, адаптуючи їх до власної ситуації. Ми можемо почати зі створення механізмів взаємодії з громадськістю, розвитку медіа та соціальних мереж для поширення офіційної інформації та активного виявлення та протидії дезінформації.

Досвід може бути значним, коли мова йде про забезпечення національної безпеки через розвиток комунікаційної політики. Важливо вивчити та адаптувати кращі практики в цій сфері з країн-членів Європейського Союзу, таких як Франція та Швеція, для досягнення успіху на шляху до покращення комунікаційних стратегій та зміцнення національної безпеки.

Держава Україна, яка прагне до європейської інтеграції, повинна активно впроваджувати ці принципи. Наша комунікаційна політика повинна бути спрямована на підвищення свідомості громадян про переваги євроінтеграції, на зменшення ризиків інформаційної війни та маніпуляцій, а також на підтримку міжнародної співпраці та дипломатичних ініціатив.

Але й Україна вже має чим поділитися з країнами-членами Європейського Союзу. За останні майже три роки Україна набула великого досвіду у веденні комунікаційної війни в умовах гібридної агресії. Російська інформаційна атака на Україну протягом останніх років стала найкращим уроком у вивченні методів протидії дезінформації та пропаганді. Гібридна війна спонукає Україну до переосмислення своєї комунікаційної політики та шукання нових підходів до спілкування зі світом [6, с. 3].

Також активно розвивається система громадської інформації та прозорості в державному управлінні. Відкритість влади та доступність інформації для громадськості є ключовими принципами ефективної комунікаційної політики. Цей досвід може бути корисним для країн-членів ЄС у підвищенні рівня довіри до влади та забезпеченні національної безпеки.

На сьогоднішній день Україна співпрацює з міжнародними партнерами у сфері інформаційної безпеки та взаємодії у відповіді на кіберзагрози. Обмін досвідом та спільна розробка стратегій можуть зміцнити кіберзахист країн-членів Європейського Союзу та підвищити їхню загальну національну безпеку.

Отже, успішна комунікаційна політика є важливим елементом забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції. Її розвиток вимагає від нас постійного вдосконалення, адаптації до нових викликів та здатності працювати в умовах швидко інформаційного середовища, яке постійно змінюється. Лише завдяки цьому ми зможемо досягти успіху на шляху до європейської інтеграції та забезпечити національну безпеку нашої країни. Інформаційна безпека сьогодні є важливим аспектом суверенітету та стабільності кожної держави, і спільна праця з цим питанням може покращити ситуацію як у Європі, так і в усьому світі.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про національну безпеку України». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>, 2018, № 2469-VIII
2. NATO Review: Strategic Communication. URL: <https://www.nato.int/docu/review/articles/2020/09/15/strategic-communication/index.html>
3. Міністерство закордонних справ Франції. Стратегія міжнародних відносин Франції. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/ru/politika-vo-francii/diplomatiya-21-veka/sovremennaya-strategiya-francii/>
4. Петрова, Н. І., & Іванов, П. О. Досвід Швеції у розвитку комунікаційної політики для забезпечення національної безпеки. Європейські дослідження, 2020
5. Шеремета Ю. А. Гібридна війна: вплив на комунікаційну політику України. Національний інститут стратегічних досліджень, 2018

Богдан МАЛЕНКО,

аспірант 2-го року навчання, спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», кафедра державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Наталія ЛІКАРЧУК,** доктор політичних наук, професор, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВІДКАТ ЯК ПРОЯВ ФОРМИ КОРУПЦІЇ

Корупція, як явище, присутня в усіх державах світу. В Україні корупція досягла такого рівня, що стала загрозою Національній Безпеці України та спусковим гачком, що може призвести до соціального вибуху громадянського суспільства проти корупційної влади. [2]

З початком повномасштабного вторгнення російських військ на територію України, корупційні скандали збільшилися не тільки кількісно, а і «якісно», тобто в протиправних діях з корупційних мотивів викрито посадові особи найвищих щаблів влади: міністри, голова Верховного Суду, народні депутати, судді, голови військових адміністрацій та інші.

Визначення поняття корупція має багато трактувань. Науковці України та інших країн спільно визначають корупцію як зло та явище, яке використовують особи, що займають певні службові посади. Корупційні діяння посадових осіб деструктивно впливають на розвиток держави, на соціально-економічні показники країни, на зниження рівня життя громадян, сприяє зниженню рівня довіри до державних інституцій, підриває рівень державного управління.

Закон України «Про запобігання корупції» в ст. 3 визначає суб'єкти, на які поширюється дія цього закону, а Розділ I визначає корупцію як «використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей. [4]

Вчені М. Камлик і Є. Невмержицький визначають корупцію як діяльність державних службовців, що пов'язана зі зловживанням службовим становищем з метою отримання незаконних прибутків та пільг матеріального характеру. Ці науковці, розкриваючи багатоплановий характер цього зловживання, пов'язують корупцію із організованою злочинністю, розглядаючи їх як єдине ціле. [3]

Поширеними формами корупції в Україні є:

- хабарництво (активний хабар, пасивний хабар, дарування);
- фаворитизм;
- непотизм;
- кронізм;
- відмивання грошей;
- розкрадання, розтрата;
- конфлікт інтересів;
- відкат;
- вимагання
- торгівля впливом та інші. [5]

За роки незалежності України набула поширення до загрозливих масштабів така форма корупції, як відкати, що негативно впливає не тільки на внутрішні соціально-економічні процеси, але і на інвестиційний клімат в Україні та наносить непоправної шкоди державному управлінню та громадському життю.

Відкат – неофіційна назва частини коштів, які виділяються на виконання робіт за державним замовленням, що їх виконавець замовлення на подяку за одержання даного замовлення, роботи повертає замовникові в особі чиновника, керівника державного органу.

Існують різні форми повернення коштів замовникам з боку виконавців замовлення: зарахування замовників до числа виконавців конкретної роботи на замовлення та виплату їм заробітної плати

з коштів, отриманих від замовника на виконання роботи за рахунок завищення цін, обсягів або недоплати реальним виконавцям. [6]

Особи, які уповноважені на виконання функцій, що делегуються державою, які представляють органи державної влади та органи місцевого самоврядування, а також особи інших неурядових організацій (фірм, бізнесу, приватних структур), використовуючи своє службове становище, вчиняють корупційні діяння з метою задоволення особистих інтересів, або інтересів третіх осіб (груп) за рахунок інтересів держави або суспільства. У випадку з відкатами результатом корупційних посягань, зазвичай, виступають грошові кошти.

Відкати необхідно розглядати не як хабар сплачений постфактум, а як окрему форму корупції, оскільки вона має всі ознаки корупції, де посадова особа: завдає шкоду державним інтересам; має умисел на вчинення протиправних корупційних дій; використовує своє службове становище; має корисливу мету; одержує незаконну матеріальну (нематеріальну) вигоду; порушує закон.

Відкат, як будь – яка форма корупції, призводить до напруженості в суспільстві, що є передвісником конфліктів та виникнення системної кризи в державному управлінні. [1]

Особливою ознакою такої форми корупції, як відкат – є її глобалізація на міжнародному рівні.

Зарубіжні країни, представники міжнародного бізнесу не мають бажання інвестувати в українську економіку свої кошти, саме через практику вимагання відкатів.

Дослідження проблем запобігання та подолання корупції загалом та відкатів зокрема, є першочерговим завданням вчених, аналітиків, політиків, державних управлінців та інших, з метою теоретичних напрацювань для практичного застосування в протидії найнебезпечнішого явища для державного управління та громадського життя.

Список використаних джерел

1. Лікарчук Н. В. Кризи в системі державного управління : причини виникнення та шляхи врегулювання. Право та державне управління. 2020. №4. С. 256-261. URL : http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2020/38.pdf (дата звернення 01.05.2024р.)

2. Маленко Б. С. Проблеми забезпечення національної безпеки в сучасних умовах. / Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього : матеріали міжнар. наук.- Г54 практ. конф. (Київ, 7–8 черв. 2022 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи. Київ : ННІ ПУДС

3. Пархоменко-Куцевіл О. І. Формування та розвиток сучасних антикорупційних органів державної влади як основа запобігання та подолання корупції: теоретико-методологічний аналіз: монографія / О. І. Пархоменко-Куцевіл. – Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2019. – 308 с. Бібліогр. : с. 281–306. URL : https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/anycorupc_organ.pdf (дата звернення 01.05.2024р.)

4. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 №1700-VII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 49, ст.2056. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> 06.05.2024 р. (дата звернення 01.05.2024р.)

5. Антикорупційна енциклопедія. Офіс доброчесності. НАЗК. Сайт. URL : <https://prosvita.nazk.gov.ua/encyclopedia/ponyattya-koruptsiyi> (дата звернення 01.05.2024р.)

6. Словник UA. Портал української мови та культури. URL : <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%92%D0%86%D0%94%D0%9A%D0%90%D0%A2> (дата звернення 01.05.2024р.)

Анжеліка МАРУЩЕНКО,

студентка 1-го року навчання, ОП «Європейські студії для публічних управлінців» (для державних службовців за замовленням Національного агентства України з питань державної служби)», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Світлана КУСТОВА**, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ ЧЕРЕЗ ІНСТИТУТ ВИКРИВАЧІВ В УКРАЇНІ

8 листопада 2023 року на сайті Європейської Комісії з'явилися Основні висновки Звіту про розширення ЄС щодо України як країни-кандидатки за 2023 рік.

Європейські партнери звернули увагу на те, що незважаючи на повномасштабне вторгнення Росії в лютому 2022 року та її жорстоку агресивну війну, Україна продовжує прогрес у демократичних реформах і реформах верховенства права. Надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС у червні 2022 року ще більше прискорило реформаторські зусилля.

Так, відповідно до Основних висновків Звіту про розширення ЄС щодо України як країни-кандидатки за 2023 рік, в частині боротьби з корупцією Україна має певний рівень підготовки.

Протягом звітної періоду було досягнуто певного прогресу, зокрема у створенні та консолідації комплексної антикорупційної інституційної бази та поступовому накопиченні результатів у розслідуваннях, судових переслідуваннях та винесення судових рішень у справах про корупцію на високому рівні. Україна активізувала реформи у цій сфері після отримання статусу кандидата в ЄС. Були здійснені нові законодавчі, стратегічні та інституційні вдосконалення, включно з ухваленням національної антикорупційної стратегії, що супроводжується комплексною державною програмою її реалізації. Систему електронного декларування майна, призупинену після введення воєнного стану, було відновлено та відкрито для громадськості, хоча й з деякими потенційними недоліками, пов'язаними з перевірочними повноваженнями Національного агентства з питань запобігання корупції та даними, що підлягають перевірці.

Щоб забезпечити результативність та стабільність антикорупційних зусиль, Україна має продовжувати накопичувати надійну історію розслідувань, судових переслідувань та остаточних судових рішень у справах про корупцію на високому рівні, включаючи арешт та конфіскацію злочинних активів. Також, слід прагнути до своєчасної та стабільної реалізації Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки. Необхідні зусилля для подальшого впорядкування та вдосконалення матеріального та процесуального кримінального права. Щоб впоратися зі зростаючим навантаженням, необхідно збільшити штат НАБУ, прокурорів САП та суддів Вищого антикорупційного суду [1].

Таким чином, незважаючи на труднощі, пов'язані з війною, Україна продемонструвала свою відданість реформам, зокрема у сфері боротьби з корупцією, що є ключовою вимогою для вступу до Європейського Союзу.

Однак, корупція залишається одним із найважчих викликів для України на шляху до вступу до Європейського Союзу.

Одним із способів подолання корупції в Україні є інститут викривачів.

Закон України «Про запобігання корупції» (далі – Закон) у статті першій визначає, що викривач – фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання.

При цьому законодавство України розрізняє заявників та викривачів. Відмінність полягає в тому, що будь-яка людина може повідомити про корупцію, якщо переконана, що її інформація є достовірною. Але не завжди той, хто повідомив про корупцію, є викривачем.

Відмінності між викривачем та заявником полягають у тому, що:

1. Джерелом інформації про корупцію для викривача може бути: трудова і професійна діяльність – тобто, коли про корупційні правопорушення дізнаються під час роботи; господарська діяльність; громадська діяльність; наукова діяльність; проходженням служби чи навчання; участь у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання.

2. Викривач володіє фактичними даними про обставини правопорушення: місце вчинення правопорушення, час його вчинення, особу, яка вчинила корупцію. Ця інформація може бути перевірена і підтверджує можливе вчинення корупції. Також можна надавати документи, які підтверджують вчинення злочину.

3. Викривач повідомляє про корупцію, використовуючи передбачені законом способи. Про ці способи також йдеться у Законі.

Закон у розділі VIII «Захист викривачів» визначає вимоги щодо віднесення особи до викривача корупції, гарантії захисту викривачів, забезпечення умов для здійснення повідомлення інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень чи інших порушень Закону.

Важливим ресурсом для викривачів корупції є Єдиний портал повідомлень викривачів (далі – Портал) – це інформаційно-телекомунікаційна система, яка має комплексну систему захисту інформації з підтвердженою відповідністю згідно із Законом України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», що забезпечує обмін даними з викривачем за допомогою мережі Інтернет, збирання, зберігання, використання, захист, облік, пошук, узагальнення повідомлень викривачів, а також іншої інформації, в тому числі про статус викривачів, стан та результати розгляду повідомлень викривачів.

Портал гарантує викривачам дотримання умов конфіденційності та анонімності, а також забезпечує доступ викривачів до інформації про стан та результати розгляду їх повідомлень і є офіційним внутрішнім джерелом інформації про осіб, які мають статус викривачів.

Портал почав свою роботу 6 вересня 2023 року.

Так, відповідно до відкритих даних Національного агентства з питань запобігання корупції, з 6 вересня 2023 року по 31 грудня 2023 (117 календарних днів) через Портал надійшло 949 повідомлень про корупцію. Середня кількість таких повідомлень на день становить – 8,11.

З 949 звернень: повідомлено про працівників організацій – 691 (72,8%); про керівників організацій – 235 (24,8%); про уповноважених з питань запобігання та виявлення корупції – 23 (2,4%).

За видами правопорушень повідомлення поділяються в такому співвідношенні: інші порушення Закону України «Про запобігання корупції» – 643 (67,8%), кримінальні корупційні правопорушення – 243 (25,6%), правопорушення, пов'язані з корупцією – 63 (6,6%).

За станом розгляду поділяються так: розглянуто – 331 (34,9%), розгляд як звернення громадян – 231 (24,3%), розгляд припинено – 224 (23,6%), відхилено – 103 (10,9%), на розгляді – 46 (4,8%), розгляд відповідно до КПК України – 7 (0,7%) звернення викривача за захистом – 6 (0,6%).

В період з 01 січня 2024 року по 14 квітня 2024 року (105 календарних днів), всього надійшло повідомлень – 1160. Середня кількість заяв на день становить – 11,05, що на 36,25% більше, ніж у 2023 році.

Таким чином, можна зробити проміжний висновок, що інститут викривачів в Україні набуває все більшу популярність серед громадян.

Про стан розгляду повідомлень викривачів та їх результати можливо буде оцінити лише з часом, оскільки період розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, може тривати досить довго.

На міжнародному рівні, за останні роки, більш ніж 30 країн світу розробили спеціальні закони або включили гарантії права захисту викривачів в антикорупційне, трудове законодавство або в етичні кодекси працівників. До таких країн належать: Сполучені Штати Америки, Австралія, Республіка Сербія, Японія, Велика Британія та багато інших. У цих країнах викривачі отримали і визнання від громадськості, адже про це свідчать пам'ятники викривачам Сноудену, Асанжу, Меннінгу в Женеві, демонстрації на підтримку запровадження захисту викривачів у Брюсселі, а також щорічна міжнародна премія International Whistleblowing Prize та премія за мужність у США [5].

Законодавство іноземних країн більш спрямоване на те, щоб заохочувати громадян викривати корупціонерів. Дане заохочення передусім полягає в тому, що викривачі отримують певний відсоток від штрафу, який сплачує правопорушник чи певний відсоток від отриманої неправомірної вигоди.

Таким чином, держава створює підґрунтя для подальшої боротьби з корупцією. Необхідно зазначити, що зловживати даним правом викривачі у власних інтересах навряд чи можуть, адже в більшості іноземних держав передбачений механізм чітких перевірок, які, в свою чергу, унеможливають подібні дії.

Законодавством України також передбачено винагороду викривачам. Так, статтею 53⁷ Закону визначено, що право на винагороду має викривач, який повідомив про корупційний злочин, грошовий розмір предмета якого або завдані державі збитки від якого у п'ять тисяч і більше разів перевищують розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, установленого законом на час вчинення злочину.

Розмір винагороди становить 10 відсотків від грошового розміру предмета корупційного злочину або розміру завданих державі збитків від злочину після ухвалення обвинувального вироку суду. Розмір винагороди не може перевищувати трьох тисяч мінімальних заробітних плат, установлених на час вчинення злочину.

Нині можна беззаперечно стверджувати, що інститут викривачів в Україні є важливим способом подолання корупційних правопорушень. Україні слід приділити увагу механізмам захисту викривачів на практичному рівні, а також проводити регулярну просвітницьку роботу з громадянами задля популяризації інституту викривачів корупції, що неодмінно призведе до збільшення ухвалення обвинувальних вироків суду.

Список використаних джерел

1. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Brussels, 2023. 152 p. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/bb61ea6d-dda6-4117-9347-a7191ecef3f_en?filename=SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf (дата звернення 01.05.2024).

2. Єдиний портал повідомлень викривачів. URL: <https://whistleblowers.nazk.gov.ua/#/> (дата звернення 01.05.2024).

3. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/> (дата звернення 01.05.2024).

4. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 01.05.2024).

5. Шостко О. Ю. Правовий захист викривачів корупційних правопорушень. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 3. С. 146–150.

Михайло МЕЛЬНИК,

аспірант Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Наталія Лікарчук,** доктор політичних наук, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

НОВА СИСТЕМА ПУБЛІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ – КОНЦЕПЦІЯ КОМПЛЕКСНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Нова система публічного менеджменту – це сукупність організаційних структур, методів та підходів, спрямованих на ефективне управління суспільними ресурсами та вирішення поточних проблем суспільства й вона виникає від потреб сучасного світу та відповідає на виклики, що постають перед державними та муніципальними органами управління. Нова система публічного менеджменту ґрунтується на концепціях прозорості, відкритості, участі громадськості, ефективності та інновацій й спрямована на забезпечення високого рівня якості послуг для громадян та оптимізацію ресурсів, що доступні управлінцям [3, с. 121], – й ця система активно використовує інформаційні технології для автоматизації процесів та покращення комунікації між державними органами та суспільством.

Нова система публічного менеджменту включає ряд аспектів, які змінюють або поліпшують спосіб управління громадськими справами, а саме:

1. Електронне урядування (e-Government), тобто використання інформаційних технологій для покращення доступності та ефективності державних послуг для громадян й підприємств.

2. Відкрите урядування (Open Government), тобто забезпечення прозорості, участі громадян та доступу до інформації з боку уряду, своєю чергою це може включати публікацію даних, проведення консультацій з громадськістю та інші ініціативи.

3. Партнерство з громадськістю (Public-Private Partnerships), – співпраця між державою та приватним сектором у реалізації проектів та наданні послуг.

4. Децентралізація, тобто передача певних повноважень та ресурсів з центрального уряду до місцевих органів влади з метою покращення місцевого управління та реагування на потреби громадян.

5. Ефективне фінансове управління, – забезпечення раціонального використання державних фінансових ресурсів та контроль за ними.

6. Інноваційні підходи до управління, тобто використання новаторських методів та інструментів для вирішення складних проблем та покращення ефективності управління.

7. Розвиток кадрів, тобто забезпечення належної підготовки та професійного розвитку державних службовців для забезпечення високої якості управління [1, с. 27].

До основних принципів нової системи публічного менеджменту також відносяться: здійснення стратегічного управління, що орієнтоване на досягнення довгострокових цілей; впровадження системи моніторингу та оцінки результативності для постійного контролю та коригування стратегій; підвищення ролі громадськості у процесі управління через забезпечення доступу до інформації та можливості взаємодії з владними структурами. Крім того, нова система публічного менеджменту сприяє створенню умов для розвитку інновацій та постійного вдосконалення управлінських практик, щоб ефективно відповідати на зростаючі потреби суспільства та змінювати світові тенденції [1, с. 28].

Концепція комплексної модернізації орієнтується на розширення та покращення різних сфер суспільства, включаючи економіку, освіту, науку, технології, інфраструктуру та інші аспекти. Основною метою цієї концепції є стимулювання розвитку країни за допомогою інтегрованого підходу, який сприяє зростанню якісного життя громадян, підвищенню їхнього рівня благополуччя та конкурентоспроможності на міжнародній арені, своєю чергою це може включати в себе запровадження новітніх технологій у виробництво, реформування освітньої системи для підготовки кваліфікованої робочої сили, а також реконструкцію і розвиток інфраструктури для забезпечення зручних умов для життя та роботи населення [2, с. 11].

Крім того, концепція комплексної модернізації передбачає активну взаємодію між державним сектором, приватними компаніями та громадськими організаціями для досягнення спільних цілей

розвитку. Важливою складовою цієї стратегії є впровадження ефективної системи управління, яка б забезпечувала координацію та моніторинг різних ініціатив з метою досягнення максимальних результатів. Такий підхід дозволяє оптимізувати використання ресурсів, збільшувати продуктивність та забезпечувати стабільний і сталій розвиток країни.

Концепція комплексної модернізації публічного менеджменту – це стратегічний підхід до реформування систем управління державними справами з метою підвищення їх ефективності, прозорості, відкритості та відповідності потребам суспільства [4, с. 19] й ця концепція передбачає впровадження комплексу заходів із модернізації організаційних структур, процесів управління, використання інформаційних технологій, а також розвитку кадрового потенціалу державних службовців. Основні принципи концепції включають:

- прозорість та відкритість, тобто забезпечення доступу громадськості до інформації про роботу державних органів, прийняття рішень та виконання публічних функцій;
- ефективність, тобто максимізація результативності діяльності державних органів шляхом оптимізації процесів та ресурсів;
- керованість, тобто забезпечення чіткого визначення цілей, завдань та результатів діяльності державних органів та їх відповідності стратегічним напрямкам розвитку країни;
- інноваційність, тобто застосування передових підходів та технологій у державному управлінні з метою постійного покращення ефективності та якості послуг для громадян;
- розвиток кадрового потенціалу, тобто забезпечення професійного розвитку та підвищення кваліфікації державних службовців, а також впровадження механізмів стимулювання їхньої роботи [4, с. 21].

На нашу думку концепція передбачає системний підхід до трансформації державного управління з метою адаптації до сучасних викликів та потреб суспільства. Її успішна реалізація може сприяти підвищенню ефективності державного управління, зростанню довіри громадян до влади та забезпеченню сталого розвитку країни.

Отже, необхідною умовою для успішного впровадження нової системи публічного менеджменту є стратегічний підхід й це передбачає не лише усунення поточних проблем, а й розробку довгострокових стратегій, спрямованих на покращення якості управління в державному секторі. Другий аспект стосується інтеграції технологій та інновацій, адже ефективна система публічного менеджменту має активно використовувати передові технологічні рішення для оптимізації процесів та поліпшення доступності та якості послуг для громадян.

Третій ключовий аспект – залучення стейкхолдерів, своєю чергою це включає в себе не лише урядові органи, а й громадські організації, бізнес-середовище та громадянське суспільство, що дозволяє забезпечити широку підтримку та легітимність нової системи. Четвертий аспект – постійний контроль та оцінка результатів, тобто це необхідно для виявлення слабких місць у системі та вчасного внесення необхідних коректив.

На завершення, важливою є гнучкість та адаптивність нової системи. Вона повинна бути готовою до змін в середовищі та потребах громадян, щоб забезпечити сталість та ефективність у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Мельник, М. І., Лікарчук, Д. С. Боротьба з тероризмом в рамках нового міжнародного менеджменту. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2023. №12. С. 20–32.
2. Likarchuk N. et. al. Impression Marketing as a Tool for Building Emotional Connections in the Public Administration Sphere. *Studies in Media and Communication*, Vol 10, No 1 (2022), P. 9-16
3. Michael H., Ramesh M., Perl A. Dictionary of Public Policy. Edward Elgar Publishing. 2022. 320 p.
4. Popęda P., Hadasik B. New Public Governance as a new wave of the public policy: theoretical approach and conceptualization of the trend. *Journal of Entrepreneurship and Public Policy*. 2023. № 13.1. С. 18-36.

Павло МИХАЙЛЮК,

студент 5-го року навчання, ОП «Урядування у публічній сфері», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Олег ЗУБЧИК**, доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ СВІДОМОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

Проблема удосконалення знань, умінь та навичок, розвиненої професійної свідомості, творчого та інноваційного підходів до здійснення державноуправлінських повноважень державними службовцями є надзвичайно актуальною в реаліях українського сьогодення. Важливість цього комплексу питань обумовлена низкою чинників.

Наразі Україна переживає складний період трансформації та модернізації системи публічного управління та адміністрування, що вимагає висококваліфікованих кадрів, здатних приймати та реалізовувати сучасні політики та реформи. У зв'язку з цим необхідно забезпечити публічних службовців актуальними знаннями та уміннями.

Розвиток інформаційних технологій та потреба їхнього застосування в публічному управлінні вимагають постійного технічного, технологічного оновлення державних структур та методів управління. Для ефективної адаптації до цих змін публічні службовці мають володіти актуальними знаннями та готові впроваджувати управлінські інноваційні технології.

Українське суспільство висуває вимоги до більшої відкритості, прозорості та публічної відповідальності державних органів. А це, у свою чергу, вимагає від публічних службовців вищого рівня професійної свідомості та навичок ефективної комунікації з громадськістю.

Удосконалення навичок публічних службовців в Україні зазнає впливу з боку певних загроз та викликів:

Фінансування та ресурси, оскільки низьке фінансування навчання та підвищення кваліфікації обмежує доступ до якісної освіти та тренінгів.

Застаріла система навчання, що пов'язано з недостатньою гнучкістю українською освітньою системи. Нові виклики для державних службовців постають ледь не щодня, тоді як їх аналіз та вирішення не завжди потрапляють до наповнення відповідних освітніх програм.

Бюрократичні перешкоди. Складні бюрократичні процедури для участі у навчанні та стажування можуть відштовхувати службовців від отримання нових навичок.

Відсутність культури вдосконалення. Недостатньо розвинена культура вдосконалення в органах влади, де навчання та підвищення кваліфікації не розглядається як пріоритет.

Нестабільність у державних органах. Процеси реорганізації в державних органах можуть призвести до освітніх втрат у процесі набуття відповідної кваліфікації.

Критично важливим аспектом у формуванні якісного та ефективного публічного управління є законодавче забезпечення процесу удосконалення системи набуття професійних знань, умінь та навичок, а також упровадження інноваційних підходів до здійснення публічноуправлінських повноважень. Для його реалізації необхідне забезпечення виконання таких вимог:

Визнання пріоритету удосконалення навичок. Перший законодавчий крок – визнання пріоритету удосконалення навичок та знань серед публічних службовців. Закони та положення мають визначати обов'язковість постійного навчання та підвищення кваліфікації.

Створення системи професійного розвитку. Законодавство повинно передбачати створення системи професійного розвитку, включаючи надійні механізми фінансування та доступу до навчальних ресурсів.

Заохочення стажувань та обміну досвідом. Закони повинні сприяти стажуванням та обміну досвідом як внутрішньо, так і міжнародно.

Підтримка професійних асоціацій і об'єднань. Сприяння розвитку та функціонуванню професійних об'єднань та асоціацій для обміну досвідом і спільної роботи повинно закріплюватися на законодавчому рівні.

Створення механізмів стимулювання інновацій. Закони мають сприяти створенню механізмів стимулювання інновацій та творчого підходу до вирішення завдань.

Використання ефективних систем оцінки та нагородження: Законодавство має сприяти створенню систем оцінки праці державних службовців та нагородження їх за досягнення.

Залучення експертної оцінки: Закони можуть передбачати можливість залучення експертів для оцінки якості державного управління.

Забезпечення відкритого доступу до інформації: Законодавство має гарантувати відкритий доступ до інформації про навчальні програми та результати навчання.

Забезпечення розвитку культури вдосконалення. Сприяння творенню культури навчання та вдосконалення, що передбачає постійне прагнення до розвитку та покращення державно-управлінських навичок в державних управлінців, повинно закріплюватися на рівні законів.

Завдяки комплексному підходу та впровадженню цих ініціатив можливо створити систему підготовки кадрів для державної служби, яка відповідає сучасним вимогам та забезпечує ефективність та відкритість в публічному управлінні. Зміни в цьому напрямку можуть сприяти розвитку країни та покращенню життя її громадян.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII : станом на 27 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 11.03.2024).

2. Про внесення змін до Порядку прийому на навчання за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» галузі знань «Публічне управління та адміністрування» : Постанова Каб. Міністрів України від 16.05.2023 р. № 492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/492-2023-п#Text> (дата звернення: 11.03.2024).

3. Про внесення зміни до переліку позашкільних навчальних закладів та заходів з позашкільної роботи з дітьми, а також закладів та заходів у галузі освіти, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій, видатки на які здійснюються з державного бюджету : Постанова Каб. Міністрів України від 24.02.2023 р. № 165. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/165-2023-п#Text> (дата звернення: 11.03.2024).

4. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 11.03.2024).

5. Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад : Постанова Каб. Міністрів України від 06.02.2019 р. № 106 : станом на 3 січ. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-п#Text> (дата звернення: 11.03.2024).

6. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII : станом на 4 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 11.03.2024).

7. Зубчик Олег, Гребеножко Євген, Камаран Камал Карім, Єсенніков Кирило, Магеррамов Алі. Концепт «конкурентоспроможність держави» як аналітичний інструмент у дослідженні ефективності державного управління. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Державне управління. URL: 2(18)/2023. С. 49-57. <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2023/18-8/14> (дата звернення: 11.03.2024).

8. Zinchenko, V., Bogdanov, V., Vorobiova, L., Zubchuk, O. AI Risks Prevention and Critical Thinking Education: Perspective of Open Science Based Sustainable Development. AIP Conference Proceedings this link is disabled, 2022, 2656, URL: <https://pubs.aip.org/aip/acp/article-abstract/2656/1/020019/2831758/AI-risks-prevention-and-critical-thinking?redirectedFrom=fulltext> (дата звернення: 11.03.2024).

Євген МОТОЛИЖЕНКО,

студент кафедри державного управління, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

*Науковий керівник: **Анатолій РАЧИНСЬКИЙ**, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Якщо дослідити зарубіжний досвід регулювання публічних закупівель, то перш за все варто зазначити, що одним з головних завдань сучасної реформи у сфері державної регуляторної політики в Україні є проведення дерегуляції найбільш ефективним способом. Через це у державі мають бути створені комфортні стабільні умови для сталого розвитку усіх форм підприємництва та інших видів господарської діяльності, формування вільної ринкової економіки тощо. Разом з тим, обрання оптимальної моделі дерегуляції має дозволити уникнути свавілля з боку бізнесу, порушення прав споживачів, недобросовісної конкуренції тощо.

Законодавство зарубіжних країн, що висвітлює процедуру організації та проведення публічних закупівель, суттєву увагу приділяється забезпеченню прозорості та відкритості інформації, попередженню зловживань з боку організаторів, замовників та учасників процедури закупівлі. Саме процедура відкритих торгів дозволяє в найбільшій мірі реалізувати на практиці наведені вище принципи та забезпечити дотримання відповідних вимог всіма учасниками процесу закупівель.

Якщо говорити про досвід США, то в цій країні законодавством визначено необхідність проведення політики, яка не допускає виникнення конфлікту інтересів та стимулювати відповідну поведінку працівників, які відповідають за державні замовлення. У зв'язку з цим, забороняється розкриття інформації про заявку на контракт, окрім випадків, які передбачені законодавством, до моменту оголошення про укладення контракту. Ця заборона стосується всіх учасників процесу організації закупівлі, а не лише працівників федеральних структур [6, с. 262]. Особливістю є те, що в США, як і у багатьох інших державах, процедура закупівлі проводиться перш за все через централізовану електронну систему, втручання в роботу якої вважається правопорушенням.

Слід зауважити, що у науковій літературі висловлювались думки про можливість впровадження в Україні наступних процедур:

а) централізованих державних закупівель щодо товарів, робіт і послуг, які необхідні для утримання, матеріально-технічного забезпечення роботи замовників за наявності їх довгострокової постійної потреби в однакових товарах, роботах і послугах, які вже мають свій сформований ринок та відомий рівень цін;

б) об'єднаних державних закупівель, які передбачають право двох або більше замовників, які планують придбати однакові товари, роботи або послуги, передати на основі угоди всі або частину власних повноважень із здійснення закупівлі одному із замовників [3, с. 4].

Знаковим в цьому аспекті є досвід певних європейських країн, таких як: Австрія, Іспанія та Португалія. В цих країнах установи центрального рівня прямо зобов'язані законом здійснювати закупівлі через централізовані закупівельні організації, в той час як для інших замовників така процедура не є обов'язковою. В Бельгії запроваджено таку обов'язковість у разі перевищення певного вартісного обсягу закупівель. Німеччина має централізовані закупівельні організації, які функціонують на рівні Міністерства внутрішніх справ. Тут всі закупівельні тендери федеральних міністерств, які вище певного порогового рівня, мають проводитися виключно через централізовані закупівельні організації [2, с. 132].

У Швейцарії процедуру закупівлі регламентує кантональне, міжкантональне і місцеве законодавство, яке передбачає рівний, недискримінаційний доступ на ринок постачальників як зі Швейцарії, так з інших країн, з ідентичним швейцарським режимом державних закупівель. Особливу увагу законодавець акцентує на сфері застосування та суб'єктах державних закупівель [4, с. 549].

В цілому, розміщення державних замовлень в ЄС контролюються на трьох рівнях законодавчого регулювання: міжнародним законодавством, законодавством Європейського Союзу і національним законодавством. Найбільш важливішими угодами у сфері державних закупівель є такі, що укладені в рамках Світової організації торгівлі. Державні закупівлі є важливим складником діяльності з

лібералізації торгівлі у світі. Так, 15 квітня 1994 р. одночасно, було підписано угоду про державні закупівлі (GPA) 22 урядами, головним чином між Сполученими Штатами Америки і країнами – членами ЄС. Нині учасниками угоди GPA є більше 160 держав [5].

У межах ЄС та СОТ було створено детальну регулятивну базу для державних закупівель, вартість яких перевищує певні порогові показники. Всі країни-члени мають імплементувати ці директиви і положення у власному національному законодавстві. У 2011 році був створений оновлений текст Угоди з урахуванням сучасних умов ринку держзакупівель, який набрав чинності у квітні 2014 р. після того, як був схвалений двома третинами країн – членів СОТ. Дана угода дозволяє відкривати національні ринки держзакупівель, сприяє формуванню світових ринків держзакупівель. Новий текст Угоди містить положення, що відображають позитивні сучасні тенденції у сфері державних закупівель, такі як боротьба з корупцією, активне придбання технологій із захисту навколишнього середовища та використання систем електронних закупівель.

Наступним міжнародним договором, укладеним в рамках компетенції ЄС, є двосторонній договори про асоціацію. У Договорі про заснування ЄС правова концепція асоціації знайшла своє закріплення у ст. 217. У ній говориться: «Союз може укласти з однією чи більше третіми країнами або міжнародними організаціями угоди про створення асоціації, які передбачають взаємні права і обов'язки, спільні дії і особливі процедури» [1].

Здійснивши аналіз функціонування системи державних (публічних) закупівель у різних країнах, можна зробити висновок, що уповноважені органи влади використовують різноманітні механізми забезпечення ефективності їх організації. Це стосується, зокрема, вимог щодо проведення конкурсних торгів, розкриття інформації їх учасниками, встановлення відповідальності посадових осіб за додержання установлених законом процедур і правил тощо.

Під час застосування зазначених механізмів враховуються різноманітні інституційні чинники реалізації цієї державної управлінської діяльності (законодавчі і правові норми діяльності державних замовників, постачальників і кінцевих одержувачів відповідних товарів, робіт, послуг, культурні та етичні цінності, процедури і правила прийняття та виконання необхідних управлінських рішень щодо формування і розміщення державних замовлень тощо).

Реалізація завдань реформи сфери публічних закупівель на сучасному етапі забезпечує введення найбільш суттєвих принципів в нормативну та інституційну структуру законодавства України в сфері державних закупівель згідно із стандартами ЄС, що, відповідно, забезпечує можливість взаємного доступу суб'єктів господарювання до ринку публічних контрактів на закупівлю товарів центральними органами ЄС та України.

Список використаних джерел

1. Treaty of Lisbon. Amendments to the Treaty On European Union and to the Treaty Establishing the European Community. *Official Journal of the European Union*. С. 306.
2. Гризоголазов Т. В., Давидов І. А. Зарубіжний досвід здійснення державних закупівель. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки*. 2016. Вип. 19. Ч. 1. С. 129-133.
3. Малолітнева В. К. Правове регулювання державних закупівель: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. К., 2015. 21 с.
4. Садовенко О. Л. Досвід правового регулювання державного замовлення в зарубіжних країнах та втілення його в законодавство України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 61. С. 545-551.
5. Угода про урядові закупівлі (СОТ) / Верховна Рада України. Офіц. видання. URL: http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/981_050
6. Фалко Ю. В. Організація державних закупівель: зарубіжний досвід та практика України. *Університетські наукові записки*. 2014. № 1 (49). С. 261-269.

Павло ОГРЕБЧУК,

студент 5-року навчання, ОП «Державна служба», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», факультет історії, політології та національної безпеки Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник: **Валерій БОРТНІКОВ**, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології та публічного управління Волинського національного університету імені Лесі Українки

ІНСТИТУЦІЙНА СТРУКТУРА ЛЕГІТИМНОСТІ ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Інституційна структура легітимності президентської влади в Україні є складною та мінливою конструкцією, що об'єднує кілька ключових аспектів. Перш за все, конституційна легітимність визначається процесом загальних виборів, під час яких громадяни обирають президента країни. Це відбувається через механізм, закріплений у Конституції України, яка виступає основним законом країни та визначає повноваження глави держави. Другим важливим аспектом є правова легітимність, яка передбачає відповідність дій президента законодавству країни. Президент повинен дотримуватися Конституції та інших законів, які регулюють його діяльність.

Політична легітимність визначається наявністю довіри виборців та підтримки політичних партій та громадських організацій. Для президента важливо мати підтримку не лише виборців, але й ключових гравців у політичному процесі країни. Інституційні механізми легітимації президентської влади включають взаємодію з парламентом, додержання рішень судів, а також співпрацю з громадськими інституціями. Ці механізми визначають ступінь легітимності та ефективності президентської влади [1, с. 98].

Наступним аспектом є міжнародна легітимність, яка визначається співпрацею з міжнародними організаціями та партнерами. Президент повинен вести зовнішню політику, яка сприяє підтримці та визнанню його легітимності на міжнародному рівні.

Додатково існують різноманітні виклики для президентської влади, такі як корупція, недостатня ефективність державних інституцій та зовнішні втручання. Для зміцнення легітимності необхідно звернути увагу на зміцнення демократичних інститутів, а також збільшення участі громадян у прийнятті рішень через механізми громадянського суспільства.

Дуже важливим аспектом є забезпечення взаємодії та співпраці між президентською владою та іншими гілками влади, такими як парламент та судова система. Парламент відіграє ключову роль у законодавчому процесі, і взаємодія з ним допомагає забезпечити представництво та реалізацію волі громадян через прийняття законів. Крім того, незалежна судова система забезпечує контроль за дотриманням законності та прав громадян, що є ключовим фактором для забезпечення легітимності влади [2, с. 101].

Для досягнення більшої легітимності важливо також забезпечити широкий доступ до інформації про діяльність президента та його адміністрації. Прозорість та відкритість в його діяльності влади сприяють підвищенню довіри громадян до президента та його рішень.

Наступним етапом для зміцнення легітимності президентської влади в Україні є підвищення рівня взаємодії з громадськістю. Громадські організації та активісти можуть відігравати важливу роль у контролі за діяльністю влади, публічному обговоренні ключових питань та привертанні уваги до соціальних проблем. Президентська влада повинна бути відкритою до діалогу з громадськістю, слухати їхні погляди та пропозиції, а також активно сприяти розвитку громадянського суспільства.

Крім того, для підвищення легітимності важливо розширювати міжнародні зв'язки та співпрацю. Залучення до міжнародних проектів, спільне вирішення глобальних проблем, а також підтримка з боку міжнародних організацій сприяють підвищенню авторитету та легітимності президентської влади на міжнародному рівні. Крім того, це сприяє впровадженню кращих міжнародних стандартів та практик у внутрішній політиці країни.

Одним з важливих аспектів, який варто розглянути, є забезпечення дієвої системи розподілу влади та контролю за владними структурами. Принципи розділу влади між виконавчою, законодавчою та судовою гілками держави мають бути чітко визначеними та ефективно діючими. Це допомагає запобігти зловживанням влади та забезпечити баланс і контроль між різними гілками влади.

Крім того, важливим аспектом є підтримка демократії, яка забезпечує реальну можливість для громадян брати участь у політичному процесі. Це включає в себе вільні та справедливі вибори, свободу слова та зборів, а також гарантії прав людини та громадянина.

Необхідно також звернути увагу на роль мас-медіа та громадських організацій у формуванні громадської думки та контролі за владними структурами. Вони виступають важливими чинниками в процесі розкриття інформації, аналізу діяльності влади та мобілізації громадян для участі у політичному житті країни.

Одним із найважливіших аспектів забезпечення легітимності президентської влади є здатність до ефективного вирішення соціальних проблем та відповідь на потреби громадян. Президентська влада повинна мати стратегічний план розвитку країни, який враховує економічні, соціальні та екологічні аспекти. Цей план має бути підтриманий конкретними програмами та проектами, спрямованими на покращення життя громадян та забезпечення сталого розвитку [3, с. 142].

Значна увага також має бути приділена підтримці прав людини. Президентська влада повинна дотримуватися принципів правової держави, захищати права та свободи громадян, а також сприяти розвитку громадських організацій та ініціатив.

Необхідно також звернути увагу на підтримку регіонального розвитку та забезпечення рівного доступу до ресурсів та можливостей для всіх регіонів країни. Це допомагає зменшити соціальні розбіжності та сприяє зміцненню єдності та стабільності країни.

Крім того, важливо забезпечити ефективну комунікацію між владними структурами та громадськістю. Чітке та зрозуміле інформування про внутрішню та зовнішню політику країни, а також про прийняті рішення сприяє підвищенню довіри та легітимності президентської влади.

Невід'ємною частиною забезпечення легітимності влади є також здатність до відповіді на кризові ситуації та непередбачені виклики. Це включає в себе вчасну та ефективну реакцію на економічні, політичні та соціальні кризи, а також здатність до лідерства у складних ситуаціях для забезпечення безпеки та стабільності країни.

Іншим важливим аспектом для забезпечення легітимності президентської влади є здатність до ефективної реалізації реформ та стратегічних перетворень. Президент повинен мати чіткий план дій щодо покращення економічного стану країни, розвитку інфраструктури, соціального захисту населення та інших сфер. Ефективна реалізація цих стратегій сприятиме збільшенню підтримки громадян та підвищенню рівня довіри до президента та його адміністрації.

Також важливим елементом є забезпечення сталого економічного зростання та приваблення інвестицій в Україну. Президент повинен активно сприяти розвитку підприємництва, створенню сприятливого інвестиційного клімату та реалізації стратегій з привертання зарубіжних інвесторів. Це допоможе стимулювати економічний ріст та підвищити рівень життя населення, що в свою чергу сприятиме підвищенню легітимності.

Окремою складовою легітимності є підтримка та розвиток культурних та освітніх ініціатив. Президент повинен підтримувати та сприяти розвитку культурної та освітньої сфери, забезпечуючи доступ до якісної освіти та культурних подій для всіх шарів населення. Це сприятиме зміцненню духовної та інтелектуальної культури суспільства, що в свою чергу позитивно впливатиме на стабільність [4, с. 78].

Також важливою складовою легітимності є підтримка внутрішніх політичних сил та партнерів. Президент повинен мати здатність до побудови конструктивних відносин з іншими політичними силами, розуміти їхні погляди та інтереси, а також шукати компромісні рішення. Сприяння політичній стабільності та єдності в суспільстві є ключовим для зміцнення легітимності президентської влади.

Неодмінно потрібно зазначити, що успішна реалізація політики європейської інтеграції також впливає на легітимність президентської влади. Процеси реформ та впровадження європейських стандартів у різних сферах життя країни сприяють підвищенню підтримки громадян та міжнародного сприйняття президента та його уряду.

Одним з найважливіших аспектів забезпечення легітимності президентської влади є здатність до побудови національного єднання та міжетнічної гармонії. Президент повинен діяти як символ об'єднання всіх громадян незалежно від їхньої етнічної, релігійної чи культурної приналежності. Важливою є підтримка різноманітності та визнання прав та інтересів різних етнічних та культурних груп в межах демократичного суспільства.

Отже, забезпечення легітимності президентської влади в Україні вимагає поєднання різноманітних заходів, таких як зміцнення демократичних інститутів, прозорість та відкритість у роботі влади, захист прав та свобод громадян, а також успішна інтеграція в європейський простір. Тільки через це можна забезпечити стабільність та розвиток країни на шляху до Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Авер'янов В. Б. Вибрані наукові праці Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2011. 350 с.
2. Агафонов С. Історичний розвиток інституту глави держави в Україні. Право України. 2001. № 7. С. 102-104.
3. Афонін Е., Мартинов А. Українське диво: від депресії до соціального оптимізму. Київ : Києво-Могилянська академія, 2019. 296 с.
4. Батанов О.В. Інавгурація Президента як інститут конституційного права: аксіологічні та онтологічні засади. Часопис Київського університету права. 2011. № 4. С. 114-119.

Петро ОПАНАЩУК,

кандидат історичних наук, доцент кафедри права та публічного управління Житомирського державного університету імені Івана Франка

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЯК ЧИННИК РЕАЛІЗАЦІЇ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Процес європейської інтеграції України передбачає реформування багатьох сфер суспільного життя. Однією з найбільш чутливих у цьому контексті є реалізація гуманітарної політики, важливою складовою якої є мовна політика держави. Об'єктами державної мовної політики є українська мова; групи мов, виділені за різними ознаками; групи носіїв мови (існуючих та потенційних); мовні відносини [4, с. 166].

Державна мовна політика є виразом загальнополітичної орієнтації влади, про що свідчить уся попередня історія України. Однак для багатонаціональних держав, таких як Україна, реалізація мовної політики досить часто призводить до протестних настроїв внаслідок використання цієї теми політиками у власних інтересах. За певних обставин це може призвести до штучного поглиблення мовних конфліктів й, врешті-решт, стати передумовою до проявів сепаратизму на мовному ґрунті [3, с. 53]. Саме тому мовна політика як елемент єдності гуманітарного простору в сучасних умовах набуває особливої актуальності.

Професор-славист Фрайбурзького університету (Німеччина) Ю.Бестерс-Дільгер зазначає, що до 2009 року на реалізацію мовної політики в Україні впливало дві тенденції. З одного боку спостерігалось прагнення вітчизняного політичного керівництва забезпечити баланс між підтримкою розвитку державної мови та захистом мовних прав національних меншин. З іншого боку – давалася взнаки тенденція ускладнення творення української нації на основі української мови у зв'язку з євроінтеграційними процесами [1, с. 88-89]. Мова йде про те, що прагнення України до членства в Європейському Союзі зумовило необхідність імплементації у вітчизняне законодавство стандартів Ради Європи щодо реалізації мовної політики. Зокрема, важливою складовою цього процесу стала ратифікація у 2003 р. Європейської хартії регіональних мов та мов нацменшин.

Усі держави-учасниці Хартії беруть на себе зобов'язання захищати та пропагувати традиційні мови меншин країни в усіх сферах суспільного життя: в освіті, правосудді, в адміністративних органах влади та державній службі, засобах масової інформації, у культурних заходах та об'єктах, економічному і соціальному житті та транскордонних обмінах. Реалізація цих зобов'язань потребує розробки та впровадження відповідної нормативно-правової бази, яка чітко визначає використання мов меншин у різних сферах суспільного життя [2, с. 2].

Відповідно до цього документу, Україна взяла на себе зобов'язання вживати заходів з підтримки 13 мов меншин, серед яких і російська. Однак в українських реаліях Хартія перетворилась на інструмент протидії опозиційними проросійськими силами прагненню української влади згуртувати суспільство навколо підтримки державної мови. Набуття чинності Хартією у 2006 році позначилось вимогами низки районних, міських та обласних рад Сходу та Півдня України визнати російську мову регіональною. Таким чином, Європейська хартія регіональних мов або мов меншин в руках проросійськи налаштованих політиків стала елементом гібридного впливу на український гуманітарний простір з метою досягнення цілей внутрішньої дестабілізації й фрагментації українського суспільства за мовною та національною ознакою.

На думку Ю.Макарець, ратифікація Україною даної Хартії зумовила суттєве розбалансування мовної ситуації в Україні. Причиною цього слала можливість неоднозначного тлумачення деяких положень цього документа. Зокрема, ратифікація Хартії створила передумови для віднесення російської мови до мов, котрі потребують захисту й підтримки з боку держави. А це, своєю чергою, було використано популістськими проросійськими політиками для обґрунтування надання російській мові статусу регіональної офіційної мови на значній частині території України [3, с. 55].

У лютому 2010 року указом Президента України В.Ющенка було схвалено Концепцію державної мовної політики, яка є чинною й донині. У Концепції констатується факт наявності політичних спекуляцій навколо питання використання української мови, що безпосередньо впливає на появу загроз національній безпеці країни, а також ставить під загрозу її суверенітет. Розширення сфери застосування української мови, а також стимулювання процесу формування й захисту національного мовно-культурного та мовно-інформаційного простору визначаються Концепцією як шляхи усунення таких загроз.

Події російсько-української війни стали визначальними в процесі мовної самоідентифікації українців. Зокрема, змінилося як ставлення самого суспільства до мовного питання, так і рівень консолідації українських політичних та культурних еліт у поглядах на необхідність вжиття більш дієвих протекціоністських заходів, спрямованих на захист української мови.

2017 року набрав чинності новий Закон України «Про освіту». Ним було закладено нові підходи до використання державної та інших мов в організації освітнього процесу в закладах освіти. Стаття 7 цього Закону має на меті забезпечити належне оволодіння державною мовою усіма здобувачами освіти незалежно від їхньої національної приналежності. При цьому положеннями Закону передбачено перехідний період імплементації даної статті для осіб, які належать до корінних народів і національних меншин. Це має на меті забезпечити поступове впровадження вивчення предметів українською мовою поряд із мовами національних меншин задля кращої підготовки учнів до навчання державною мовою в закладах середньої освіти.

Незважаючи на схвальний відгук Венеціанської комісії, текст Закону «Про освіту» наразився на гостру реакцію з боку Угорщини, Румунії й Молдови, котрі заявили, що його положення порушують права їхніх національних меншин на території України. Зокрема, очільниками Угорщини це було використано як привід для заяв про плани блокувати процес європейської інтеграції України до врегулювання даного питання.

2019 р. був прийнятий і підписаний Президентом України П.Порошенком Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Прийняття цього Закону давно перебувало в статусі пріоритетів державної гуманітарної політики. Він не лише визначає статус державної мови, але й регулює її використання у різних сферах суспільного життя. Важливим досягненням цього Закону стало практичне унормування статусу, стандартів, вимог до вживання й розвитку української мови.

Також протягом 2016-2018 рр. Верховною Радою України було прийнято низку законів, спрямованих на зміцнення статусу української мови у сфері засобів масової інформації та освіти. Зокрема, у 2016 р. було прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про телебачення і радіомовлення» (щодо частини пісень державною мовою в музичних радіопрограмах і радіопередачах)». У 2017 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких Законів України щодо мови аудіовізуальних (електронних) засобів масової інформації». Цими законами було впроваджено квоти на частку україномовного продукту на радіо та телебаченні, внаслідок чого суттєво зріс відсоток її використання в ефірі вітчизняних теле- та радіопрограм.

Важливо, що протекціоністські заходи України щодо забезпечення функціонування української мови не викликали засудження з боку Ради Європи. Комітет експертів Європейської хартії регіональних мов або мов меншин у червні 2023 р. оприлюднив заяву, в якій звернув увагу на неприпустимість застосування російською федерацією в якості приводу для агресії факту присутності російської мови в Україні як однієї з мов меншин [2, с. 2]. Комітет експертів також позитивно оцінив зусилля української влади щодо імплементації Європейської хартії регіональних мов або мов меншин. Така заява Ради Європи напередодні прийняття рішення щодо членства України в ЄС стала черговим аргументом незворотності європейської перспективи України.

Таким чином, важливою складовою формування цілісного гуманітарного простору України в умовах європейської інтеграції є створення сприятливого загальнонаціонального культурно-комунікаційного середовища. З цією метою держава приділяє суттєву увагу підтримці не лише української мови, але й створює умови для вільного функціонування мов та культур національних меншин з урахуванням досвіду та практик країн Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Бестерс-Дільгер Ю. Українська мовна політика з 1991 по 2009 рік: погляд ззовні. Мова і суспільство: збірник наукових праць. Львів: ВЦ Львівського національного університету імені Івана Франка. 2010. Вип. 1. С. 88-94.
2. Заява Комітету експертів про правову базу імплементації Європейської хартії регіональних мов або мов меншин. URL: [https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/reports-and-recommendations#%7B%2228993157%22:\[23\]%7D](https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/reports-and-recommendations#%7B%2228993157%22:[23]%7D) (дата звернення: 04.04.2024).
3. Макарець Ю. Державна мовна політика незалежної України. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019. №40. Т. 1. С. 53-58.
4. Сергієнко Л.В. Гуманітарна політика України: ідентифікація складових, об'єктів, суб'єктів та пріоритетів. Вісник ЖДТУ. 2019. №2 (88). С. 162-173.

Мар'яна ОРЛІВ,

доктор наук з державного управління, доцент завідувач кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЗВИТОК КОМПЕТЕНТІСНОЇ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

З 2018 року система професійного навчання державних службовців в Україні зазнала значних змін. Визнаючи досягнуті результати, Програма SIGMA у своєму моніторинговому звіті звернула увагу на проблеми, які необхідно вирішити. Зокрема, низькі оцінки виставлено за такими субіндикаторами:

- професіоналізм при проведенні оцінювання службової діяльності державних службовців – 2/4;
- зв'язок між оцінюванням і заходами, спрямованими на підвищення професійних досягнень – 0/4;
- витрати на навчання пропорційно річному фонду заробітної плати – 0/4;
- участь державних службовців у навчанні – 1/5 [2, с. 108-109].

Вирішення цих проблем має здійснюватись на основі сучасної компетентісної моделі державної служби у контексті її адаптації до стандартів ЄС. Адже орієнтовний перелік професійних компетентностей державних службовців [4], по-перше є недостатньо структурованим, по-друге, не забезпечує оцінювання поведінкових компетентностей. Наприклад, вміння ефективно комунікувати та публічних виступів так само, як і співпраця та налагодження партнерської взаємодії є компонентами компетентності «комунікація та взаємодія». Водночас, ведення ділових переговорів та вміння обґрунтовувати власну позицію віднесено до іншої компетентності – лідерство. На нашу думку, ні першу, ні другу компетентності не розкрито (до лідерства, крім вище зазначеного, віднесено тільки досягнення кінцевих результатів). Проте, за оцінками консалтингової компанії Deloitte саме ціннісне лідерство є головним трендом розвитку людських ресурсів в Україні і світі [3], а за оцінками Організації економічного співробітництва і розвитку, внутрішні і зовнішні комунікації та взаємодія зі стейкхолдерами в умовах розвитку «data driven public sector» є важливими компетентностями сучасного державного службовця [7].

Результати досліджень організаційної культури в органах влади, проведеного Національним агентством України з питань державної служби, свідчать, що службовцям найлегше комунікувати з колегами з їхнього та інших структурних підрозділів (так стверджує 85,6% та 71,9% респондентів відповідно), безпосереднім керівником (75,5%), однак, з представниками громадськості скоріше легко або дуже легко комунікують лише 29,1% респондентів, з представниками бізнесу – 29,9%, зовнішніми експертами – 25,7%. При цьому, більшість опитаних державних службовців вважають себе радше відданими державі, аніж суспільству, та скоріше новаторами, ніж консерваторами [1, с. 26, 13-14]. Однак, передовий європейський досвід свідчить, що впровадження якісних змін та інновацій на державній службі має ґрунтуватись саме на людиноцентричному підході.

У цьому контексті заслуговує уваги компетентісна модель для впровадження змін та інновацій у публічному секторі, запропонована ще у 2019 році британським інноваційним агентством NESTA. Вона є достатньо структурованою та містить три групи основних навичок (запровадження змін, робота в команді, здатність швидко навчатись), кожна з яких поділяється ще на 4-5 компонентів, а також такі основні ставлення, як: емпатія, допитливість, спритність, орієнтація на дію та на результат, рефлексивність, сміливість, творчість та стійкість [6].

Результати досліджень з оцінювання навичок та здатностей державних службовців в Ірландії, опубліковані Організацією економічного співробітництва та розвитку в 2023 році, свідчать, що навіть тим службовцям, які займаються розробленням політик, найбільше бракує здатності застосовувати відносно нові методи, такі як «поведінкові інсайти» (behavioural insights) та людино-центричний дизайн [7, с. 74]. Тому ірландська компетентісна модель, структурована для 6-ти рівнів посад, містить такі основні компетентності для найнижчого (clerical officer) та найвищого (principal officer) рівнів:

- спеціальні знання, експертність та саморозвиток – для всіх рівнів;
- просування та відданість цінностям публічної служби – для всі рівнів;
- командна робота – лідерство та стратегічний напрям;
- управління інформацією або її обробка – судження та прийняття рішень;

- досягнення результатів – управління та досягнення результатів;
- надання послуг та комунікаційні навички – розвиток відносин та комунікація [5].

У розробленні компетентнісних моделей ірландці використали британський досвід, де ще в 2012 році впроваджено 6-ти рівневу рамку на основі поведінкового підходу. Для кожної компетентності було визначено приклади ефективної та неефективної поведінки, що дозволило використовувати модель як інструмент оцінювання державних службовців. У 2019 році компетентнісну модель було замінено на «The Success Profile Framework» з п'яти елементів: технічні навички, сильні сторони, досвід, здатність та поведінка. Кожен з цих елементів підлягає деталізації залежно від категорії посади та функціоналу. Зокрема, поведінка – це: «широке бачення»; зміни та покращення; прийняття ефективних рішень; лідерство; комунікація і вплив; спільна робота (співпраця); саморозвиток та розвиток інших; управління якістю надання послуг; вчасне виконання [9].

У контексті нашого дослідження привертають увагу результат реалізації програми Єврокомісії ISA (Interoperability Solutions for Public Administrations, Businesses and Citizens) [8] – уточнена європейська рамка компетентностей інтероперабельності у публічному секторі, яка містить 4 цінності, 9 ставлень, 6 елементів знань, 6 твердих і 17 м'яких навичок.

Отже, розглянуті сучасні європейські компетентнісні моделі державної служби містять цінності, ставлення, знання, вміння, навички, є поведінковими, а тому можуть використовуватись для оцінювання державних службовців. Вони ґрунтуються на людиноцентризмі, акцентують важливість комунікацій і взаємодії з усіма стейкхолдерами, розвиток «data driven» організаційних структур та корпоративної культури для досягнення високих результатів.

Список використаних джерел

1. Аналітичний звіт щодо дослідження організаційної культури «Публічна служба в Україні: Ваша точка зору» / НАДС, 2023. 94 с. URL: <https://nads.gov.ua/storage/app/sites/5/DIYALNIST/UPRAVLINJA%20PERSONALOM/Analitika%20ta%20doslidgenja/analitichniizvitorganizatsiinakultura2023.pdf>
2. Державне управління в Україні. Оцінювання на відповідність принципам державного управління / SIGMA, 2023. 219 с.
3. Епоха навичок, інновацій та сильних лідерів: Компанія Делойт назвала HR-тренди 2023 / Делойт Туш Томацу Лімітед. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/press-release/2023/human-capital-trends-event.html>
4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання, перегляду та моніторингу виконання індивідуальної програми підвищення рівня професійної компетентності державного службовця (індивідуальної програми професійного розвитку): Наказ НАДС від 26.10.2020 року № 201-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0201859-20#n6>
5. Irish civil service competency models / Public Appointments Service, 2017. URL: https://www.publicjobs.ie/documents/PAS_CS_Compentency_Models_2017.pdf
6. Skills, attitudes and behaviours that fuel public innovation: A guide to getting the most from Nesta's Competency Framework for Experimenting and Public Problem Solving / Nesta, 2019. URL: https://states-of-change.org/assets/downloads/Nesta_CompentencyFramework_Guide_July2019.pdf
7. Strengthening policy development in the public sector in Ireland / OECD, 2023. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/governance/strengthening-policy-development-in-the-public-sector-in-ireland_fd5bfc0b-en
8. Study on the development of a European framework for interoperability skills and competences in the public sector / European Commission, 2021. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4e07a84f-abbf-11eb-927e-01aa75ed71a1>
9. Success profiles: Civil service behaviours / UK Government. 2018. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/717275/CS_Behaviours_2018.pdf

Вікторія ПЕЧЕРИЦЯ,

студентка 4-го року навчання, ОП «Урядування у публічній сфері», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Андрій РУДИК**, доктор філософії в галузі соціальних та поведінкових наук, асистент кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РЕГІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В УКРАЇНІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР

Концепт ідентичності входить у науковий дискурс саме в ХХ столітті, а вже у ХХІ столітті займає місце міждисциплінарного поняття. Зростання рівня зацікавленості цією сферою досліджень обумовлюється розвитком націєтворчих процесів серед європейських народів наприкінці ХVІІІ – початку ХХ століття. Як виявилось, ідентичність займала засадничі позиції серед змін, що призвели до формування майбутніх націй.

Сучасна епоха, або за визначенням британського соціолога З. Баумана епоха «Модерніті», на відміну від попередніх етапів розвитку людства «замінює визначеність соціального положення примусовим та обов'язковим самовизначенням».

Процес самовизначення постає необхідною умовою існування у світі. Відповідаючи їй індивід вибудовує складну свідомісну сітку координат за допомогою визначення спільностей, а, отже, і відмінностей з «іншим». Шукаючи своїх та віддаючи їм перевагу, індивід одночасно дистанціюється від «чужих» (непізнаних, нейтральних). Таким інструментом координації у соціумі постає конструкт «ідентичності» в результаті ототожнення або протиставлення себе з іншим заради задоволення власних потреб. Поряд з ідентичностями індивідуальними існують ідентичності колективні, які спрямовані на захист, підтримку, забезпечення збереження перших.

Питання ідентичності особливо набуває значення тоді, коли невизначеність майбутнього надзвичайно, не так як раніше, прогресує у своєму зростанні, тобто в часи потрясінь, змін. У такі історичні періоди колективні ідентичності дозволяють мобілізувати суспільство, скеровувати його в конкретному напрямку, визначити спільні інтереси та шляхи їхнього забезпечення.

Однією із найзначніших колективних ідентичностей, що володіє мобілізаційною силою, сьогодні є національна ідентичність. Процеси творення колективних ідентичностей, вплетені в історичний контекст розвитку народів. Сьогодні ми маємо справу з викликами, породженими не новітньою історією, але, насправді, боротьбою з духом минувшини.

У ході становлення національної ідентичності основоположну роль зіграла регіональна ідентичність, яка і продовжує своїм існуванням підтримувати першу в належному стані. Щодо цього британський дослідник феноменів нації та націоналізму Е. Сміт наголошує на важливості місця, яке займали ідентичності в домодерні епохи, втілюючи собою тяглість. Зустрічаючись у локальних та регіональних спільнот, наприклад серед селян та ремісників, такі ідентичності часто формували основу народнокультурних націоналізмів, котрі спирались на мобілізацію мас.

В ХІХ ст. породжену епохою романтизму гердерівську концепцію «народного духу» підхопили національно-визвольні рухи європейських народів на хвилі протистояння агресії Наполеона. Це стало причиною появи зацікавленості селянською культурою, звичаями та фольклором у всій Європі. Дані процеси не обійшли й Україну, віднайшовши свої перші вияви в роботах «харківських романтиків». Український есеїст та журналіст Б. Ольхівський, описуючи перебіг націєтворчих тенденцій на українських землях, визначав «висунення на перший план «мужицького» етнографізму замість панського політичного історизму, демократичного народництва замість аристократичного державництва під знаком «прав і привілеїв»» єдиним на той час шляхом, до «всього того, що творило нові підстави майбутнього відродження державної ідеї». Українська національна ідентичність протягом історії свого існування зберігала себе в тих початках, яким і завдячує своєму виникненню – регіональній ідентичності.

Регіональна ідентичність постає невід'ємною складовою індивідуальної ідентичності, коли цінність місця формується через призму емоційно-чуттєвого сприйняття світу людиною. За допомогою інструментів культури (символізму, знакової системи), відчуття спільності з місцем поміщається у

ширший просторовий конструкт держави – емоційний зв'язок із «малою Батьківщиною» створює підвалини для формування чуттєвого відношення до «Батьківщини» – цілої країни.

З огляду на історичний розвиток колективних ідентичностей та їх взаємозв'язок, визначення важливості місця, яке займають регіональні ідентичності в контексті національних ідентичностей, європейська політика є показовим прикладом із запровадження інструментів збереження й підтримки таких ідентичностей.

Так, Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи 26 жовтня 2022 року представив звіт «Регіональна ідентичність: сприяння діалогу та різноманітності в єдності». Метою звіту було розглянути засоби та інструменти спрямовані на забезпечення позитивного підходу до питань регіональної ідентичності.

У документі увага приділяється субнаціональним регіональним ідентичностям.

Конгрес наголошує на існуванні різноманітності ідентичностей як джерела індивідуального та колективного добробуту. Так, регіональна ідентичність є безцінним надбанням для країни за умови сприйняття її національною державою. Колектив з власною регіональною ідентичністю повинен розглядатися як складова частина національної держави, що сприяє та збагачує загальну національну ідентичність. Тому національна ідентичність має включати регіональну, а не виключати її.

Регіональна ідентичність має розглядатися з урахуванням того, що регіони рідко є однорідними, але часто домом для різних колективів, включаючи національні меншини та людей, які ідентифікують себе лише за національною ознакою.

Регіональна ідентичність, як і будь-яка інша, може бути джерелом індивідуальної ідентифікації, дарувати відчуття причетності та безпеки, слугувати опорою довіри та солідарності. Важливо, аби різні ідентичності сприяли взаємному збагаченню, а не були розглянуті як взаємовиключні. Розглядаючи питання претензій, що висувуються явищу регіональної ідентичності, Конгрес зауважує, що регіональні претензії апriorі не слід сприймати як загрози, а скоріше як проблеми, котрі необхідно вирішити, та які дають можливість зміцнити стан згуртованості.

Тенденції до регіоналізації часто розглядають в негативному ключі, вбачаючи в тому дезінтеграційні прояви сепаратизму. Але це завжди явний сигнал про наявність потреби у зверненні уваги на існуючі проблеми або їх появу та шляхи вирішення. Це не про зникнення спільностей, але про гарантії безпеки для «місця», «малої Батьківщини» в лоні країни. Про попередження зростаючої невизначеності. Тому необхідним стає нагадування і сприяння відчуттю вкоріненості та включеності в історичний контекст, докази попередніх випадків збереження того регіону, тієї спільноти, яка за цим і звертається до національної держави.

Так, звіт зосереджується на інституційних рамках для діалогу (механізми консультацій, співробітництва), територіальних змінах (надання певного ступеня регіональної автономії, переговори про розширене самоврядування, дозвіл і заохочення прикордонного співробітництва, надання фінансової та інфраструктурної підтримки) і механізмах сприяння єдності в різноманітті загалом, зокрема в контексті мовних прав.

Таке гарантування збереження регіональної ідентичності за допомогою політичних інституцій наскрізь пронизане цінностями, які репрезентує Європейський Союз.

Упереджене ставлення до регіональної ідентичності в Україні обумовлюється невизначеним до кінця становищем національної ідентичності. Через це часто відкидаються позитивні функції регіональної ідентичності. Також продовжує своє існування ідеологічний конструкт «радянська ідентичність». Так, як процес ідентифікації відкритий у часі та не має остаточної форми завершеності, у певного виду колективної ідентичності може виникати надбудова або, навпаки, залишатися рудиментарне відгалуження попередньої ідентичності при набутті нової. Для певних вікових категорій українців характерне існування радянської ідентичності через яку у процесі свого напіврозпаду просвічується регіональна «субідентичність» (Г.Прошаньски). Відповідно, і цінності, що їх представляють такі категорії населення, дещо різняться від базових цінностей Європейського Союзу. Набуття певної ідентичності, поряд з отриманням свободи, вимагає обов'язкового прийняття відповідальності. Свобода і відповідальність – взаємообумовлені поняття. Існування першого припускає існування другого, як і навпаки. День соборності України, який ми святкуємо 22 січня, має сприйматися не просто як слово, як набір знаків, а переживатися як необхідна цінність – умова існування колективу. Готовність нести відповідальність один за одного, єднати індивідуальне з народним, результатом чого і стає взаємне духовне збагачення та розвиток. Тоді і єдність набувається

в різноманітності, що і лежить у самій назві звіту Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи «Регіональна ідентичність: сприяння діалогу та різноманітності в єдності». Тоді і регіональна ідентичність сприймається як інструмент збагачення, а не нівелюється в намаганнях забезпечити розвиток національної держави.

Список використаних джерел

1. Арістотель. Політика Поетика. – К.: Фоліо, Бібліотека світової літератури, 512 с.
2. Бауман З. Рідка сучасність. – К.: Видавництво «Крок», 2006. – 224 с.
3. Еріксон Є. Х. Ідентичність: юність та криза. – К.: Видавництво «Свічадо», 2010. – 320 с.
4. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. У 2 т. Том І. – К.: Основи, 1994. – 554 с.
5. Нагорна Л.П. ІДЕНТИЧНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНА [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й/Редкол.: В. О. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К.: В-во «Наукова думка», 2005. – 672 с.: іл.. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Identychnist_nacionalna
6. Карамзіна М. Ідентичності у сучасному науковому дискурсі // Науковий вісник Інституту політичних та етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. – 2016. – № 3(65). – С. 114-125.
7. Рассел Б. Історія західної філософії. – К., 1995. – С. 144-192.
8. Ростецька С. І. Регіональна ідентичність і держава: політика неприйняття та пошук компромісів у політичному просторі сучасної Європи: монографія / С. І. Ростецька. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 313 с.
9. Сміт Є. Д. Національна ідентичність. – К.: Основи, 1994. – 224 с.
10. 43rd SESSION Report CPR(2022)43-02final 26 October 2022 Regional identities: promoting dialogue and diversity in unity / Governance Committee / Rapporteur:1 Karl-Heinz LAMBERTZ, Belgium (R, SOC/G/PD)

Катерина ПОГРЕБНЯК,

студентка 5-го року навчання, ОП «Урядування у публічній сфері», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Євген ГРЕБОНОЖКО**, доктор філософії в галузі публічного управління та адміністрування, асистент кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЛЬ ЛІДЕРСТВА В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ЄС

У сучасному світі роль лідерів у державних органах влади набуває критичного значення для забезпечення ефективного функціонування суспільства та досягнення стратегічних цілей країни. Керівництво в державних структурах виконує ключову роль у прийнятті стратегічних рішень, формуванні політичних стратегій та реформ, а також у розвитку міжнародних зв'язків та внутрішньої політики. Їх вплив простягається на культурні аспекти організації, мотивацію та натхнення персоналу, що сприяє формуванню стійких, сильних та результативних урядових структур.

На сучасному етапі розвитку державної служби ключовими для успішного функціонування стають специфічні навички. Ці навички включають:

- Здатність керівників до досягнення результатів;
- Аналітичне мислення;
- Відданість принципам державної служби;
- Ефективне управління персоналом;
- Навички взаємодії та комунікації [1].

Ці навички є важливим фундаментом для успішної роботи в адміністративному середовищі сьогодення та визначають ефективність роботи державних органів на місцевому рівні.

Війна в Україні вплинула на всі аспекти життя, включаючи управління людськими ресурсами у державних органах. Основні виклики, що виникають під час війни у цій сфері, включають:

- Відтік кваліфікованих кадрів з державних органів через військові дії та гуманітарну кризу, що призводить до дефіциту персоналу та ускладнює виконання функцій.
- Необхідність перерозподілу ресурсів та кадрових резервів для відповіді на нові виклики, що може призвести до змін в пріоритетах, скорочення програм та реорганізації штату.
- Необхідність забезпечення надійності та гнучкості у наданні послуг населенню.
- Підвищення пріоритету безпеки співробітників державних органів, включаючи евакуацію, захист та навчання діям у надзвичайних ситуаціях.

Удосконалення управління людськими ресурсами у державних органах в умовах війни є критично важливим завданням. Це передбачає вдосконалення систем кадрового забезпечення, психологічну підтримку персоналу, розробку та впровадження стратегій адаптації, а також створення умов для професійного розвитку та підвищення кваліфікації працівників.

Відповідно до положень статті 5 Закону України «Про місцеве самоврядування» [2], структура місцевого самоврядування включає різноманітні елементи: територіальну громаду; органи управління на різних рівнях – сільську, селищну, міську раду та відповідних голів; виконавчі комітети цих рад; районні та обласні представницькі органи; а також механізми самоорганізації населення. Незважаючи на те, що законодавство передбачає навчання та підвищення кваліфікації керівних кадрів місцевого самоврядування, варто визнати, що наявність кваліфікованих лідерів у сучасній системі місцевого самоврядування України є надзвичайно важливою. Вони грають ключову роль у проведенні реформ на місцевому рівні та використовують різні стратегії лідерства залежно від конкретних обставин – як індивідуальне, так і колективне.

Міжнародна організація, яка має назву Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), об'єднує 37 країн світу, більшість з яких характеризуються високим рівнем доходу громадян і високим індексом людського розвитку, і вважаються розвиненими країнами, розробила рекомендації щодо лідерства та кваліфікацій державної служби (OECD Recommendation on Public Service Leadership and Capability). Вище зазначені рекомендації визначають, як країни можуть забезпечити, щоб їхні державні служби були відповідні сучасним викликам у політиці та могли вести державний сектор у майбутнє.

За словами ОЕСР, робота державних службовців відіграє вирішальну роль у досягненні найважливіших успіхів у сучасному суспільстві. Вони сприяють новаторству та економічному зростанню, забезпечують доступ та якість ключових громадських послуг і забезпечують захист громадян від широкого спектру загроз. Проте, робоче середовище в державному секторі швидко змінюється, і здібності державних службовців та їх керівників постійно потребують адаптації. Для того, щоб не відставати від модернізації, уряди шукають нові методи розвитку та управління кваліфікованими, відданими та надійними працівниками державної служби [3].

Рекомендації включають 14 принципів для державної служби, яка відповідає потребам, розподілені на три основні стовпи, один з яких – саме культура та лідерство, які базуються на цінностях:

1. Визначте цінності державної служби та просувайте прийняття рішень на основі цінностей.
2. Розвивайте лідерські здібності у державній службі.
3. Забезпечте інклюзивну та безпечну державну службу, яка відображає різноманіття суспільства, яке вона представляє.
4. Розвивайте прогресивну та інноваційну державну службу, яка приймає довгострокову перспективу у проектуванні та впровадженні політики та послуг [3].

Особливості керівників сучасних урядових структур, виявлені в рамках дослідження ОЕСР, вже відображені у Стратегії реформування державного управління. Наприклад, передбачається підвищення професійного рівня та розвиток лідерських якостей через навчальні програми, створення сучасної системи управління персоналом із відповідними методами добору, стимулювання та розвитку державних службовців, які володіють необхідними вміннями і знаннями для успішної роботи в урядових установах [4].

Отже, одним із основних шляхів модернізації управління в Україні є створення високопрофесійної державної служби та удосконалення системи керування людськими ресурсами, що можна досягти шляхом ефективного та правильного лідерства. Більшість держав Європейського Союзу, що входять до ОЕСР, відповідають вимогам щодо лідерства та кваліфікацій державної служби. Ці рекомендації дуже важливо впроваджувати в Україні, а також виробити критерії, за якими можна буде вимірювати актуальний стан кожного пункту, адже це один із каталізаторів змін для виходу на новий рівень управління та відповідність міжнародним стандартам.

Список використаних джерел

1. Литвиновський Є., Литвиновська, І. Феномен лідерства на державній службі. Науковий вісник: Державне управління, 2021. №1(7), 162–179.
2. Про місцеве самоврядування в Україні Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.04.2024).
3. OECD Recommendation on Public Service Leadership and Capability. URL. <https://www.oecd.org/gov/pem/recommendation-on-public-service-leadership-and-capability.htm> (дата звернення: 10.04.2024).
4. Якого лідерства потребує державна служба? URL. <https://rdo.in.ua/article/yakogo-liderstva-potrebuje-derzhavna-sluzhba> (дата звернення: 10.04.2024).

Анатолій РАЧИНСЬКИЙ,

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри регіональної політики, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

НАБЛИЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ПРАВА ЄС

Розширення ЄС є рушійною силою для довгострокової стабільності, миру та процвітання в усьому світі. Членство в ЄС – це геостратегічна інвестиція в сильну, стабільну та об'єднану Європу на основі спільних цінностей; потужний інструмент для просування демократії, верховенства права та поваги до основних прав.

Сьогодні активно триває робота щодо адаптації національного законодавства до права ЄС. Варто зазначити, що для права ЄС характерні власні структура та джерела права, форми правотворчості й правозастосування, специфічні механізми захисту від можливих порушень. Основою правової системи ЄС є його установчі договори – Договір про ЄС (1992 р.), Договір про функціонування ЄС (1957 р.), Хартія ЄС про основоположні права (2000 р.) у редакції Лісабонського Договору (2007 р.).

Україні необхідно виконати кілька ключових заходів, визначених у Повідомленні Європейської Комісії до Європейського Парламенту від 08 листопада 2023 року [5]. Зокрема, для вступу України до ЄС необхідно максимально повно адаптувати українське законодавство до всього чинного законодавства ЄС (якщо інше не буде передбачено угодою про вступ до ЄС), а це означає, як зазначає *О. Дорогань* «... що Єврокомісія здійснить офіційну оцінку стану адаптації законодавства України до права ЄС та визначить подальші кроки, які необхідно реалізувати...» [1].

З цією метою Кабінетом Міністрів України заздалегідь здійснено внутрішню оцінку стану наближення українського законодавства до права ЄС – так званий селф-скрінинг, що сприятиме швидшому проходженню офіційного оцінювання з чітким розумінням кроків, які першочергово необхідно виконувати. Ще 28 лютого 2023 року Кабінет Міністрів України схвалив постанову щодо проведення первинної оцінки стану імплементації актів права ЄС (*acquis* ЄС) [3]. Документ визначає процедуру організації проведення оцінки адаптації законодавства України до права ЄС (селф-скрінинг) і виявлення невідповідностей та прогалів, які необхідно усунути для підготовки України до переговорів про вступ до ЄС.

Як зазначає Віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України *О. Стефанишина*, така постанова дозволить систематизувати та пріоритезувати роботу міністерств з виконання завдань, необхідних для набуття Україною статусу повноправного члена ЄС [4].

Найактуальнішу інформацію щодо стану імплементації актів права ЄС можна знайти у Звіті за результатами проведення первинної оцінки стану імплементації актів права ЄС (*acquis* ЄС). Варто підкреслити, що Україна стала першою державою, де селф-скрінинг провели ще до офіційного скрінингу Єврокомісії. Під час масштабної аналітичної експертизи вдалося опрацювати близько 28 000 актів права ЄС. Процедура дала змогу визначити стан адаптації українського законодавства до права ЄС, виявити невідповідності та прогалів, які треба усунути в межах переговорів та підготовки до вступу в Європейський Союз. Основними ж результатами оцінки були визначені такі: 2 739 актів права ЄС підлягають повній та/або частковій імплементації; 1 625 актів права ЄС імplementовано повністю; 2 456 актів права ЄС не потребують імплементації у ході переговорного процесу [2].

Важливим документом у процесі адаптації національного законодавства до права ЄС є *Рекомендації для українських органів державного управління щодо наближення українського законодавства до права ЄС*, розроблені для надання допомоги українським державним службовцям в імplementуванні Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, зокрема її частин, присвячених гармонізації українського законодавства з правом ЄС. Загалом Україна зобов'язана принаймні частково гармонізувати своє національне законодавство до сотень нормативно-правових актів ЄС (*acquis* ЄС) із багатьох галузей права. До них належать такі ключові галузі: митне право, трудове право, фінансові послуги, захист прав споживачів, захист довкілля та багато інших. Законодавча робота таких масштабів не може бути виконана безладно та поспішно, тому потребує ґрунтовного та належного планування. Для цього необхідними є знання джерел права ЄС, його походження, цілей та основоположних принципів, а також належне розуміння структури і тлумачення права ЄС.

Таким чином, слід зазначити, що за своєю спрямованістю право ЄС є інтеграційним, оскільки запроваджує єдині, уніфіковані правила поведінки для всіх держав-членів, фізичних та юридичних осіб, що перебувають під юрисдикцією ЄС; має наднаціональний характер, оскільки має вищу юридичну силу щодо національного права держав-членів. Відповідно до принципу верховенства права ЄС будь-яка норма права ЄС незалежно від форми її існування має вищу юридичну силу у національному правопорядку кожної держави-члена відносно будь-якої норми права такої держави, незалежно від форми її закріплення.

Список використаних джерел

1. Дорогань О. Правова євроінтеграція: як українське законодавство адаптується до європейського. *Forbes*, 2023. URL: <https://forbes.ua/money/pravova-evrointegratsiya-yak-vidbuvaetsya-adaptatsiya-ukrainskogo-zakonodavstva-do-evropeyskogo-15012024-18295>.
2. Звіт за результатами проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (acquis ЄС). URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit_UA.pdf.
3. Про затвердження Порядку проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (acquis ЄС) : постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2023 р. № 189. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-poriadku-provedennia-pervynnoi-a189>.
4. Уряд запустив селф-скрінинг адаптації законодавства України до права ЄС. *Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*, 2023. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zapustyv-self-skrinyh-adaptatsii-zakonodavstva-ukrainy-do-prava-ies>.
5. 2023 Communication on EU Enlargement Policy. Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations, 2023. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/2023-communication-eu-enlargement-policy_en.

Ніна САНДУЛЯК,

студентка 1-го курсу, спеціальність «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Дмитро ЯКИМЕНКО,

студент 2-го курсу, спеціальність «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Наталія ЛАРИНА,** кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КОМАНДНИЙ ЛІДЕР: ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

В сучасних наукових дослідженнях лідерство характеризується неоднозначно. Кожен науковець зосереджує увагу на окремих гранях лідерства, тому визначень лідерства існує дуже багато і кожне з них має право на існування.

Перша група визначень розглядає лідерство як взаємодію між людьми. Наприклад, Р. Кричевський розглядає лідерство як результат впливу взаємовідносин, що базуються на особистих характеристиках і виражаються через домінування і підкорення. О. Віханський підкреслює, що лідерство це специфічний тип відносин управління, що ґрунтується на соціальному впливі та взаємодії в організації. Д. Ольшанський вважає лідерство специфічним феноменом, що виникає при взаємодії лідера та його підлеглих осіб, де розглядаються питання психології як окремої особистості лідера, так і психології груп, неважливо, чи є вони малими чи великими [1].

Друга група визначень розглядає лідерство через призму впливу. До прикладу, Д. Мацумото підкреслює, що лідерство це процес взаємного впливу між лідером і його послідовниками з метою досягнення групових, організаційних і соціальних цілей. Г. Ашин бачить лідерство як здатність впливати на людей шляхом емоційних закликів, а не лише використовуючи авторитет. Р. Дафт визнає лідерство як взаємовідносини між лідером і членами групи, які взаємодіють один з одним і спільно працюють над досягненням конкретних результатів, відображаючи загальні цілі [1].

Третя група визначень акцентує увагу на контексті оточення лідера. Зокрема, В.Е. Хоккінг стверджує, що лідерство – це функція групи, що передається лідеру тільки у випадках, коли група прагне слідувати за програмою, яку він запропонував. Лідерство є результатом взаємодії з оточенням, включаючи час, місце і культурні особливості. Ю. Платонов вказує, що феномен лідерства і відносини лідерства виникають завжди, коли група людей змушена вирішувати питання, що стосуються інтересів всіх або більшості її членів [2].

З такої багатоманітності дефініцій можна зробити висновок, що кожне з визначень не є вичерпним та виявляє як певні аспекти лідерства, так і різні точки зору на нього.

Отже, лідерство – це специфічний вид управлінської взаємодії, який базується на найбільш ефективному для конкретної ситуації співіснуванні різних джерел впливу та спрямований на досягнення цілей організації [3; 4].

Серед різноманітних теорій лідерства можна виділити три основних напрямки: теорію лідерських якостей, теорію лідерської поведінки і ситуаційний підхід. Теорія лідерських якостей, також відома як «теорія великих людей» припускає, що лідерами народжуються, а не стають. Ця теорія підкреслює наявність інтелектуальних здібностей, знань та розуміння в справах, впевненість у собі, активність та енергійність у лідера.

Поведінкова теорія лідерства фокусується на тому, як лідер взаємодіє з підлеглими і спрямований на забезпечення їх задоволення від роботи та розвитку. Вона включає в себе увагу до потреб і проблем підлеглих, делегування повноважень, турботу про їх професійне зростання. Однак, також існує протилежний підхід, коли акцент робиться на виконанні виробничих завдань за будь-яку ціну, з використанням жорстких штрафів за порушення та ігнорування інтересів підлеглих.

Ситуаційна теорія лідерства вважає, що лідерська поведінка повинна змінюватися відповідно до конкретної ситуації. Згідно з цією теорією, лідер стає таким внаслідок ситуації, яка склалася, і може не завжди збігатися в різних ситуаціях. Лідерство розглядається як здатність визначати, чим займатиметься група в певний час і передбачати подальший розвиток подій та результати прийнятих рішень. Ця теорія наголошує на гнучкості та адаптації до змін ситуації [5].

Харизматичні характеристики лідера:

- енергійність: він випромінює енергію, що надихає оточуючих.
- висока впливова привабливість: він здатен здобути повагу та вплинути на інших.
- незалежність у характері: він має власну сильну особистість.
- відмінні ораторські здібності: він вмie ефективно та переконливо спілкуватися.
- адекватність у прийнятті похвал: він реагує на них з обачливістю.
- впевненість у собі навіть у складних ситуаціях.
- гідність та впевненість у своїй манері поведінки [3; 4].

Більшість дослідників намагаються створити повний список вимог і якостей, які повинні бути у керівника чи лідера, і також визначити риси, яких вони мають уникати, якщо прагнуть досягти успіху. Також важливо зазначити, що ці якості можуть проявлятися по-різному в контексті керівників та лідерів. Наприклад, А. Комендант і Г. Михайлов визначають групи якостей для вдалого керівника, включаючи інтелектуально-особистісні, які визначають здатність аналізувати ситуації та ефективно вирішувати проблеми; емоційно-вольові, які впливають на встановлення соціальних зв'язків та регулювання спілкування, і соціально-групові якості, які визначають здатність керувати людьми та відповідальністю. Ті ж автори наголошують, що найважливішими якостями для керівника, незалежно від галузі, є ті, що дозволяють ефективно працювати з людьми, аналізувати їх дії, розуміти самого себе та передбачати результати взаємодії. В. Шатун пропонує такий перелік здібностей та якостей для сучасного менеджера: організаторські навички, здатність керувати як собою, так і іншими, навчати та розвивати підлеглих, формувати ефективні робочі групи, аналізувати людей, мати моральні та комунікабельні якості, бути ініціатором, спиратися на колектив та бути гнучким [6].

О. Бандурка, С. Бочарова та О. Землянська перераховують наступні риси, які має мати керівник: спрямованість на соціальну діяльність, висока компетентність, організаторські здібності, високий моральний стан, емоційна стійкість, інтелектуальні якості, здатність до збереження авторитету, імідж, і здоров'я. Вони також підкреслюють, що навички організації спільної діяльності людей є ключовими для керівника. М. Вудкок і Д. Френсіс наводять низку вмінь та організаторських здібностей, які необхідні менеджеру та які слід постійно вдосконалювати. Серед них вміння керувати собою, установлення розумних особистих цілей і цінностей, акцент на постійному розвитку та самовдосконаленні, здатність до інновацій, висока впливовість і взаємодія з людьми, знання сучасних підходів в управлінні, навчання та розвиток підлеглих, і формування ефективних робочих груп. О. Власова і Ю. Никоненко вважають, що в сучасному управлінні особливо важливо мати знання про свій колектив та вміння ефективно ним керувати [3; 6-7].

Лідером є особа, яка має вплив та повагу в групі, і група визнає її право приймати важливі рішення, вести та координувати діяльність групи та визначати її внутрішні відносини [3; 4].

Для успішного управління організацією, керівнику необхідно мати глибокі знання в галузі сучасного менеджменту та виявляти вміння управляти персоналом. Розвиток та формування потенціалу керівника обумовлені як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками. Зовнішні фактори впливають на становлення основних лідерських якостей та навичок у керівника. Проте розвиток сформованого потенціалу вимагає саморозвитку та самореалізації особистості [1].

Управління змінами є суттєвою областю діяльності лідера. Ефективність впровадження змін в значній мірі залежить від системи планування та організації різноманітних завдань у нових умовах. Лідер спрямовує свої зусилля на те, щоб бути стратегом змін, інформувати підлеглих про ці зміни, спонукати їх переосмислювати підходи до виконання нових завдань. Лідер прагне створити умови для прийняття змін на всіх рівнях в організації. Для успішного управління змінами важливі такі якості: харизма (здатність надихати віру в себе та свої можливості); інтелектуальна переконливість (здатність переконувати інших у новому рішенні для вирішення старих проблем); емоційний інтелект (уміння враховувати емоційні потреби свого оточення) [33; 367].

Найкращим способом для створення сприятливого психологічного середовища є об'єднання офіційного керівника організації та неформального лідера. Однак, ця ситуація зазвичай характерна

для невеликих груп. Більш реалістичним і прийнятним є варіант, коли формальний («службовий») та неформальний («емоційний») лідери доповнюють один одного. Важливо, щоб обидва лідери розуміли і підтримували цілі офіційної групи, мали нормальні професійні або навіть дружні стосунки і свідомо (або несвідомо) розподіляли свої сфери впливу, уникавши конфліктів за владу. Якщо неформальний та формальний лідери постійно конкурують за перевагу, це може призвести до серйозних міжособистісних конфліктів в колективі, що, безумовно, негативно вплине на психологічний клімат [3].

Отже, успішне формування та ефективна робота команд в організації вимагає посилення ролі менеджера як лідера, впровадження змін у систему управління та комунікацію в організації, зміни в організаційній культурі і стилях управлінського лідерства. Взагалі, успішне запровадження командного підходу на рівні організації передбачає комплекс управлінських рішень і дій, включаючи встановлення цілей та завдань для командної діяльності, розвиток командних цінностей і атмосфери взаємної довіри, співчуття, взаємоповаги та взаєморозуміння, а також підтримку ініціативності та творчості. Також, це включає удосконалення системи мотивації та комунікації відповідно до принципів командної роботи [3].

Список використаних джерел

1. Грищенко І. М. Групи підходів до визначення лідерства в органах місцевого самоврядування. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2016_2_3.
2. Ларіна Н.Б. Теоретичний аналіз застосування тимбілдингу як інноваційного підходу в управлінні персоналом на публічній службі. *Публічне управління та регіональний розвиток*. 2022. 125 с.
3. Скібіцька Л. І. Лідерство та стиль роботи менеджера : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 192 с.
4. Дороніна М. С., Лугова В. М., Серіков Д. О., Доронін С. А. Розвиток управлінської компетентності керівників підприємств: монографія. Харків : ФОП Лібуркіна Л. М., 2019. 182 с.
5. Сазонова Т. О. Методи управління командою: аспект самоорганізації / Т. О. Сазонова, Я. М. Кемова, К. В. Яковлева. *Економічний простір*. 2022. № 181. С. 138-142.
6. Нестуля О.О., Нестуля С.І., Кононець Н.В. Основи лідерства: електронний посібник для самостійної роботи магістрів освітньої програми «Педагогіка вищої школи» галузі знань 01 освіта/ педагогіка спеціальності 011 освітні, педагогічні науки. Полтава: ПУЕТ, 2020.

В'ячеслав САПРИКІН,

аспірант кафедри євроінтеграційної політики, спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Світлана КУСТОВА**, кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПЛАН ДЛЯ UKRAINE FACILITY 2024-2027: ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

У червні 2023 року Європейська Комісія оголосила про створення Ukraine Facility – рамкового інструменту підтримки відновлення, реконструкції та модернізації України, який може паралельно прискорити шлях України до набуття членства в Європейському Союзі [8].

Український уряд розробив та представив Ukraine Plan (був офіційно затверджений 18 березня 2024 року) – комплекс цільових реформ у ключових секторах, що сприяють зростанню та залученню пріоритетних інвестицій. Ці реформи були відібрані, розроблені та впорядковані на чотирирічний період дії плану (2024 – 2027 рр.) , враховуючи потреби, пріоритети та спроможності української держави, а також її бачення європейського майбутнього. Як зазначили у Кабінеті міністрів України, з одного боку, це технічний документ для функціонування Ukraine Facility, а з іншого – план не стільки про отримання фінансової підтримки, скільки про майбутнє, про економічне зростання за новими правилами [1].

В обмін на виконання плану уряд отримає €50 млрд від Європейського Союзу протягом 2024–2027 років. Таке фінансування 1 лютого 2024 року вже затвердила Рада Європи. Перший транш у €4,5 млрд Україна отримала у березні, а наступні €1,5 млрд у квітні поточного року. Виконавши перші 5 реформ у сферах управління державними фінансами, боротьби з корупцією, розвитку бізнес-середовища, Україна вже залучила загалом 6 млрд євро передбачених механізмом перехідного фінансування [6].

Загалом, у документі понад 300 сторінок, на яких описаний широкий перелік необхідних змін. Серед них – нові підходи до оплати державних службовців, реформа суддівської системи, прокуратури, Бюро економічної безпеки, фінансового сектору, нові підходи до управління державними фінансами та активами, зміни у сферах енергетики, транспорту та агрокомплексі тощо [2].

Окремий розділ (14) – присвячений цифровій трансформації. У плані зазначено, що Україна вже досягла значних результатів у цифровій трансформації і підкреслюється, що оцифровування є потужним інструментом для побудови прозорої держави [4].

Розглядаючи цифрову трансформацію публічного управління як докорінне перетворення управлінської діяльності органів публічної влади на основі можливостей застосування в ній цифрових технологій [3], **розглянемо найважливіші, на нашу думку, заплановані реформи пов'язані з нею:**

Реформа 1. Безпечна та ефективна цифрова інфраструктура.

Зокрема, прийняття законодавства щодо посилення спроможностей з кіберзахисту державних інформаційних ресурсів та об'єктів критичної інформаційної інфраструктури.

Кібербезпека є необхідною умовою для всіх зусиль з цифровою трансформації (в тому числі і у сфері публічного управління). З одного боку, це посилить захист під час російсько-української війни (і допоможе захищатись після її завершення). А з іншого, приведення у відповідність до стандартів Європейського Союзу у сфері кібербезпеки сприятиме інтеграції України до Єдиного цифрового ринку ЄС.

Також, не забуваємо, що, на жаль, Україна має не лише впроваджувати щось нове та покращувати свої досягнення, але й відбудовувати знищене та посилювати захист наявного. Значна увага в плані зосереджена на відновленню зруйнованої цифрової інфраструктури, а також подальшому її розвитку та розгортанню, у тому числі запуску 5G. Україна планує вдосконалювати цифрову інфраструктуру та мережі електронних комунікацій, підвищуючи їхню стійкість, стабільність та функціонування, в тому числі і на деокупованих територіях [4].

Реформа 2. Цифровізація публічних послуг

1) прийняття плану заходів з цифровізації державних послуг до 2026 року. Реформи, які впроваджуватиме Міністерство цифрової трансформації, зосереджені на таких основних напрямках: відновлення, освіта, охорона здоров'я, послуги для ветеранів, військовослужбовців, митниця, електронна соціальна сфера.

2) набрання чинності законодавства про підтримку схем електронної ідентифікації відповідно до eIDAS Регламенту (регламент Європейського Союзу про електронну ідентифікацію та довірчі послуги для електронних транзакцій в межах внутрішнього ринку ЄС) [7]. Реформа передбачатиме підтримку схем електронної ідентифікації актом Кабінету Міністрів про підтримку схем електронної ідентифікації (в рамках реалізації Закону України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги») і узгодження з переглянутим Регламентом eIDAS [5].

Окрім цього, в документі підкреслюється необхідність подальшої цифровізації державних послуг для зручності громадян та бізнесу (зокрема єдиного порталу державних послуг Дія). А з метою запровадження електронної взаємодії національних електронних інформаційних ресурсів заплановано модернізацію системи «Трембіта», у частині розширення (оновлення) функціоналу її компонентів, а саме створення системи «Трембіта» версія 2.0. Також, необхідно забезпечити умови для розвитку цифрових компетенцій, підвищуючи цифрову грамотність як населення, так і публічних управлінців. Планом передбачена розробка Національної програми інформатизації, що має на меті забезпечити стале функціонування інформаційних систем органів державної влади, що підвищить рівень їх кіберзахисту та сприятиме розбудові ефективної системи електронного урядування в Україні. [4]

Отже, можна зробити висновок, що план для Ukraine facility 2024-2027 є надзвичайно важливим для підтримки та розвитку України як під час війни, так і у повоєнному відновленні країни. Заходи плану прямо спрямовані на підтримку вступу України до ЄС, що також сприятиме різноманітним реформам: політичним, інституційним, юридичним, адміністративним, соціальним і економічним. Безсумнівно, ключовим фактором для перетворення України на провідну європейську державу у всіх сферах, у тому числі і у публічному управлінні, є цифрова трансформація. А впровадження цифрових реформ публічного управління матиме вплив як на боротьбу з корупцією, так і укріпить довіру бізнесу до органів влади, а також підвищить соціальну стабільність.

Список використаних джерел

1. Денисюк М. План для Ukraine Facility: які реформи фінансуватиме ЄС в Україні. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/03/22/711500/> (дата звернення 29.04.2024).
2. Крицька І., Орел І. Реформи на чотири роки та €50 млрд від Євросоюзу. URL: <https://forbes.ua/money/reformi-na-chotiri-roki-ta-50-mlrd-vid-evrosoyuzu-biznes-klimat-sudova-sistema-finsektor-dovkillya-ta-shche-11-napryamiv-reform-forbes-vivchiv-plan-ukraine-facility-20032024-19826> (дата звернення 29.04.2024).
3. Куйбіда В.С., Карпенко, О.В., Наместнік В.В. 2018 . Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. 2018. № 1. С. 5–10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2018_1_3. (дата звернення 29.04.2024)
4. План для Ukraine Facility 2024 -2027. URL: <http://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf> (дата звернення 29.04.2024).
5. Програма підтримки економіки. План для реалізації Ukraine Facility 2024 -2027: веб-сайт. URL: https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/?fbclid=IwAR2AaxRkpIzSiZ7mr7iebSieOpfcRyWn_8WsWYuT75JUXfF48ue6STMeGfI (дата звернення 29.04.2024).
6. Україна отримала 1,5 млрд євро перехідного фінансування від ЄС в рамках Інструменту Ukraine Facility: веб-сайт. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraine_received_eur_15_billion_in_bridge_financing_from_the_eu_under_the_ukraine_facility-4581(дата звернення 29.04.2024).
7. Regulation (EU) No 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market and repealing Directive 1999/93/EC Official Journal of the European Union. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.257.01.0073.01.ENG (дата звернення 29.04.2024).
8. The Ukraine Facility. A new EU instrument to provide predictable financial support to help Ukraine in its recovery, reconstruction and modernisation. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/ukraine-facility/> (дата звернення 29.04.2024).

Дар'я ТВЕРДОХЛІБ,

студентка ОП «Стратегічний менеджмент у сфері національної безпеки» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: Тетяна ПАЛАМАРЧУК, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ ТА ПРИНЦИПИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Наукова література висвітлює декілька класифікацій принципів публічного управління, які можна узагальнено розділити на дві основні категорії – загальні та спеціальні. Загальні ґрунтуються на основних положеннях Конституції України та відображаються у законодавстві. Серед них можна відзначити демократизм, законність, прозорість, участь громадян у справах державного управління, та відповідальність держави перед населенням за свої дії. Спеціальні охоплюють організаційні аспекти управління. До цієї категорії можна віднести галузевий, міжгалузевий, територіальний принципи, а також поєднання централізації та децентралізації, і використання як єдиноначальності, так і колегіальності. [3, с. 46].

Г. П. Ситник з цього приводу зазначає, що «сукупність національних інтересів є головним об'єктивним фактором, що спонукає до розробки відповідної політики національної безпеки. Зміст національних інтересів та їх пріоритетність визначають, якою має бути політика держави, щоб її цілісність, стабільність та добробут громадян були надійно забезпечені та захищені. Вони зумовлюють стратегічне наповнення державної політики, фундаментальні пріоритети будівництва і розвитку державності» [4, с. 144–146]

Встановлені принципи, такі як громадянська участь, демократія, відкритість, законність, об'єктивність, публічність, правове регулювання та розподіл владних повноважень, вважаються важливими орієнтирами для діяльності суб'єктів державного управління. Ці принципи сприяють підвищенню ефективності та забезпечують прозорість управлінських процесів, а також активну участь громадян у прийнятті рішень та здійсненні демократичного контролю над владними структурами.

Розуміння та застосування цих принципів у процесі публічного управління є ключовим для покращення якості управління в сфері безпеки та взаємодії між владою та суспільством. Також варто зазначити, що поєднання централізації та децентралізації у публічному управлінні відносять до загальних принципів, хоча деякі дослідники вважають, що це краще віднести до спеціальних, бо воно виражає специфіку управлінського процесу, яка полягає в забезпеченні оптимального рівня влади та контролю на різних рівнях управління, сприяючи ефективній координації та виконанню завдань, які вимагають інтеграції та співпраці, при цьому зберігаючи автономність і самостійність окремих компонентів системи. У контексті централізації у системі публічного управління відбувається концентрація влади та прийняття стратегічних рішень на центральному державному рівні. Цей процес передбачає делегування повноважень від регіональних і місцевих органів управління до центральних з метою покращення координуючого впливу та забезпечення єдності державної політики в сфері національної безпеки. Централізація має важливе значення для ефективного реагування на загальнодержавні проблеми та забезпечення стабільності в системі управління. Варто відзначити, що і децентралізація, і централізація, мають свої переваги та недоліки, а їх поєднання може сприяти оптимальному функціонуванню системи державного управління.

Забезпечення будь-яких суспільно-політичних процесів в Україні на рівні Конституції передбачає фіксацію основних принципів і державних гарантій організації та реалізації заходів. Це означає встановлення норм для законодавчої конкретизації різних моделей їх впровадження.

Саме на конституційному рівні і відбувається їх закріплення у вигляді засадницьких принципів та пріоритетів національної безпеки. Це виявляється у всіх функціях конституції: у встановленні основ, організації, зовнішньополітичних напрямках, ідеології та правових аспектах. Важливо відзначити, що саме на рівні Конституції України визначається структура національної безпеки,

виокремлюються її складові, які утворюють єдиний механізм, включаючи інституціональний аспект. Так, положеннями Конституції України регулюється: екологічна безпека (ст. 16, 92), економічна, інформаційна, державна безпека (ст. 17); визначаються інтереси національної безпеки (ст. 32, 34, 36, 39); визначаються інституційні засади системи національної безпеки (ст. 106, 107 та ін.). Так, відповідно до ст. 107 Конституції України «Рада національної безпеки і оборони України (далі – РНБО) є координаційним органом з питань національної безпеки і оборони при Президентові України. Вона координує і контролює діяльність органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони [1]. Головою РНБО є Президент України, а її рішення вводяться в дію указами Президента України». Але при цьому враховуючи положення ст. 17 Конституції України слід акцентувати увагу на тому, що інституційною складовою системи забезпечення національної безпеки є всі без виключення правоохоронні органи та Збройні сили України, які включені в сферу регулювання відносин із забезпечення національної безпеки. В силу того, що сукупність та склад таких органів доволі розгалужений, вони здатні охоплювати своїм регуляторним впливом великий масив відносин в сфері національної безпеки [2].

Отже, основні засади публічного управління встановлюють правила і норми, якими повинні керуватися управлінці на всіх рівнях та в усіх сферах публічного управління в галузі національної безпеки.

В Україні такі засади відображені чітко в окремих нормах Конституції України. Конституційне забезпечення будь-яких суспільно-політичних процесів в Україні означає, що у Конституції України закріплені основні не лише основні засади, а й державні гарантії організації та реалізації заходів, механізмів публічного управління у сфері національної безпеки. Конституція України визначає основні напрями державного розвитку. Вона покладає основу для розбудови демократичних процесів та забезпечує максимальний рівень захисту прав та інтересів громадян.

Список використаних джерел

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. 1875- IV [Електронний ресурс] / Верховна Рада України – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/rada/show/1875-IV>
2. Антонов В.О. Конституційно-правові засади забезпечення національної безпеки України: монографія / наук. ред. Ю.С. Шемшученко. Київ: ТАЛКОМ, 2017. 576 с. [Електронне джерело] – Режим доступу: http://idpnan.org.ua/files/antonov-v.o.-konstitutsiyno-pravovi-zasadi-natsionalnoyi-bezpeki-ukrayini-_d_.pdf
3. Крутов, В. В. (2009). Від патріотичного виховання, боротьби з тероризмом ... до недержавної системи національної безпеки. Київ: Преса України, 592.
4. Ситник, Г. П. (2010). Концептуальні засади забезпечення національної безпеки України. Ч. 3: Державна політика та основи стратегічного планування забезпечення національної безпеки. Київ: НАДУ, 208.

Радомир ШАСТАЛО,

студент 2-го року навчання магістратури, ОП «Стратегічний менеджмент у сфері національної безпеки», спеціальність 256 «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення та видами діяльності)», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Наталія КЛИМЕНКО**, доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄС: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Сучасний ландшафт глобальної та внутрішньої безпеки характеризується поглибленням взаємозалежності між націями, виявляючи чітку схильність до інтеграції та колективне прагнення до глобальної єдності. Ця трансформація сутності цих явищ зумовлює необхідність переоцінки їх інституційних та правових засад. Еволюція міжнародної та національної безпеки формується під впливом багатьох факторів, причому міжнародні програми відіграють вирішальну роль у цьому процесі, оскільки вони служать механізмами зміцнення глобальної безпеки. Ці програми охоплюють ряд ресурсів і послуг, які пропонуються донорами відповідно до міжнародних угод, без будь-яких очікувань відшкодування. Їх мета – надати підтримку країнам, які її потребують.

У нашій країні інтеграція глобальних ініціатив і починань стала важливим елементом. Численні місцеві дослідники, серед яких О. Амоші, Б. Андрушків, А. Бажал, І. Бланк, В. Беренс, Г. Бірман, О. Богуславська присвятили свої праці дослідженню різноманітних аспектів програмно-проектної діяльності. Так само доклалися до цього напрямку М. Денисенко, О. Заклект, С. Ілляшенко, А. Казанцев, А. Колодійчук, Н. Краснокутська, Р. Патора, І. Підкамінний та ін.

Тим не менш, залишаються невирішені питання, які потребують додаткового розслідування. На даний момент не існує загальноприйнятого методу тлумачення поняття «міжнародна програма», включаючи її ключові характеристики та життєвий цикл, зокрема, щодо просування міжнародної безпеки. Ця ситуація ще більше ускладнює завдання розуміння фундаментального характеру міжнародних програм і проектів, підкреслюючи важливість цього магістерського дослідження.

В Україні державний сектор продовжує покладатися на традиційні моделі, механізми та алгоритми управління. Проте є пропозиція запровадити програмну діяльність як засіб підвищення ефективності прийняття рішень в управлінні шляхом реалізації різноманітних програм і проектів. Важливо зазначити, що переважне сприйняття програм міжнародної допомоги наразі є хибним.

Важливо підкреслити, що юристи, економісти та державні менеджери використовують низку концепцій для полегшення виконання міжнародних програм, спрямованих на сприяння глобальній безпеці. Ці поняття включають міжнародні проекти, міжнародні програми, міжнародну допомогу, зовнішню допомогу, міжнародну технічну допомогу, іноземну допомогу та гуманітарну допомогу тощо.

Дослідження глобальних ініціатив, які підривають безпеку націй, є перспективним і важливим напрямком дослідження, коли йдеться про протидію агресорам. Забезпечення законодавчої бази для всіх аспектів надання такої допомоги є надзвичайно важливим у сучасному світі. Наразі в Україні немає спеціального закону, який би врегулював різні питання щодо реалізації міжнародних проектів [1]. Натомість ці питання регулюються постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2002 р. № 153. Ця постанова встановлює єдину систему залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги. Згідно з цим документом, під міжнародною технічною допомогою розуміються фінансові ресурси, послуги та інша підтримка, що надається донорами згідно з міжнародними договорами України без будь-яких очікувань відшкодування для допомоги Україні. З метою комплексного вирішення питань надання міжнародної допомоги необхідно інкорпорувати закони України про «Міжнародні договори України» та «Гуманітарну допомогу» до національного законодавства. Ці закони охоплюють різні аспекти, пов'язані з наданням міжнародної допомоги [3;2].

Термін «міжнародна технічна допомога» (далі – МТД) широко використовується в різних міжнародно-правових текстах. Важливо підкреслити, що немає точного визначення самого поняття МТД.

Протягом багатьох років проводилися різні дослідження природи міжнародних програм, спрямованих на сприяння глобальній безпеці. Однак ці дискусії в основному відбувалися в сферах економіки та історії. У світлі останніх подій, таких як антитерористична операція, розгортання об'єднаних сил та подальше повномасштабне вторгнення росії у 2022 році, помітно активізувалися наукові дискусії серед експертів у галузі юриспруденції.

Для ефективного протидії військовим загрозам вкрай важливо створити універсальну систему, яка включає різні формати підтримки. Ця система має точно відображати реалії протидії цим загрозам. Глобальне самозбереження та розвиток залежать від міжнародної безпеки. Міжнародні організації відіграють важливу роль у підтримці безпеки, контролюючи дотримання вимог. Ці організації вирішують широкий спектр питань безпеки, таких як контроль над озброєннями, запобігання конфліктам і захист прав і свобод людини.

Протягом останніх кількох десятиліть великі світові держави відіграли вирішальну роль у допомозі країнам, що розвиваються, у здійсненні соціально-економічних і політичних реформ. Ця підтримка має різні форми, включаючи міжнародну фінансову допомогу, технічну та гуманітарну допомогу, а також кредити з вигідними умовами погашення боргу.

За словами К.Горбатюка, значну роль у просуванні соціальних і гуманітарних прав людини відіграють міжнародні програми, які є ключовими для забезпечення соціогуманітарної безпеки як у національному, так і в глобальному масштабі. Дослідник стверджує, що ці програми мають важливе значення для підтримки гуманітарного процесу на всіх рівнях державного розвитку, сприяння захисту прав людини та сприяння інтеграції національних організацій у світову соціогуманітарну сферу.

Є три ключові моменти, які заслуговують на увагу в цьому контексті. По-перше, хоча міжнародні ініціативи діють незалежно, вони взаємопов'язані та служать провідником для просування національних інтересів. Визначними прикладами є співпраця між державами та організаціями, такими як ООН, МВФ, ОПЕК, ЄС і НАТО.

Основними сферами, де чітко простежується їх взаємодія, є сфери захисту прав і людського розвитку. Численні міжнародні програми мають досвід у наданні гуманітарної допомоги після збройної агресії, а також у зборі й аналізі даних. Крім того, міжнародні фінансові установи здатні забезпечити фінансування їхніх ініціатив. Важливо зазначити, що більшість міжнародних програм утримуються від втручання в конфлікти, особливо під час війни. Вони зберігають нейтральну позицію, але здатні запропонувати допомогу та налагодити зв'язок з протиборчими фракціями, надаючи таким чином допомогу цивільному населенню [4, с.80].

Посилюється вплив міжнародних організацій та їх програм на міжнародні відносини. Насамперед це пов'язано з неспроможністю окремих країн оперативно задовольнити соціальні, політичні та екологічні потреби своїх громадян.

Реалізація міжнародних програм підтримки міжнародної безпеки в Україні базується на п'яти ключових напрямках координації. Ці сфери включають судову реформу, яку проводить USAID FAIR; оборони та безпеки, який очолює НАТО; боротьба з корупцією, яка ведеться ПРООН та ОЕСР; правоохоронна діяльність, яка знаходиться під керівництвом НБСЄ; і гендерна рівність, яка зараз обговорюється під керівництвом Швеції та ООН. За останні кілька років відбувся значний прогрес у співпраці між Міністерством оборони України та Європейським оборонним агентством. Українські представники беруть активну участь у засіданнях Військово-авіаційної ради на політичному рівні, зокрема у сфері «Єдиного європейського неба».

Крім того, у листопаді 2020 року європейські партнери відгукнулися на запит Міністерства оборони України та прийняли рішення надати Україні можливість приєднатися до української сторони в Проектній групі з матеріально-технічного забезпечення. Постійно беручи участь у цих проектах, Україна зможе успішно виконувати домовленості, викладені в Адміністративній угоді між Міністерством оборони України та ЄАЕС, тим самим посилюючи взаємовигідну співпрацю з країнами-членами ЄАЕС.

Список використаних джерел

1. Братко І. В. Правове регулювання міжнародної технічної допомоги: стан, тенденції та перспективи розвитку: автореф. дис. ... канд. ю. н. : 12.00.11 – Міжнародне право. Київ: Київ. нац. унт. ім. Т. Г. Шевченка: 2011. 20 с.
2. Закон України «Про гуманітарну допомогу» від 22 жовтня 1999 року. № 1192-XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1192-14>.
3. Закон України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 року. № 1906-IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» від 15.02.2002 р., № 153. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF>.
5. Міжнародні організації – цілісність сектору безпеки. Цілісність сектору безпеки. URL: <https://securitysectorintegrity.com/uk/інститути-та-організації/міжнародні-організації/>

Андрій ЮВЧИК

студент 1-го року навчання ОС Магістр, ОП «Публічне управління та адміністрування: інтеграція в ЄС», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

*Науковий керівник: **Світлана КУСТОВА**, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ ЩОДО ОТРИМАННЯ ЧЛЕНСТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: УМОВИ, ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Стосунки між Україною та Європейським Союзом пройшли довгий та складний шлях, наповнений важливими подіями та значущими віхами. Вони відображають прагнення України до європейської інтеграції та бажання стати частиною європейської спільноти. Цей процес почався ще в 1994 році, коли Україна та ЄС підписали Угоду про партнерство та співробітництво. Ця угода покликана закласти міцний фундамент для стійких відносин між сторонами, сприяючи політичному та економічному співробітництву.»[7]. Ця угода стала першим офіційним документом, що встановив рамки співпраці та визначив основні напрямки політичного, економічного та культурного співробітництва між Україною та ЄС.

Подальший розвиток стосунків між Україною та ЄС відбувався у контексті Європейської політики сусідства (ЄПС), до якої Україна приєдналася у 2003 році. ЄПС визнавала Україну як важливого сусіда та потенційного партнера ЄС, сприяючи посиленню співпраці в різних галузях. Цей крок був важливим на шляху України до більш тісної інтеграції з ЄС.

У 2008 році Україна та ЄС розпочали переговори про нову угоду, яка замінила б Угоду про партнерство та співробітництво. Ці переговори відзначали початок нової ери у відносинах між сторонами, які прагнули до глибшої економічної та політичної інтеграції. Проте шлях був непротим: у 2013 році, коли Угода про асоціацію була готова до підписання, український уряд вирішив призупинити підписання, що спричинило хвилю протестів, відомих як Євромайдан, та призвело до Революції Гідності.

Після зміни влади в Україні у 2014 році Угода про асоціацію була підписана в червні, а її торговельна частина (DCFTA) почала діяти з січня 2016 року. Це стало важливим кроком у напрямку європейської інтеграції та відкрило для України доступ до європейських ринків та інвестицій.

Події 2022 року, пов'язані з російським вторгненням в Україну, ще більше зміцнили європейське прагнення України. У червні 2022 року ЄС надав Україні статус країни-кандидата, що стало визнанням прагнень України та підтвердженням її руху до членства в ЄС[5]. У 2023 році обговорення розширення ЄС продемонстрували, що Україна розглядається як один із головних кандидатів на вступ, враховуючи її зусилля щодо реформ та європейської інтеграції.

Інтеграція з Європейським Союзом не лише відкриває для України доступ до європейських ринків інвестицій, торгівлі та технологій, але й сприяє її залученню до глобальних економічних та торговельних мереж. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС дало Україні можливість активізувати та розширити економічне співробітництво з країнами Європейського Союзу, що відкриває нові можливості для розвитку та модернізації її економіки.

Крім того, імплементація європейських стандартів є ключовим аспектом у підвищенні конкурентоспроможності та привабливості України для іноземних інвесторів. Це стимулює створення більш прозорої та стабільної економічної та правової системи, що сприяє підвищенню рівня довіри до бізнесу та залученню більшої кількості інвестицій[6].

Ще одним важливим аспектом є імплементація європейських стандартів у сфері громадянського суспільства та прав людини. Це допомагає у зміцненні демократичних інститутів, підвищенні рівня захисту прав та свобод громадян, а також у боротьбі з корупцією та злочинністю.

Зміцнення демократичних інституцій та забезпечення стабільного політичного процесу – це ключові завдання для України на шляху до членства в Європейському Союзі. Успішне виконання

цих завдань вимагає значних реформ, спрямованих на підвищення прозорості, відкритості та підзвітності у державному управлінні.

Одним із фундаментальних елементів є прозорість. Щоб її забезпечити, Україна має вдосконалити механізми доступу громадян до публічної інформації, що включає використання електронних ресурсів та створення процесів, які дозволяють громадянам контролювати діяльність уряду. Система електронного врядування – потужний інструмент, який допомагає гарантувати відкритість та забезпечує доступність державних послуг. Це дозволяє громадянам бути більш залученими в політичний процес та здійснювати контроль над діяльністю уряду.

Стабільний політичний процес також передбачає наявність сильних інститутів представницької влади, таких як парламент та місцеві органи влади. Для зміцнення цих інститутів необхідно розвивати політичну конкуренцію, забезпечувати чесні вибори та гарантувати рівноправний доступ політичних сил до засобів масової інформації. Одним із ключових елементів є забезпечення незалежності виборчих комісій та прозорості фінансування політичних партій. Це дозволяє створити політичне середовище, де кожен громадянин може брати участь у виборах та бути впевненим, що його голос буде врахований.

Боротьба з корупцією є критичною для України, адже корупція підриває довіру до державних інституцій та заважає сталому розвитку країни. Для успішної боротьби з корупцією необхідно запровадити ефективні закони та забезпечити їх виконання. Це вимагає сильної роботи антикорупційних органів, таких як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК). Антикорупційні стратегії мають забезпечити притягнення до відповідальності корумпованих чиновників та створити умови, що запобігатимуть корупційним практикам у майбутньому[3].

Судова реформа – ще один важливий аспект у встановленні верховенства права. Реформування судової системи має забезпечити її незалежність від політичного тиску та підвищити рівень довіри громадян до судів. Прозорість у призначенні суддів, ефективність розгляду справ та забезпечення незалежності суддів є ключовими елементами цієї реформи.

Таким чином, зміцнення демократичних інституцій, боротьба з корупцією та забезпечення незалежності судової системи – це критично важливі кроки для України на шляху до членства в Європейському Союзі. Ці реформи вимагають комплексного підходу та стійких зусиль, щоб створити стабільний політичний процес, який відповідав би європейським стандартам.

Список використаних джерел

1. Василюк В. Стратегічне партнерство: Україна – ЄС. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2008. Вип. 74, ч. 2. С. 28–30.
2. Козирева В. П., Грабошук Я. Е. Асоціація Україна-ЄС: потенційні вигоди : thesis. 2016. URL: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/18132> (дата звернення: 06.05.2024).
3. Основні висновки Доповіді 2023 р. щодо України. EEAS. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/основні-висновки-доповіді-2023-р-щодо-україни_uk?s=232 (дата звернення: 06.05.2024).
4. Папп В. В., Ерфан Є. А. УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄС ТА НАТО. Ефективність міжнародної економічної інтеграції. 2023. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-326-5-26> (дата звернення: 06.05.2024).
5. Підтримка ЄС Україні | Європейський Союз. European Union. URL: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-support-ukraine_uk (дата звернення: 06.05.2024).
6. Ткаленко С. І. Євроінтегральне співробітництво України та ЄС. Стратегія розвитку України. 2015. № 1. С. 148–152.
7. Угода про Партнерство та Співробітництво : 16 черв. 1994 р. Київ, 1994. 69 с.

Вікторія ГУРА,

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри євроінтеграційної політики, заступник директора з науково-педагогічної роботи, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
<https://orcid.org/0000-0002-4870-4037>

Олександр ЮР'ЄВ,

аспірант 2-го року навчання кафедри євроінтеграційної політики, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
<https://orcid.org/0000-0001-9594-6015>

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Стабільний сталий розвиток регіону залежить від економічного розвитку та багато в чому визначається екологічною складовою. Екологічний підхід є наріжним каменем будь-якої системи національної безпеки. Це стосується взаємозв'язку різних організмів та природних ресурсів в екосистемі та загального стану навколишнього середовища. Екологічний підхід до формування безпекового потенціалу став найбільш фундаментальним компонентом сталого та здорового економічного розвитку, благополуччя та щастя людей. У сучасних реаліях економічна та екологічна системи перебувають у взаємозумовленому процесі, що впливає на розвиток як певного регіону, так і країни в цілому. Зростання масштабів господарської діяльності призводить до порушення екологічної рівноваги, що є стратегічною проблемою. Все більш швидка урбанізація призвела до погіршення регіонального екологічного середовища та серйозних екологічних проблем, таких як забруднення атмосфери та деградація ґрунтів [2].

Разом з тим, військові дії на території країни завдають додаткової катастрофічної екологічної шкоди у формі відходів та викидів. Більше того, зони бойових дій, у тому числі сільськогосподарські угіддя, начинені боєприпасами, що не розірвалися, на ліквідацію яких підуть роки або навіть десятиліття. Більше того, зниження місцевої екологічної безпеки серйозно ускладнило стійкість соціального, економічного та екологічного розвитку. Дедалі більша увага приділяється регіональній екологічній безпеці, а наукові та академічні оцінки регіональної екологічної безпеки можуть сприяти розумному розподілу регіональних екологічних ресурсів та точному прогнозуванню тенденцій розвитку екологічної безпеки, а також гарантувати стійкість регіональних екологічних ресурсів та екологічний розвиток.

До 2021 року екологічна політика не була однією з пріоритетних, а програмне, інституційне та інформаційне забезпечення були недостатніми. Підтвердженням нерозуміння важливості ефективної системи екологічного управління для суспільного розвитку був невдалий експеримент з об'єднанням профільного екологічного міністерства з Міністерством енергетики та вугільної промисловості. Об'єднання двох державних інституцій проіснувало менше року (з вересня 2019 до травня 2020 року) і завершилось відновленням їх діяльності як окремих органів державного управління у відповідних галузях [4]. У травні 2020 року з'явилося Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України на базі Міністерства екології та природних ресурсів України. У травні 2021 року український уряд, останнім серед всіх європейських, затвердив Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на найближчі п'ять років.

Однак, екологічний вимір війни росії проти України виявився екстраординарним: війна, яка триває в регіоні Донбасу з 2014 року, зруйнувала та забруднила великі природні парки, великі сільськогосподарські регіони, унікальні морські екосистеми, вбила безліч диких і домашніх тварин. У червні 2023 року вибух Каховської греблі та гідроелектростанції призвів до масштабної повені та забруднення нижче за течією, зруйнував прибережні екосистеми та зупинив зрошення великих сільськогосподарських територій на півдні України на довгі роки. Занедбані орні землі можуть бути втрачені і перетворені на степові землі. Крім того, найбільша в Європі атомна електростанція у Запоріжжі та один із найбільших у Європі сталеливарних заводів «Азовсталь» у Маріуполі перетворилися на зони бойових дій. А у колись промислово розвиненому регіоні Донбасу, де три-

вають 10 років бойові дії, питна вода та ґрунти серйозно забруднені боєприпасами та витоками хімікатів [1].

У такому випадку пропонується базувати екологічний підхід до формування безпекового потенціалу на моделі екологічної безпеки (ecological security pattern, ESP), яка може дієво поєднати екосистемні послуги та суспільний розвиток. Це ключовий стратегічний інструмент для захисту регіональної екологічної безпеки та підвищення добробуту людей. Планування ESP поєднує ландшафтні моделі та екологічні процеси. Її можна використовувати для оптимізації просторових структур, балансування конфлікту між економічним розвитком та збереженням довкілля, а також для ефективного вирішення проблем, що впливають на регіональну екологічну безпеку. На теперішній час ESP заснована на трьох етапах: вилучення екологічних джерел, розрахунок поверхонь екологічного опору шляхом оцінки штучних та природних факторів, визначення економічно ефективних рішень для отримання екологічних коридорів [3]. Таким чином, ESP – це екологічна мережева структура, заснована на ієрархічних вимірах, призначена для пом'якшення конфлікту між діяльністю людини та стійким економічним розвитком.

Список використаних джерел

1. Flamm P., Kroll S. Environmental (in)security, peacebuilding and green economic recovery in the context of Russia's war against Ukraine // Environment and Security, 2024, 2(1), 21-46. <https://doi.org/10.1177/27538796241231332>
2. Li W., Yi P., Zhang D., Zhou Y. Assessment of coordinated development between social economy and ecological environment: Case study of resource-based cities in Northeastern China // Sustainable Cities and Society, 2020, 59, 102208. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2020.102208>
3. Zhao Ya., He L., Bai W., He Zh., Luo F., Wang Zh. Prediction of ecological security patterns based on urban expansion: A case study of Chengdu // Ecological Indicators, 2024, 158, 111467. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2023.111467>
4. Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз: національна доповідь / ред. кол. С. І. Пирожков, О. М. Майборода, Н. В. Хамітов, Є. І. Головаха, С. С. Дембіцький, В. А. Смолій, О. В. Скрипнюк, С. В. Стоєцький / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. Київ, 2022. 552 с.

Володимир ЄМЧУРА,

студент 3-го курсу освітньої програми «Міжнародні відносини», Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

*Науковий керівник: **Анатолій РАЧИНСЬКИЙ**, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ЕВОЛЮЦІЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Європейський Союз в тому чи іншому вигляді існує вже понад сімдесят років, беручи свій початок зі створення Європейського об'єднання вугілля і сталі в 1952 році. За цей час він зазнав численних змін: було створено нові Спільноти, інституції, розширювалося коло учасників, а інтеграція поширювалася на нові сфери. Таким чином реформування інституціональної системи ЄС видається досить логічним, поступовим процесом «перетікання» інтеграції з суто економічної сфери до політичної. Актуальність теми обумовлена як невідворотністю майбутнього чергового реформування ЄС, зокрема інституційного, так і бажанням України стати членом цієї європейської Спільноти. Отже, у чому полягала еволюція інституціональної системи ЄС і якими були її причини?

Взагалі, реформування інституціональної системи ЄС тісно пов'язане із розширенням європейської інтеграції. Якщо виокремити три виміри такого розширення: територіальний (збільшення кількості членів); функціональний (поширення інтеграції на нові сфери) та інституціональний (підвищення ролі інституцій ЄС), то перші два виміри впливають на необхідність реформування інституційної системи Союзу і пристосування її до актуальної ситуації. Загалом, можна виокремити декілька рушійних сил через які відбувалася еволюція інституціональної системи ЄС починаючи з 1951 р., від створення ЄОВС, до 2009 р. – коли набула чинності Лісабонська угода.

По-перше, видозмінення інституціональної системи ЄС відбувалося під впливом його держав-членів, а саме Франції та Німеччини. Саме вони визначали провідні напрямки розвитку Союзу та уможлилювали реформування системи, наприклад, саме з ініціативи президента Франції Жискар д'Естена було утворено Європейську раду, а в 1974 р. він зняв вето Франції, дозволивши цим проведення прямих загальних виборів до Європарламенту. Можна припустити, що лідери держав прагнули таким чином покращити становище своїх країн на міжнародній арені та отримати певні здобутки. Найяскравіше це можна було спостерігати одразу після закінчення Другої світової війни, на початкових етапах інтеграції, коли країни були економічно виснаженими. Задля покращення економічної ситуації та, врешті-решт, запобігання нової війни в Європі держави і погодилися на цей проєкт. В інших умовах, такого зближення могло і не відбутися, адже впродовж століть європейський континент характеризувався різноманітністю та роздільністю: жодній державі не вистачало сил щоб рішуче нав'язувати свою волю іншим; не було єдиної імперії чи релігії, яка б об'єднувала. Після Другої світової війни державам випав унікальний шанс стати на шлях до єдиної Європи, яким вони і скористалися.

По-друге, реформування інституціональної системи відбувалося через вплив третіх держав, які не були членами ЄС. Але цей вплив походив не від США чи Китаю, а насамперед від його сусідів – майбутніх членів ЄС, і був пов'язаний з необхідністю підлаштувати інституціональну систему Союзу для його подальшого розширення. Адже не може об'єднання, що складається з шести держав-членів, та союз, що складається з 27 членів функціонувати за однаковими правилами. Найкраще цю ситуацію ілюструє приклад Амстердамського та Ніццького договорів, які реформували інституційну систему саме для того аби уможливити майбутнє розширення.

Після спустошливої Другої світової війни Європі потрібен був поштовх для повоєнного відновлення та розвитку. Ним став процес інтеграції, започаткований планом Шумана в 1950 році, що спирався на принципи функціоналізму – поступові кроки, що починаються саме з економічних питань. Оскільки об'єднання Європи потребувало виключення основних протиріч між державами, метою було примирити Францію й ФРН та не допустити ще однієї війни між ними, шляхом запровадження спільного контролю над вугільною та сталеливарною промисловістю [1]. Ці важкі галузі були ключовими для виготовлення зброї та відповідно підготовки до ведення війни, тому спільний контроль мусив покласти край амбіціям окремих держав розпалити нове вогнище війни. 1952 року вступив у силу Паризький договір, відповідно до якого було засноване Європейське об'єднання вугілля і сталі. Інституції цього Об'єднання стали основою для розбудови інституційної системи в подальшому. Так, Вищий керівний орган був попередником Європейської Комісії, Рада міністрів – попередниця Ради ЄС, Загальна асамблея – попередниця Європейського парламенту, а Суд правосуддя – попередник Суду ЄС. Важливо, що навіть зазнаючи радикальних змін за увесь час свого існування, основні інституції продовжували існувати, еволюціонувати та видозмінюватися.

З набранням чинності Римських договорів у 1958 р. у Західній Європі з'явилися дві моделі правового механізму регулювання економічної інтеграції: модель ЄОВС, в якій широкі законодавчі повноваження були передані наднаціональному Верховному органу, і модель ЄЕС та Євратома, в якій законодавчі повноваження отримали Ради міністрів – міждержавні структури, які могли захистити національні інтереси держав. Для уникнення дублювання функцій у 1963 році держави-учасниці домовились про об'єднання органів виконавчої влади трьох спільнот: ЄОВС, ЄЕС та Євратом. У квітні 1965 р. у Брюсселі було підписано Договір про злиття, що створив єдину Комісію та Раду Європейських Спільнот. Відтоді три спільноти мали єдину систему інститутів, але кожна продовжувала повноцінно діяти в рамках власної компетенції. Таким чином, основними інституціями стали Комісія Європейських Спільнот, Рада Європейських Спільнот, Європейський Парламент та Суд Європейських Спільнот. Початок 70-х рр. ХХ століття характеризувався інституційною кризою Спільноти: Комісія втрачала вплив, Рада міністрів опікувалася інтересами окремих держав, а Європейський Парламент мав обмежені повноваження. Тому було вкрай важливо вжити конкретних заходів для реформування інституційної системи. Важливим у цьому контексті стало створення Європейської ради в 1974 р. - найвищої політичної інстанції Спільноти розширення повноважень та складу Європейського парламенту, а також підвищення його впливу. Так, у 1979 році відбулися перші прямі загальні вибори до Європарламенту, що не тільки посилили легітимність Європейського парламенту та Спільноти в цілому, оскільки стали засобом демонстрації їхньої легітимності, а й призвели до підвищення престижу Європейського парламенту і частково сприяли відновленню інституційної рівноваги [2].

Закінчення холодної війни, а також прийняття Єдиного європейського акта (ЄЄА) 1986 року, дали новий імпульс європейській інтеграції та призвели до підписання 1992 р. Маастрихтського договору. Формально він створив юридично окрему структуру – ЄС із трьома опорами: Європейські Спільноти, СЗБП та співробітництво у сфері юстиції і внутрішніх справ. Водночас, Маастрихтський договір розширив роль Європейської ради, якій було надано статус інституції, поставив Європейський парламент на перше місце серед інститутів ЄС та розширив практику прийняття рішень Радою ЄС шляхом голосування кваліфікованою більшістю [3]. Амстердамський договір 1997 р. запровадив суттєві зміни та доповнення до Маастрихту. Реформування інституційної системи ЄС тоді було необхідним з огляду на майбутнє розширення ЄС. З одного боку, договір вказував на готовність до прийняття нових членів, що раніше перебували по той бік залізної завіси, а з іншого – готувався до такого кроку.

Окремо варто відзначити Договір про започаткування Конституції для Європи, який було підписано у Римі 29 жовтня 2004 року представниками 25 країн-членів ЄС. Конституційний договір так і не набув чинності, оскільки провал референдумів у Франції та Нідерландах у травні та червні 2005 року відповідно призвів до призупинення процесу його ратифікації. Як наслідок, ЄС стикнувся з безпрецедентною кризою. Завдяки твердій лідерській позиції Німеччини вдалося уникнути затяжної інституційної кризи і прийняти новий документ. Йдеться про Лісабонський договір, який зберіг більшість нововведень притаманних Конституції, проте містив кілька ключових відмінностей: відмова від заміни всіх договорів, від створення посади союзного міністра закордонних справ та відсутність статті, яка б офіційно закріплювала верховенство права Союзу над національним. Лісабонський договір зробив ЄС самостійним міжнародним гравцем, надавши йому статус юридичної особи, та розширив повноваження інституцій, цим самим послабивши вплив держав [4].

Таким чином, Лісабонський договір створив ЄС, яким ми його знаємо сьогодні. Процеси європейської інтеграції, які почалися після Другої світової війни, зуміли перейти з суто економічної сфери взаємодії в політичну, так званий ефект «перетікання». ЄС пройшов довгий шлях реформ шляхом запровадження нових договорів, які поступово видозмінювали ЄС та його інституціональну систему. Отже, проаналізувавши еволюцію інституціональної системи ЄС через низку факторів, можна виокремити певні тенденції, що вказуватимуть на потребу реформування цієї системи вже найближчими роками. Для України це має вирішальне значення, адже ЄС, у який вступить наша держава, буде вже іншим, ніж сьогодні.

Список використаних джерел

1. Schuman declaration. May 1950. Full text/European Union/european-union.europa.eu. URL: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59/schuman-declaration-may-1950_en.
2. Peter-Christian Muller-Graff. Direct Elections to the European Parliament. Case Western Reserve Journal of International Law. 1979. URL: <https://scholarlycommons.law.case.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1939&context=jil>.
3. Understanding and Assessing the Maastricht Treaty. Thomas Christiansen, Simon Duke, Emil Kirchner. Journal of European Integration, 2012. 34(7). URL: https://www.researchgate.net/publication/263486050_Understanding_and_Assessing_the_Maastricht_Treaty.
4. The Treaty of Lisbon. European Parliament (www.europarl.europa.eu). 2023. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/5/the-treaty-of-lisbon>.

Тимур СЛОБОДЕНЮК,

здобувач наукового ступеня доктора філософії кафедри глобальної та національної безпеки, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
<https://orcid.org/0000-0003-1090-9528>

Науковий керівник: **Наталія КЛИМЕНКО**, доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ У РАМКАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНЦЕПЦІЇ СЕРВІСНОЇ ДЕРЖАВИ

Сектор послуг є настільки важливим в ЄС, що їх належне забезпечення регулюється первинним і вторинним законодавством, зокрема ста' тями Договору про заснування ЄС та Договору про функціонування ЄС, окремого Протоколу до нього, а також кількома Директивами, прецедентним правом, Хартією засадничих прав ЄС. Зокрема Договір про функціонування ЄС підкреслює важливість послуг, що забезпечують загальні потреби людини. У ст. 14 Договору чітко говориться, що Рада та Парламент встановлюють правові принципи щодо надання державних послуг. Ці принципи повинні визначатися шляхом звичайної законодавчої процедури, що в ЄС означає надання пропозиції Європейською Комісією, її ухвалення Радою та Парламентом [Договір] [1, с. 137]. Сервісна концепція держави передбачає пріоритетним завданням демократичного врядування служіння громадянському суспільству, а основною формою діяльності владних інститутів – надання публічних послуг [2]. Характеризуючи сервісну державу як «державу для людини», О.Євсюкова зазначає, що у взаємовідносинах громадян із владою у такій державі перші є не прохачами, а споживачами послуг [3, с. 44]. За функціоналом публічні послуги поділяються на адміністративні, управлінські, соціальні, житлово-комунальні, громадські [4, с. 492]. Особливу роль серед них відіграють житлово-комунальні послуги, переважна більшість яких надається недержавними організаціями. А за організацію їх надання відповідають органи місцевого самоврядування, які виступають невід'ємною складовою органів публічної влади. Варто зазначити, що в ході адміністративно-територіальної реформи та структурної перебудови національної економіки виникає необхідність урахування існуючих проблем надання публічних послуг органами публічної влади і недержавними організаціями на рівні, який забезпечуватиме повсякденну комфортну життєдіяльність населення України. Зважаючи на зазначене, на нашу думку, для надання житлово-комунальних послуг доцільно застосовувати матричну організаційну модель, адже для неї властива взаємодія трьох організаційних рівнів: органи місцевого самоврядування; управляючі компанії чи об'єднання співвласників багатоквартирних будинків; комунальні чи приватні підприємства з надання комунальних послуг (див. рис.1).

Таким чином, саме у матричній організаційній моделі надання житлово-комунальних послуг чітко розведені контрольно-управлінські функції і функції безпосереднього їх надання профільними підприємствами на ринкових засадах.

На нашу думку, саме така організаційна модель є оптимальною, адже структура горизонтального проєктного менеджменту на рівні органів місцевого самоврядування у взаємодії із звичайною функціональною структурою недержавних підприємств має спеціалізацію структур управління із значними власними управлінськими повноваженнями. Це важливо для сфери, де існують суттєві методологічні та технологічні відмінності у наданні послуг, де підвищується потреба у фахівцях, які мають високу професійну компетенцію.

У матричній структурі управлінська надбудова постійно готова реалізовувати проєкти, де система управлінських проєктних команд функціонує з мінімальним рівнем ієрархічних зв'язків і децентралізованою владою. Загальне управління перебуває на рівні органів місцевого самоврядування, а елементи функціональної організаційної моделі починаються з середнього рівня.

Матрична модель якісно і ефективно функціонує за умов підвищеної мінливості середовища, що властиво для сфери надання житлово-комунальних послуг в умовах соціально-економічної кризи, коли постійно змінюються тарифи на відповідні послуги.

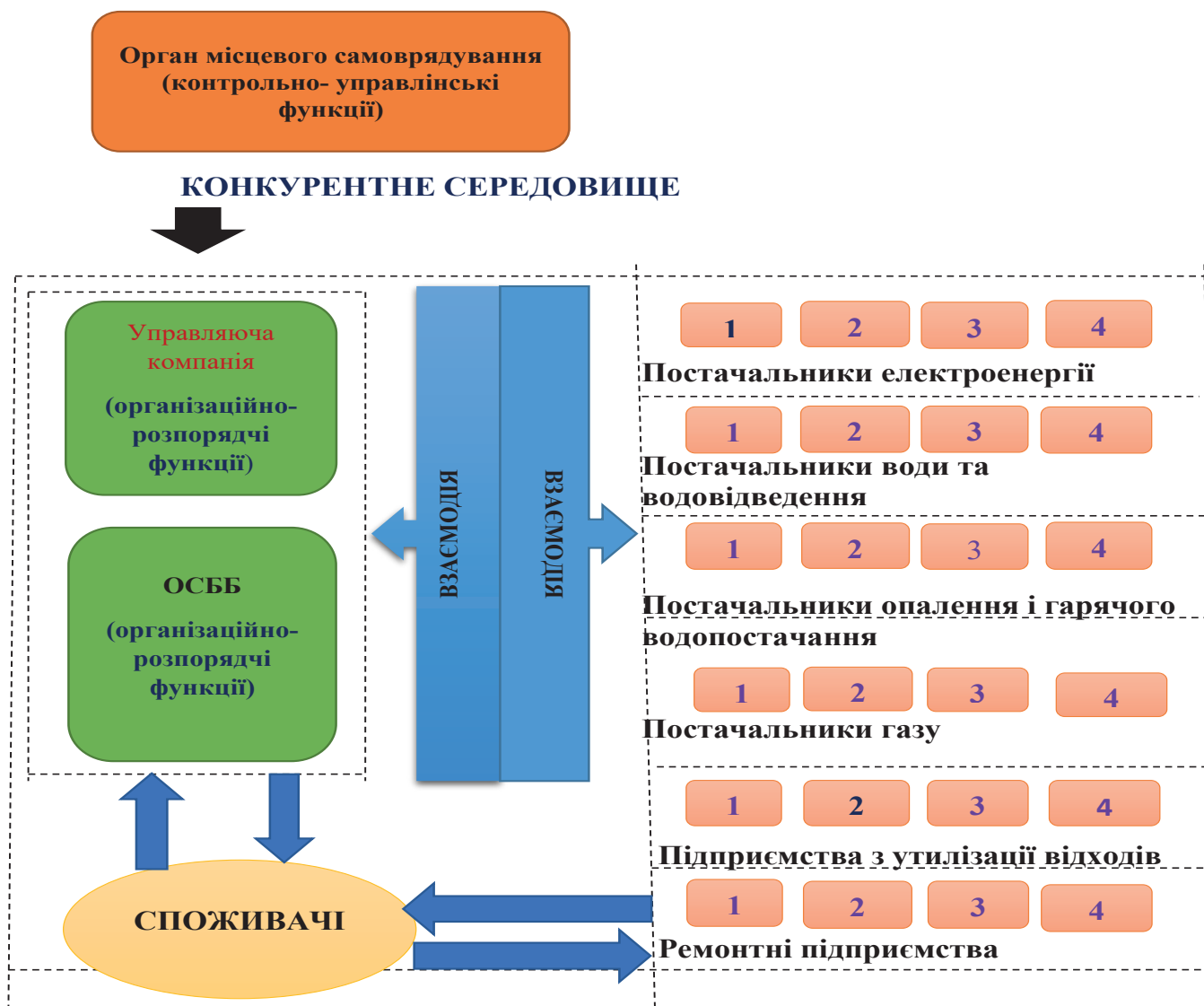

Рис. 1. Матрична модель організаційної системи надання житлово-комунальних послуг

Для цієї моделі властива висока ступень адаптивності, що забезпечується тимчасовим характером функціонування деяких структурних одиниць. У ній, крім звичайних функціональних підрозділів, які працюють постійно, формуються і проектні групи, як тимчасові колективи, які відповідають за реалізацію стратегічних планів і житлово-комунальних проєктів, а їх працівники, після завершення цих проєктів, залишаються членами своїх функціональних підрозділів та повертаються у підпорядкування своїх функціональних керівників після розформування своєї проєктної групи. У цій організаційній моделі діє ефективний механізм координації, якісне функціонування цілком залежить від суб'єктивних особливостей та управлінських якостей керівників різних рівнів і підрозділів.

Список використаних джерел

1. Тимченко Л. М. Європейський досвід удосконалення системи надання адміністративних послуг. Інвестиції: практика та досвід, 2015. № 3. С. 136-140. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2015_3_31.
2. Васильєва Н. В. Сервісна держава: різноманітність розуміння та проблемність побудови. *Університетські наукові записки*. 2017. № 61. С. 279-288. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2017_1_30
3. Євсюкова О. В. Формування механізмів управління розвитком сервісної держави в умовах суспільних трансформацій: дис. ... докт. наук з держ. управл.: 25.00.02. Київ, 2020. 467 с.
4. Шаров Ю. П. Публічні послуги. Енциклопедія державного управління : у 8 т. Т. 8 : Публічне врядування / наук.-ред. кол.: В. С. Загорський (голова), С. О. Телешун (співголова) та ін. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. 630 с.

Ірина ШЕКЕРА,

магістр державного управління, кандидат медичних наук, завідувач лапароскопічного центру хірургії та гінекології Центру медичних послуг та реабілітації Акціонерного товариства «Компанія авіаційного та ракетно-технічного машинобудування»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРИНЦИПИ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЙ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Євроінтеграційна політика у сфері охорони здоров'я є пріоритетним напрямком у зовнішній політиці України, оскільки дозволить покращити показники громадського здоров'я, розширивши доступ громадян України до якісної та своєчасної медичної допомоги, розвитку інновацій та оптимізації використання наявних ресурсів для підвищення ефективності функціонування всієї системи охорони здоров'я [4].

Війна ще більше загострює дане питання на тлі економічної кризи та демографічної ситуації в Україні, ставлячи нові завдання перед українською системою охорони здоров'я, оскільки вона повинна враховувати сучасні реалії та перспективи післявоєнного часу.

Європейські принципи національних інституцій у сфері охорони здоров'я регулюються через низку керівних принципів, спрямованих на забезпечення багатоаспектного сталого розвитку й гарантування прав людини на отримання високого рівня медичних послуг, справедливого рівного доступу до медичних послуг та ефективного управління ресурсами.

Основними з цих принципів є [3]:

- прозорість (забезпечення відкритості та підзвітності медичних установ, що включає інформування громадян про їхні права, процедури та результати медичної діяльності);
- справедливість (створення гарантованих рівних умов та можливостей доступу до медичних послуг всіх громадян, незалежно від соціального статусу, місця проживання, наявності коштів);
- орієнтованість на людей (врахування інтересів як пацієнтів, так і медичних працівників);
- дотримання прав людини (право на отримання медичної допомоги [1], захист чутливих персональних даних [2]);
- людський розвиток (надання переваги профілактичним заходам та послугам охорони здоров'я, здоровому способу життя);
- людиноцентричність (пацієнтоцентричність) медичної допомоги;
- врахування усіх аспектів життя людини, в тому числі немедичних факторів та соціально-економічних детермінант, що можуть впливати на здоров'я / одужання (біопсихосоціальна модель);
- залучення людей та громад до взаємного та рівноправного партнерства з органами влади та інституціями охорони здоров'я в процесі планування, надання, моніторингу та оцінки послуг охорони здоров'я (co-production);
- gender-sensitive та gender-transformative підхід (врахування специфічних соціальних, культурних, економічних, політичних та інших характеристик умов життя та потреб представників усіх гендерних груп при формуванні та реалізації політики, програм та послуг сфери охорони здоров'я);
- розвиток системи кадрової освіти шляхом оптимізації та розвитку навчально-методичного забезпечення та імплементація сучасних навчальних програм;
- післядипломне вдосконалення медичних працівників шляхом вдосконалення системи БПР (безперервного професійного розвитку) для поповнення кадрових ресурсів системи охорони здоров'я;
- інноваційність та наукові дослідження задля покращення якості діагностики та лікування шляхом впровадження новітніх медичних технологій;
- базування на науковій доказовості протоколів надання медичної допомоги (evidence-based, data-driven policy and decision making);
- відповідальність держави (державне забезпечення гарантій доступу громадян до медичних послуг у сприятливому середовищі системи охорони здоров'я);
- створення прозорих та справедливих правил для надавачів послуг охорони здоров'я всіх форм власності та підпорядкування (розвиток ринку охорони здоров'я);
- міжнародне співробітництво для обміну досвідом, ресурсами та знаннями у сфері охорони здоров'я.

Інститути та агенції охорони здоров'я відіграють вирішальну роль у системі охорони здоров'я. Очевидно, що імплементація європейської моделі національних інституцій охорони здоров'я вимагає законотворчих процесів / ініціатив та прогнозованого впровадження на рівні органів виконавчої влади.

Таким чином, невідповідність правової, фінансової, матеріально-технічної і соціальної бази для розв'язання цих питань є важливим напрямком, яке повинно вирішити держава, щоб відповідати стандартам та завданням Європейського Союзу у сфері охорони здоров'я [3].

Відповідно, зміцнення цих інститутів шляхом впровадження європейських принципів допоможе забезпечити належне врядування, лідерство та ефективне управління в сфері охорони здоров'я, для чого необхідно розробити універсальні підходи та інструменти врядування

Список використаних джерел

1. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>.
2. Закон України №2297–VI Про захист персональних даних від 01 червня 2010 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.
3. Проект Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку системи охорони здоров'я до 2030 року та затвердження операційного плану її реалізації у 2023 році». URL: <https://moz.gov.ua/uk/strategija>.
4. Європейська інтеграція. URL: <https://moz.gov.ua/uk/evropeiska-integraciia>.

Наукове видання

УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄС: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали круглого столу до Дня Європи в Україні
(Київ, 9 травня 2024 р.)

Підп. до друку 12.06.2024.

Видавець

Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Навчальна лабораторія методичного
та видавничого забезпечення навчального процесу
03057, Київ, вул. Антона Цедіка, 20.